

Fredrikke

Organ for FoU-publikasjoner - Høgskolen i Nesna

Kids and Internet/ Barn og Internett

– A Polish-Norwegian look at the digital world of kids/ Et Polsk-Norsk blikk på barn og unges digitale hverdag

Editors/redaktører
Beata Godejord, PhD
Per Arne Godejord, SL

Pris kr. 175,-
ISBN 978-82-7569-168-0
ISSN 1501-6889

2007, nr. 13

HØGSKOLEN I NESNA

Om Fredrikke Tønder Olsen (1856-1931)

Fredrikke Tønder Olsen ble født på handelsstedet Kopardal, beliggende i nåværende Dønna kommune. Det berettes at Fredrikke tidlig viste sin begavelse gjennom stor interesse for tegning, malerkunst og litteratur. Hva angår det siste leste hun allerede som ung jente "Amtmannens døtre".

Kildene forteller at Fredrikke levde et fascinerende og spennende liv til tross for sine handikap som svaksynt og tunghørt. Hun måtte avbryte sin karriere som gravørlærling fordi synet sviktet. Fredrikke hadde som motto: "Er du halt, er du lam, har du vilje kjem du fram." Fredrikke Tønder Olsen skaffet seg agentur som forsikringsagent, og var faktisk den første nordiske, kvinnelige forsikringsagent. Fredrikke ble kjent som en dyktig agent som gjorde et utmerket arbeid, men etter 7 år måtte hun slutte siden synet sviktet helt.

Fredrikke oppdaget fort behovet for visergutter, og startet Norges første viserguttbyrå. Hun var kjent som en dyktig og framtidsrettet bedriftsleder, der hun viste stor omsorg for sine ansatte. Blant annet innførte hun som den første bedrift i Norge vinterferie for sine ansatte.

Samtidig var hun ei aktiv kvinnesakskvinne. Hun stilte gratis leseværelse for kvinner, inspirerte dem til utdanning og hjalp dem med litteratur. Blant hennes andre meritter i kvinnesaken kan nevnes at hun opprettet et legat på kr. 30 000,- for kvinner; var æresmedlem i kvinnesaksforeningen i mange år; var med på å starte kvinnesaksbladet "Norges kvinder" som hun senere regelmessig støttet økonomisk.

Etter sin død ble hun hedret av Norges fremste kvinnesakskvinner. Blant annet er det reist en bauta over henne på Vår Frelses Gravlund i Oslo. Fredrikke Tønder Olsen regnes som ei særpreget og aktiv kvinne, viljesterk, målbevisst, opptatt av rettferdighet og likhet mellom kjønnene.

Svein Laumann

Innhold

INNLEDNING	3
Getting Involved in Poland	4
GÅ INN I DIN TID – Fra ide til handling	7
Del 1 HISTORIKK - “Prosjekt Gå inn i din tid” og faget samfunnsinformatikk	7
1.1 Hva er samfunnsinformatikk?	7
1.2 Hvorfor skal IT-studenter ta samfunnsinformatikk?	8
1.3 Organiseringen av samfunnsinformatikk på tredjeåret IT-bachelor.....	11
1.4 “Gå inn i din tid”	12
1.5 Målsetningene med prosjektet.....	13
1.6 Prosjektet i praksis	14
1.7 Organiseringen av samfunnsinformatikk på førsteåret IT-bachelor.....	15
1.8 Bruken av seminar og reelle oppgaver som undervisningsverktøy.....	17
1.9 “Prosjekt Gå inn i din tid” som læringsverktøy	24
1.10 Eksamensformen i samfunnsinformatikk og “Prosjekt Gå inn i din tid”s relevans for eksamen	34
1.11 Sensors rapport for IN116	39
Del 2 OMVERDEN - “Prosjekt Gå inn i din tid” i forhold til HiNe, skoleverket og foreldre	40
2.1 Prosjektet i forhold til HiNes overordnede mål	40
2.2 Prosjektet i forhold til HiNes FoU-prinsipper.....	40
2.3 Prosjektet i forhold til Lærende Nettverk.....	41
2.4 Prosjektet i forhold til Program for digital kompetanse.....	42
2.5 Prosjektet i forhold til forslaget til nye læreplaner for det 13-årige løp.....	42
2.6 Forslag til hvordan prosjektet kunne tas med i høringsuttalelsen om de nye læreplanene.....	44
2.7 Prosjektet i forhold til allmennlærerutdanningen.....	46
2.8 Forslag til fagplan for valgfag i barn og unges digitale hverdag, med vekt på Redd Barnas innfallsvinkel.....	59
2.9 Internasjonalisering	62
2.10 En utfordring i forhold til studenter	65
2.13.1 Studenter som har vært offer for overgrep	65
2.13.2 Studenter som har vært brukere av overgrepsmateriell.....	65
2.13.3 Lærere som er forbruker av overgrepsmateriale	66
Del 3 SYNSPUNKTER	67
3.1 Gå inn i din tid og Lærende Nettverk.....	67
3.2 Gå inn i din tid og samfunnsinformatikk	68
3.3 Unikt pensum forebygger Internett-overgrep.....	69
3.4 Studentene ved IN116	70
3.5 Studentene ved IT103.....	73
STUDENTRAPPORTER 2006/2007	76
Chatting – ufarlig fritidssyssele eller risikosport?	77
Internet and Kids	99
Aldersverifisering.....	104
Profiler på nett.....	113
Ulike filtre på Internett.....	118
EPILOG.....	132

INNLEDNING

Av førstelektor Per A. Godejord, Seksjon for Informatikk, HiNe

Kringsatt av fiender,
Gå inn i din tid!
Under en blodig storm –
Vi deg til strid!

Disse linjene fra Nordal Griegs dikt "Til ungdommen" fra 1936 danner en innholdsmessig ramme rundt undervisningsprosjektet "Gå inn i din tid!". Og med et tema så alvorlig som overgrep mot barn, og distribusjon av billedmateriale av slike overgrep på Internett, så passer det også å sitere noen linjer av Arnulf Øverland:

Du må ikke sitte trygt i ditt hjem
Og si: Det er så sørgelig, stakkars dem!
Du må ikke tåle så inderlig vel
Den urett som ikke rammer deg selv!
Jeg roper med siste pust av min stemme
Du har ikke lov å gå der og glemme!

Dette heftet er dels en gjennomgang av den faglige forankringen av det prosjektet som kalles "Gå inn i din tid", og som innenfor lærerutdanningen og Lærende Nettverk også er kjent som "Barn og unges digitale hverdag". Dernest er heftet et vitnesbyrd om det arbeidet Polske Masterstudenter fra universitetet i Zielon Gora og Norske studenter fra IKT og Læring 1, samt Bachelor informatikk ved Høgskolen i Nesna, har utført i studieåret 2006/2007.

Zielona Gora, Polen
Mo i Rana, Norge
November 2007

Beata Godejord, PhD og Per A. Godejord, SL

Getting Involved in Poland

By Dr. Beata Godejord, Dep. Of Media and Information Technologies,
University of Zielona Gora, Poland

Introduction

On getting to know the assumptions and aims of project *Getting Involved* (seminar on *Evaluation and Educational Change*, Szczecin 2006, Poland), I immediately realized that it is an excellent idea to be implemented into the course *Pedagogical Threats of Media*, which I'm responsible for. Both, the content-related and didactical qualities of *Getting Involved* seemed to be ideal to be utilized for the purpose of building a framework for work on "hot issues" related to the area of *Media Pedagogy*.

Pedagogical Threats of Media is a new initiative introduced to the teacher education here at the University of Zielona Gora, in the academic year of 2006/2007. Its general goal is to develop understanding of the negative influence media and media products may exert on their recipients and participants, with particular focus being put on educational implications. The implementation of *Getting Involved* furnished the course with the realization of one more vital goal, which has been developing the awareness and sensitivity to a particular kind of pathology present on the Internet – the key medium in contemporary culture.

Organization of the Research

Being well acquainted with Internet and its environments, *Media and Information Education* students did not need much encouragement to get involved in the research. They reacted to the initiative enthusiastically, being additionally attracted and excited by the fact that teacher education students in Norway were involved in similar activity at the same time. Due to the active participation of the Head of *Getting Involved*, Per Arne Godejord, who stayed with them for nearly a month lecturing and running workshops, they had the opportunity to exchange ideas in the course of their work, share reflection and receive help in face-to-face interactions.

As it was our first adventure with research-based work in the field, we approached it as a pilot project. Our goals were not as precisely specified as the goals of *Getting Involved*. Our main preoccupation was to find out what kind of social practices take place in chat environment and then reflect on them.

The research area were the rooms whose names indicated the presence of teenagers in them, like *High School*, *Teenagers*, *13-agers*, operating within the major Polish Internet Portals: *Onet.pl*, *Wirtualna Polska.pl*, *Interia.pl*. Observation secessions were run by 5th year Master students (both, full-time and part-time ones). They kept entering chosen chat rooms during their classes, logging on with the nick-names indicating the age between 11 and 15 years. Conversations were to be run only in situations in which they were initiated by other participants. We made such assumption with the intention of preventing possible influence on the natural course of events. Students were to be present in one of the social environments of Internet and their task was to observe, analyze and understand social phenomena being developed there. Participation of this kind qualified the research as ethnographic. Elaborating on everyday life data located our activity in the perspective of phenomenological study.

Outcome of the Research

The very first students' impressions related to their presence in observed chat rooms could be compared to a shock mixed with disgust. "So much have changed since we visited these rooms being teenagers ourselves", "Its utmost worrisome", "It's unbelievable they are kids", they used to comment.

The main qualities of analyzed conversations occurred to be the orientation towards sexual activities and vulgarity of language. Participants used to start talks in order to fantasize about sex or make their interlocutors do that. They often described masturbation they claimed to be in the course of doing during the conversation or tried to involve the ones they talked to in stimulating it. The most frequent questions concerned the appearance and cloths of conversation partners. Many presented themselves with sexual nicknames, meaning names suggesting readiness to provide sexual activities or willingness to be provided with them. Students were induced to meetings in real world in order to be taken pictures of or made films in which they would appear naked. It was common to find in the chat room window a link to a pornographic website, or a link to amateur video presenting sexual behavior of a person seemingly present in the room. Majority of conversations showed distinctly asymmetric character, which was the result of forcing sexual topics by the ones who were initiators. Such situations resulted in the feeling that the environment was specifically oppressive and definitely abusive. As for the style of conversations, majority of them displayed a high level of immaturity. This makes us conclude that we faced "peer violence".

We also observed grooming practices, which would indicate the presence of adult abusers, yet they were not common. Students never observed any interference from moderators of the rooms, although all the observed rooms were claimed to be moderated.

Summary

The results of our research were presented in a seminar organized by our Department in April 2007. Our speakers, apart from the students, were: the school superintendent for our province (Lubuskie Voivodship), the chief of Municipal Police Section of Prevention, the founder of Kidprotect.pl (a non-profit organization working towards children's safety on Internet), and the Dean of the Faculty – a recognized expert on sexual education and sexology. The audience was formed by teacher education students as well as headmasters and IT teachers from local schools. The event was reported on by all local media. We consider it the first step towards realization of one of *Getting Involved* goal which is raising the awareness of the problem in local community.

As for social practice, Internet has been adopted for all sorts of aspects of life. Dynamic demography of Internet is the source of enormous amount of experiences. One does not need to be a professional educationist to realize, or rather feel, that these experiences may result in socializing influence of far-reaching consequences. Situations of these kind calls for systematic activities in the field of academic research and reflection related to pedagogical threats of cyberspace. The world has never been changing so fast. In order to follow the change we have to learn from our kids. Contemporary culture is getting “younger and younger”. The dark side of such state of affairs is that younger and younger individuals are endangered by people using the tools by the means of which they want to create their own culture. Our responsibility is to follow cultural trends and monitor potential threats so as to be able to prepare guidelines for practical actions of prevention on various levels of education. *Getting Involved* and its off-spring *Kids Digital World* represent invaluable initiatives being realized to meet these demands. Students in Poland are continuing doing the research in the present 2007/2008 academic year. We already may assume that the reports will be similar as for the contents to the ones written last year. Observations show the same phenomena. It is deeply sad, but on the other hand it justifies the need to continue efforts as for both, conducting the research as well as disseminating the results.

GÅ INN I DIN TID – Fra ide til handling

Av Førstelektor Per A. Godejord, Seksjon for Informatikk, HiNe

Del 1 HISTORIKK - “Prosjekt Gå inn i din tid” og faget samfunnsinformatikk

“Prosjekt Gå inn i din tid” har sitt utspring i faget samfunnsinformatikk (IN116) ved Høgskolen i Nesna sitt IT-bachelorstudie. I det følgende vil jeg beskrive historikken bak prosjektet og vise at det hadde, og har, sin eksistensberettigelse sett ut fra sentrale definisjoner av faget samfunnsinformatikk, og som et verktøy for å lære informatikkstudentene samfunnsinformatikk.

1.1 Hva er samfunnsinformatikk?

Samfunnsinformatikk er studiet av informasjonsteknologiens samspill med det sosiale liv, eller i forhold til bruken av IKT innenfor en institusjon eller virksomhet. Samfunnsinformatikk er derfor et klart tverrfaglig fag¹, og er en del av det vi kan kalle et sosioøkonomisk forskningsfelt som ser på de ulike måtene som teknologi og samfunnsgrupper blir formet av sosiale påvirkninger innenfor organisasjoner, det politiske liv og samfunnskultur². Innenfor dette fagfeltet er det ikke uvanlig å benytte samspillet mellom et biologisk samfunn og dets omgivelser som et bilde på samspillet mellom redskap og hvordan mennesker bruker disse redskapene.

Dr. Rob Kling, som var en av de fremste amerikanske forskerne innenfor feltet samfunnsinformatikk, definerte samfunnsinformatikk på følgende måte:

“Social Informatics (SI) refers to the body of research and study that examines social aspects of computerization – including the roles of information technology in social and organizational change, the uses of information technologies in social contexts, and the ways that the social organization of information technologies is influenced by social forces and social practices.”³

Emeritus Ingar Roggen ved Univeritetet i Oslo definerer faget slik:

”Informasjonsteknologi er tradisjonelt blitt betraktet som et særanliggende for naturvitenskapene og de logisk-matematiske vitenskapene. Samfunnsinformatikk opponerer mot dette synspunktet. Samfunnsinformatikk er et moderne studium av informasjonsteknologi fra samfunns- og kulturvitenskapelig synspunkt.”⁴

---

¹ Sawyer & Rosenbaum, 2000, s. 90

² Williams & Edge, 1996

³ <http://www.slis.indiana.edu/CSI/mission.html>

⁴ Ingar Roggen/ <http://folk.uio.no/iroggen/WEBSociologyINFOnor.html>

I følge Ingar Roggen var samfunnsinformatikk i Norge opprinnelig kalt sosioinformatikk, og var et fagområde i feltet mellom psykologi, sosiologi og informatikk.

Og bakgrunnen til begrepet ”samfunnsinformatikk”, i alle fall i USA, gir et godt bilde på hva dette faget egentlig dreier seg om.

Jeg velger her og sitere fra Dr. Rob Kling og websiden til hans Social Informatics web:

” The term "Social Informatics" emerged from a series of lively conversations in February and March 1996 among scholars with an interest in advancing critical scholarship about the social aspects of computerization, including Phil Agre, Jacques Berleur, Brenda Dervin, Andrew Dillon, Rob Kling, Mark Poster, Karen Ruhleder, Ben Shneiderman, Leigh Star and Barry Wellman. As the conversation developed, it became clear that labels that could energize scholars in one sub-community could readily turn off participants in other communities. Various participants preferred different labels; a sufficient consensus emerged around "Social Informatics" that it can serve as a working label.”⁵

Jeg er personlig en tilhenger av Dr. Kling sine tanker om dette feltet og ble påvirket blant annet av det han la frem av tanker på sin fagweb, noe som har preget min måte å tenke samfunnsinformatikk på. Dette skal jeg komme tilbake til senere.

1.2 Hvorfor skal IT-studenter ta samfunnsinformatikk?

I Høgskolen i Nesnas egen studieplan for førsteåret IT-bachelor står det følgende mål for kurset IN116 – Samfunnsinformatikk:

”Studentene gis enkle samfunnsmetodiske holdepunkter og grunnleggende innsikt i sentrale sider ved utvikling og bruk av IKT i samfunnet. De gis et grunnlag for selvstendig og kritisk tenkning rundt informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) og endringer i samfunnsmessige og menneskelige forhold.

En viktig side ved kurset vil være en bevisstgjøring av at en rekke spørsmål innenfor emnet er preget av interessekonflikter. Det er viktig at studentene gjør seg kjent med ulike (og trolig ofte motstridende) syn og øver opp evnen til å analysere motsetninger på dette området.”⁶

Bevisstgjøring er her et sentralt tema, men hvorfor? Hvorfor ønsker vi denne bevisstgjøringen? Hva er det vi vil oppnå?

La oss først se litt på hvilke mål noen andre høyskoler/ universitet har med dette faget.

Høgskolen i Østfold skriver dette om fagets mål:

”Studentene skal bli kjent med informatikkens historie og utvikling, både teknologisk og i forhold til samfunnet, sentrale problemstillinger for informasjonsbehandling og fagets tradisjoner innen forskning og vitenskapelig metode”⁷

---

⁵ Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

⁶ Studieplan for det treårige informatikkstudiet, HiNe

⁷ Høgskolen i Østfold/ <http://www.ia.hiof.no/pages/IAI10803.html>

Ved Universitetet i Oslo er samfunnsinformatikk vevet sammen med Websosiologi og har følgende målsetning:

”Formålet med dette kurset er å styrke grunnlaget for samarbeid mellom IT-profesjoner og samfunnsvitenskaper. Vekten ligger på den sosiologiske kompetansen som trengs for å hanskens med informasjonsteknologi innenfor bredere organisasjonsmessige og samfunnsmessige kontekster.”⁸

Høgskolen i Telemark har beskrevet målet med samfunnsinformatikk på følgende måte:

”En viktig side ved arbeidet med Samfunnsinformatikk vil være en bevisstgjøring av at en rekke spørsmål innenfor emnet er preget av interessekonflikter. Det er viktig at studentene gjør seg kjent med ulike (og trolig ofte motstridende) syn og øver opp evnen til å analysere motsetninger på dette området.”

Som vi ser av dette lille utvalget er det et ønske om å oppøve studentenes evne til å analysere og til kritisk tenkning. Men hva med forbindelsen til arbeidslivet og den virkelighet studentene skal ut i?

I målbeskrivelsen til UiO finner vi et ønske om å styrke samarbeidet mellom IT-profesjoner og samfunnsvitenskaper, noe som jeg tolker som et ønske om å veve sammen det IT-faglige slik det kommer til uttrykk i arbeidslivet og det vitenskapelige.

Som en liten høgskole plassert på Helgeland, og en seksjon for informatikk plassert midt i den gamle jernverksstaden Mo i Rana, blir det viktig å kunne løfte blikket opp over kun det akademiske, selv om vitenskap selvsagt er svært viktig også for vår virksomhet, og ut til det praktiske. Personlig synes jeg professor Chuck Huff ved St. Olaf College i Minnesota sitt mål for studiet i samfunnsinformatikk, og målbeskrivelsen ved California State University Long Beach (CSULB), gir noe av det vi ønsker å få til ved HiNes informatikkseksjon.

Først professor Huff:

”...to prepare students of computer science to deal with new issues as they arise in practice, later in their careers”⁹

CSULB:

“This course is designed to help you become an effective working computer professional.”¹⁰

Vekten i disse to sitatene er altså først og fremst på det praktiske, det som skal gjøre IT-studenten til en god teknolog i sin fremtidige jobb.

Ved HiNes informatikkseksjon forsøker vi å forankre det faglige og etiske i det som skal være studentens nære fremtid. Mange av våre studenter kommer rett fra den videregående skole og er, til tross for ulike reformer og uttalt bruk av problemorientert læring, lite flinke til selvstendig refleksjon og handling. Mange av dem gjør det de blir fortalt og ikke noe mer. På den andre siden har vi studentene som har vært i arbeidslivet og er vant både til å jobbe og til

---

⁸ Ingar Roggen/ <http://folk.uio.no/iroggen/WEBSociologyINFOnor.html>

⁹ <http://www.engr.csulb.edu/~jewett/teach/chal1.html>

¹⁰ <http://www.engr.csulb.edu/~jewett/teach/chal1.html>

selvstendig tenkning og handling, og som tar slagordet om ansvar for egen læring på strak arm. Ofte utgjør blandingen av disse to studenttypene en fin miks, der de eldre lærer opp de yngre i det å ta ansvar for en utdelt arbeidsoppgave. Nå skal det være sagt at dette er en litt forenklet beskrivelse, og at de finnes studenter rett fra videregående som har det vi vil kalle den "rette innstilling" til det å jobbe selvstendig og kreativt og vi har eldre studenter som er stikk motsatt av den ansvarsfulle og selvstendige student.

Dette forsøket på å forankre undervisningen i det praktiske kommer særlig til uttrykk på tredjeåret da studentene skal utføre sine bacheloroppgaver ute i det lokale næringslivet.

Men er det mulig å forankre samfunnsinformatikk i en praktisk fremtid ute i arbeidslivet? Er ikke dette faget et rent akademisk tanke-spinn uten reell bakkekontakt?

Under arbeidet med å få på plass et bachelorstudium i informatikk ved HiNe var en av de tingene som måtte gjøres å oppgradere faget samfunnsinformatikk, fordi det kurset vi hadde ikke var i samsvar med gjeldende krav til et treårig informatikkstudie.

Det ble min oppgave å forme samfunnsinformatikken på tredjeåret og jeg bestemte meg etter ett år med den mer tradisjonelle undervisningen i Marx, Weber, teknologideterminisme og generell etikk å reorganisere faget på en måte som kunne være i overensstemmelse med min tolkning av ideene til Dr. Rob Kling.

Slik Dr. Kling så det var noe av det essensielle ved samfunnsinformatikk at det kunne "...ensure that technical research agendas and system designs are relevant to people's lives."¹¹

Dette med fagets relevans beskriver han videre på følgende måte:

"The key word is relevance, ensuring that technical work is socially-driven rather than technology-driven. Relevance has two dimensions: process and substance. Design and implementation processes need to be relevant to the actual social dynamics of a given site of social practice, and the substance of design and implementation (the actual designs, the actual systems) need to be relevant to the lives of the people they affect. SI sets agendas for all the technical work in two ways:

1) more superficially, by drawing attention to functionalities that people value, thus setting priorities for design and implementation; and 2) more fundamentally, by articulating those analytical categories that have been found useful in describing social reality, and that which therefore should also define technical work in/for that reality as well."¹²

For at en slik relevans kan oppstå ute i det daglige arbeidsliv må studentene ha med seg en kunnskapsballast som gjør dem i stand til å aktivt reflektere over når det er viktig å se etter den sosiale dynamikken i en institusjon når nye system skal implementeres, eller hvordan et nytt system kan gjøres relevant for de aktuelle brukerne.

Og det er denne kunnskapsballasten jeg ønsket å forme på en måte som gjorde at den føltes relevant for våre Bachelorstudenter i IT.

Og hvorfor?

---

¹¹ Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

¹² Kling, Rob: <http://www.slis.indiana.edu/SI/concepts.html>

Svaret på dette ”hvorfør lære samfunnsinformatikk” kan egentlig oppsummeres i følgende sitat fra boka ” Object Oriented Analysis and Design with Applications”:

”The moment we come to believe that a process is more important to success than the people who execute it, is the moment we consign our projects to failure.”¹³

Et samfunn trenger teknologer som er i stand til å se lengre enn akkurat selve designet av systemet og som har en klar forståelse av at det er mennesker som skal bruke dette i sitt daglige virke. Vi trenger også teknologer som er i stand til å reflektere over sin egen rolle som teknolog og teknologiens rolle i samfunnet, og som er motivert for å delta i samfunnsdebatten om hvordan teknologien skal brukes til det felles beste. Vi trenger også teknologer som både kan være med å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og kjempe for retten til anonymitet på Internett – og begrunne sine standpunkt basert på egen refleksjon, samt faglig og politisk ståsted. Og det er blant annet dette faget samfunnsinformatikk søker å oppnå.

1.3 Organiseringen av samfunnsinformatikk på tredjeåret IT-bachelor

Vi har hatt ulike måter å organisere samfunnsinformatikk på, og stort sett har vi holdt oss innenfor en etablert mal som har vært felles for de fleste høyskoler.

Da jeg startet med samfunnsinformatikk på tredjeåret høsten 2001 kjørte jeg kurset etter en slik mal. Men jeg oppfattet ikke studentene til å være så veldig entusiastisk og jeg følte heller ikke at jeg maktet å gjøre faget verken interessant eller relevant i forhold til det tredjeårsstudentene skulle gjennom i form av sin kandidatoppgave.

Med mine erfaringer fra høsten 2001 og Dr. Rob Kling sine tanker i bakhodet, begynte jeg å spekulere på hvordan faget kunne endres slik at det ble relevant i forhold til det som var hovedfokus for tredjeårsstudentene – nemlig kandidatoppgaven.

Til høstsemesteret 2002 utformet jeg derfor en ny fagplan som i større grad forsøkte å knytte samfunnsinformatiske problemstillinger tett opp til både den virkelighet som studentene opplevde gjennom kurset IN301 Prosjektstyring og systemforvaltning og IN302 Prosjektoppgaven (INPRO), og den virkelighet de ville møte ute som IT-konsulenter.

Samtidig som organisasjonsteori ble forklart med eksempler fra mine egne erfaringer som IT-sjef, IKT og juss ved enkle case og beslag og sikring av datamaskiner, forsøkte jeg å finne et tema i etikk som kunne fenge studentene mer enn piratkopiert programvare og ulovlig mp3.

Den nye fagplanen for Samfunnsinformatikk II besto av tre søyler— Juss, Organisasjonsteori og Teknologisk utvikling. Hovedvekten ble lagt på juss og organisasjonsteori, og det var hele tiden det faktum at studentene var informatikkstudenter som dannet basis for vinklingen av de ulike tema. Studentene skulle jobbe med ulike case innenfor tema som beslag og sikring av elektroniske bevis, introduksjon av informasjonsteknologi i en virksomhet og de ulike oppgaver som berører en IT-drift i en organisasjon.

---

¹³ Object Oriented Analysis and Design with Applications, 2. ed., Kap.: The Process

Etikk har alltid vært et viktig element i samfunnsinformatikk, og da gjerne dels i form av teori rundt hva etikk er, og dels med ulike case rundt hacking og piratkopiering. Mange vil mene at etikk er et av de viktigste tema innenfor det å utdanne teknologer, og kanskje kan det derfor synes rart at dette da ikke hadde en egen søyle i den nye fagplanen. Men tanken min var at etikk var så viktig at det ikke var nok med en søyle, men det måtte være en rød tråd gjennom undervisningen. Og da helst med et tema som både kunne engasjere studentene og trekkes inn i flere av de deltema som utgjør samfunnsinformatikk.

Etter noe tids fundering fant jeg ut at temaet ”barnepornografi” var et tema som vil fenge, og som ville være aktuelt. Ikke bare gikk dette på den enkelte students etiske bevissthet, men det pekte mot viktige gjøremål i en jobb som for eksempel IT-ansvarlig – hvordan hindre ansatte i å surfe på barneporno? Hva gjør vi dersom virksomhetens server blir lagerplass for slikt materiale? Skal en IT-ansvarlig foreta sikring og beslag av elektroniske bevis? Osv.

Men hvem skulle forelese om dette? Jeg hadde riktignok støtt på barnepornografi fra den tiden vi benyttet Gopher for å navigere Internett, og jeg hadde laget en liten håndbok om beslag og sikring av elektroniske bevis for politiet, men jeg visste jo egentlig ingen ting om dette temaet.

Redningen ble en artikkel i VG og et intervju med Elizabeth Skogrand fra Redd Barna. Jeg tok straks kontakt og fikk et entusiastisk ja til å komme og forelese om dette temaet for oss.

Etter forelesningen, som var en stor suksess, ble Elizabeth Skogrand, Laila Johansen – som var faglærer for samfunnsinformatikk på førsteåret IT-bachelor, - og jeg sittende og diskutere på pauserommet, sammen med andre kolleger fra seksjonen. Og via denne diskusjonen sprang det ut en ide om at dette temaet måtte inn på pensum, og dermed var “Prosjekt Gå inn i din tid” født.

Etter den dagen lærte vi også å ikke bruke ordet ”barneporno”, men ”overgrepbilder” eller ”seksuelle overgrep mot barn”, så fra nå av er det disse begrepene som vil bli brukt videre i denne rapporten.

1.4 “Gå inn i din tid”

Men hva skulle prosjektet hete? Hva var et passende navn for et slikt prosjekt?

Valget falt på en strofe fra Nordahl Griegs dikt fra 1936, ”Til ungdommen”.

”Gå inn i din tid”

Var det ikke nettopp det vi ønsket at våre IT-studenter skulle gjøre? At de skulle gå inn i sin tid og gjøre noe aktivt for samfunnet?

Kringsatt av fiender,
Gå inn i din tid!
Under en blodig storm –
Vi deg til strid!

Kampen mot seksuelle overgrep mot barn er i alle høyeste grad en strid, og det å gi våre IT-studenter en sjangse til å kjempe denne striden anså vi som både i tråd med samfunnsinformatikken som fag og som et viktig bidrag til samfunnet.

Linjene fra Nordal Griegs dikt ”Til ungdommen” fra 1936 ble dermed også en innholdsmessig ramme rundt undervisningsprosjektet ”Gå inn i din tid”

Den 12. mars 2003 ble avtalen som vi inngikk i 2002 med Redd Barna formalisert. Og i september 2005 inngikk HiNe og Redd Barna en ny, og utvidet, avtale. Denne gangen omfattes også lærerutdanningen og sykepleierutdanningen av ”Prosjekt Gå inn i din tid”.

1.5 Målsetningene med prosjektet

Prosjektet var et undervisningsprosjekt som i første rekke var rettet mot studenter ved Høgskolen i Nesnas IT-bachelorstudie, men er i senere tid også rettet mot lærerstudentene. Målet er å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT, og da særlig Internett, som formidlings- og distribusjonskanal, for overgrepbilder og filmer.

Avtalen mellom HiNe og Redd Barna innebærer at Redd Barna bidrar med forelesninger og innhold til faget samfunnsinformatikk ved høgskolens bachelor-utdanning i informatikk. Ved høgskolen har man gjennomført studentprosjekt innenfor dette temaet som del av undervisningen.

Temaene som er berørt er seksuelle overgrep mot barn publisert på Internet (overgrepbilder) og barn og unges digitale hverdag. KRIPOS har også bidratt med forelesninger og innhold i samme prosjekt.

Fagkompetansen rundt seksuelle overgrep mot barn og bruken av Internett som distribusjonskanal ivaretas av Redd Barna, som er den eneste frivillige organisasjon i Norge med dybdekunnskap om dette problemområdet. KRIPOS er trukket inn dels for å belyse den politimessige og strafferettslige delen av temaet, samt for å bidra med sin dybdekunnskap om dokumenteringen av seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT for å spre dette.

Så langt har prosjektet vært eksklusivt for høgskolen, men har til en viss grad vært tilgjengelig for allmennheten da Redd Barna sine forelesninger har vært gjennomført som en del av forskningsuka og vært åpne. Deltagelsen utenfra har imidlertid vært begrenset blant annet pga at forelesningene har blitt gjennomført på dagtid. Det har vært ytre et ønske fra lokalsamfunnet om å gjøre tilgjengeligheten større, spesielt med tanke på grunnskolen og videregående skole.

HiNe er eneste utdanningsinstitusjon i Norden med denne type samarbeid, og eneste utdanningsmiljø i verden som har satt seksuelle overgrep mot barn og unge på pensum i sin informatikkutdanning¹⁴.

HiNe og Redd Barna har med dette prosjektet altså ønsket å øke bevisstheten til IT-studenter og andre om problemområdet seksuelle overgrep mot barn på Internett. En økt bevissthet kan

---

¹⁴ Redd Barnas infoside på web: http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=6723

kanskje føre til færre søk etter overgrepbilder fra datamaskiner på norske arbeidsplasser. Men det er ikke bare bevisstheten rundt det å søke etter overgrepbilder før dagens arbeidsøkt starter HiNe vil fremme, men et generelt kunnskapsløft for ansatte innen IT-sektoren, lærere i alle deler av skoleverket og foreldre.

Et slikt kunnskapsløft vil være viktig fordi det er via økt kunnskap om temaet vi kan få til økt bevissthet, og dermed en – på sikt – effektiv kamp mot overgrepene og bruken av IKT som spredningsverktøy.

1.6 Prosjektet i praksis

“Prosjekt Gå inn i din tid” har hele tiden vært ment å skulle være et praktisk gjennomførbart prosjekt, og knyttet tett til en undervisningssituasjon.

I praksis har prosjektet vært utført på følgende måte:

1. Temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi som kontakt- og distribusjonsverktøy er lagt inn i fagplanen for bachelorstudiet i informatikk og informasjonssystemer. Rapporter fra Redd Barna har vært satt på pensum.
2. Kurset Samfunnsinformatikk har vært den faglige arena der temaet har vært belyst, via forelesninger om jus (rettslære, straffelov, straffeprosess, beslag og sikring av elektroniske bevis, etterretningsanalyse og personvern) og organisasjonsteori (IKT-sikkerhet i forhold til ansattes holdninger og opplæring, personellsikkerhet).
3. Fagpersoner fra Redd Barna og KRIPOS har vært invitert som faste forelesere på årlige seminar, i tillegg til ulike forelesere fra andre institusjoner
4. Et seminar i året har vært organisert for å kunne tilby våre IT-studenter, ansatte og andre interesserte fra lokalmiljøet i Rana og på Nesna, en møteplass for å samle kunnskap om temaet. Her har også i noen grad lærerstudenter deltatt. Fra og med 2005 ble det aktivt forsøkt å trekke inn lærerstudentene ved å legge en seminarsesjon til Nesna.
5. Studentene ved bachelorstudiet i informatikk og informasjonssystemer har fått obligatoriske oppgaver innenfor sine fagområder, som enten Redd Barna eller KRIPOS har vært interessert i få belyst. Slike oppgaver ble gitt i 2003 og fremført på seminaret under forskningsuka 2003, i 2005 og i 2006. I 2005 og 2006 ble oppgavene formulert av KRIPOS, og oppgavene for 2005 ble fremført for inviterte gjester 6. april 2005 i høgskolens lokaler på Mo.
6. Studentenes arbeider ble gitt ut i HiNes skriftserie, som en del av dokumentasjonen på prosjektet i 2003, 2005 og 2006.
7. Ansatte ved seksjon for informatikk har stilt sin fagkompetanse til disposisjon for Redd Barna og KRIPOS, og vice versa. I april 2005 fikk vi også et faglig spørsmål fra den norske representanten ved INTERPOL, som ble besvart ved en kort rapport fra førstelektor Per A. Godejord.

8. En webside der forelesninger og annet materiale er tilgjengelig for offentligheten ble laget. I 2005 ble materialet flyttet over i Moodle for å lette organiseringen og oppdateringen av fagstoffet, men materialet er fortsatt offentlig tilgjengelig. Lenken til materialet er: <http://www.hinesna.no/dintid>
9. Fire publikasjoner¹⁵ om prosjektet er gitt ut i HiNes interne skriftserie. Det er også skrevet mindre innlegg om prosjektet i Rana Blad og i bladet Utdanning, samt i Redd Barnas egen infoavis.

I det videre arbeidet med prosjektet vil det være fokus på å integrere det effektivt i HiNes del av det Lærende Nettverk. Torbjørn D. Moe ved Avdeling for forsøk og utvikling, Utdanningsdirektoratet, uttalte under seminaret i 2005 at dette prosjektet må opp på et nasjonalt plan, med eventuelt Rana kommune som pilotkommune. Dette er en viktig anerkjennelse av høgskolens arbeid og må følges aktivt opp av høgskolens ledelse. Men for at en slik nasjonal satsing skal være effektiv og føre til noe praktisk nyttig for skoleverket, må vi først sørge for at satsingen i vår del av det Lærende Nettverk lykkes. Også i 2006 var prosjektet et tema i Lærende Nettverk.

Det vil også være svært viktig å videreutvikle prosjektet innad i IT-studiet, da det er her det IT-faglige tyngdepunktet vil og må ligge. Samarbeidet med Redd Barna er knyttet mot informatikkseksjonens faglige kunnskaper og det FoU-arbeid våre studenter, og eventuelt oss som ansatte, utfører.

1.7 Organiseringen av samfunnsinformatikk på førsteåret IT-bachelor

I 2004 ble det vedtatt at samfunnsinformatikk ikke lenger skulle være et fag på tredjeåret, men kun for førsteårsstudentene. Bakgrunnen for dette var at da Høgskolen i Nesna satte i gang med bachelorstudiet i informatikk, var høgskolen egentlig ikke fullt kvalifisert til å håndtere dette studiet alene. I de første årene var Høgskolen i Finnmark faglig ansvarlig og i tillegg til å bygge opp kompetanse innad i seksjonen måtte faget samfunnsinformatikk oppjusteres til et nivå som ble godtatt for et bachelorstudie. Løsningen på det siste ble å gi tredjeåret en ny bolk med samfunnsinformatikk. I 2004 hadde seksjon for informatikk to førstelektorer, og to i doktorgradsprosjekt (stipendiat) og HiNe tok over fagansvaret for bachelorstudiet. Samtidig ble samfunnsinformatikkfaget kraftig oppjustert, slik at samtlige førsteårsstudenter nå hadde gått igjennom et godkjent samfunnsinformatikkkurs. Det var derfor ikke lenger noen grunn til at tredjeåret også skulle ha dette faget.

Oppbyggingen av samfunnsinformatikk på førsteåret følger for en stor del malen som ble laget for tredjeåret, med unntak av organisasjonsteori som det ikke undervises i på førsteåret.

---

¹⁵ Pr. 2. Januar 2007

Temaene som førsteåret skal igjennom er som følger:

- teknologihistorie
- teknologiforståelse
- personvern
- arbeidsmiljø
- demokrati
- valg av tekniske plattformer
- kjønnsroller
- sikkerhet
- overvåking og jus
- skole
- etiske problemstillinger

Kurset IN116 ble organisert i bolkundervisning og kjørt i forholdsvis fortettet form, slik at kurset var ferdig med forelesningsrekka i begynnelsen av april, med en muntlig eksamen i slutten av april.

Året etter ble det organisert ved at en dag i uken ble benyttet til dette faget, og med en muntlig eksamen lagt til mai. Denne organiseringen ble også lagt til grunn for vårsemesteret 2007. Organiseringen av de ulike fag ved studiet vurderes fra år til år alt etter hva som er mest hensiktsmessig, og vil derfor kunne variere.

Akkurat som det var for tredjeåret er et av målene å få studentene til å se sammenhengene mellom de andre fagene innenfor informatikk og jus, etikk, demokrati, sikkert osv.

Dersom studentene senere i arbeidslivet får ansvar for en IT-drift må de vite at dette også innebærer en viss kunnskap om både jus og etikk.

Vi kan illustrere dette eksempelvis på følgende måte:

- Valg av tekniske plattformer = Programvare = Lisensbestemmelser = Opphavsrett
- Sikkerhet = personalbehandling og opplæring = kontrakter og reglement for IT-bruk på arbeidsplassen = arbeidsmiljølov og medbestemmelse = rutinekontroll av innhold på virksomhetens server = personvern

For å få til dette er det viktig å gjøre undervisningen så praktisk rettet som mulig, selv om en også må ha en del teoretisk undervisning i forkant. Og det er nettopp her "Prosjekt Gå inn i din tid" kommer inn.

1.8 Bruken av seminar og reelle oppgaver som undervisningsverktøy

Første del av prosjektet som undervisningsverktøy er det årlige seminaret. Det som startet som en forelesning av Elizabeth Skogrand utviklet seg til et seminar der både Elizabeth Skogrand og andre fra Redd Barna deltok, sammen med blant annet representanter fra advokatkontoret Elden, Telenor og KRIPOS.

Vi har hatt fire seminar av varierende omfang, med seminaret i 2005 som det største og mest omfattende.

Seminarene har vært som følger:

2003 - "Internett - skjulested for pedofile?". En dag, avholdt på høgskolens lokaler i Mo i Rana og med følgende forelesere:

- Elizabeth Skogrand, Redd Barna
- Håvard Aksnes, KRIPOS
- Astri Aas-Hansen, advokatkontoret Elden
- Elza Dunkels, Universitetet i Umeå
- Jan-Ove Sævik, Telenor Privat
- Studentene ved tredjeåret IT-bachelor

2004 - "Operasjon Enea " – Forelesningsseminar om politiets arbeid i kampen mot seksuelle overgrep mot barn på Internett. En dag, avholdt på høgskolens lokaler i Mo i Rana og med følgende forelesere:

- Elizabeth Skogrand, Redd Barna
- Håvard Aksnes, KRIPOS
- Bjørn-Erik Ludvigsen, KRIPOS

2005 – ”Teknologi og seksuelle overgrep mot barn”. To dager a tre sesjoner. Den første sesjonen ble avholdt i høgskolens lokaler på Nesna (hovedcampus), den andre sesjonen var en ettermiddags-/kveldssesjon avholdt i kommunestyresalen i Mo i Rana og den tredje sesjonen ble avholdt i høgskolens lokaler i Mo i Rana.

Følgende foreleste disse to dagene:

- Jan Peter Strømsheim, Utdannings- og forskningsdepartementet
- Pia Lang, Redd Barna
- Thale Skybak, Redd Barna
- Torbjørn D. Moe, Utdanningsdirektoratet
- Astri Aas-Hansen, advokatkontoret Elden
- Bjørn-Erik Ludvigsen, KRIPOS

2006 – ”Norske arbeidsplasser – Fritt frem for uetisk nettbruk?” To dager a to sesjoner. Den første dagen ble avholdt i Nordland Teaters hovedsal, mens den andre dagen ble avholdt i Samfunnshusets lille sal. Begge steder i Mo i Rana.

Følgende foreleste disse to dagene:

- Elizabeth Skogrand, Redd Barna
- Politiadvokat Carl Graff Hartmann, Oslo Politikammer
- John Ståle Starnes, KRIPOS

På grunn av dårlig vær ble Christian Erga fra Telenor og Erik Lundeby fra NHO forhindret fra å delta.

2007 – ”Seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier”. Seminaret gikk over en dag og ble avholdt på hovedcampus (Nesna), med følgende forelesere:

- Zoe Øiestad, Redd Barna
- Kaja Hegg, Redd Barna
- Torger S. Kjeldstad, telenor
- Anne Grytbakk og Jannicke Borgerstrand, Kirkens Bymisjon
- Per A. Godejord, Høgskolen i Nesna

I juni dette året ble det også organisert en egen forelesningsdag for studentene ved IN116, der Bjørn-Erik Ludvigsen fra KRIPOS og Kaja Hegg fra Redd Barna foreleste i temaet overgrepsmateriale og Internett.

Disse, og de kommende, seminarer danner en viktig faglig bakgrunn for undervisningen i samfunnsinformatikk. I 2005 ble seminaret lagt slik at studentene hadde gjennomgått en del sentrale juridiske begrep, samt fått en innføring i problemområdet seksuelle overgrep mot barn før seminaret startet. Det samme gjaldt i noe grad også for 2006, mens i 2007 ble selve seminaret lagt før oppstart av IN116. Dette skyldtes praktiske årsaker i forbindelse med arbeidet for å integrere prosjektet i lærerutdanningen. Men som nevnt over fikk studentene i IN116 en egen forelesningsdag i juni. Gjennom seminarer får studentene forelesninger i begrensede temaer innenfor problemområdet og det er forarbeidet til de av oss som er faglige ansvarlige for samfunnsinformatikk og etterarbeidet i form av utførelsen av den praktiske oppgaven (obligatorisk arbeidskrav) og de videre forelesningene, som til sammen skal gi studentene en rød tråd av kunnskap om de ulike tema som utgjør faget samfunnsinformatikk.

Den andre delen av prosjektet som undervisningsverktøy består av et sett med oppgaver fra Redd Barna eller andre aktører, så som KRIPOS. I 2003 utførte studentene oppgaver basert på ønsker fra Redd Barna og studentgruppene jobbet med, og presenterte på seminaret samme år, følgende tema:

- Evaluering av forskjellige chattetilbud, og vurdering disse i forhold til i hvilken grad de gir barn og unge tilfredsstillende beskyttelse.
- Vurdering av forskjellige filtre, så som CyberPatrol, NetNanny og det innebygde filteret i Internet Explorer.

- Vurdering av den nye MMS-teknologien, og hva den kan ha og bety for overgriperes mulighet til dels å ta bilder av barn og dels til å kartlegge barn for en senere bortføring.

I 2005 var vi så heldig å få to spørsmål fra representanter fra KRIPOS som vi kunne formulere obligatoriske arbeidskrav av, og i det følgende skal jeg beskrive disse to spørsmålene som illustrasjon på hvordan informatikkstudentene jobber med praktiske oppgaver i Samfunnsinformatikk, via "Prosjekt Gå inn i din tid".

I kurset IN116 er det krav om to arbeidskrav som skal utføres og godkjennes før studentene får lov til å gå opp til eksamen. Det første arbeidskravet var valget mellom to oppgaver formulert ut fra forespørselen fra KRIPOS, og det andre var rett og slett å fremføre rapportene fra arbeidskrav 1 for publikum.

Arbeidskrav 1 ble formulert som følger:

Arbeidskrav 1 a Proxyer

Det finnes en rekke servere rundt om i verden som tillater en å surfe anonymt på nett. Vi kaller dette proxyer. Som dere sikkert vet finnes det også proxyer som ikke gir anonym tilgang, men som kun er satt opp for å regulere Internetttrafikken inn og ut av en virksomhet. Men i denne oppgaven skal dere konsentrere dere om de anonyme proxy-tjenestene.

KRIPOS ønsker at HiNe ved 1. året IT-bachelor gjør følgende:

1. Sett dere inn i og beskriv hva proxy er og hvordan disse fungerer.
2. Finn og kontakt så mange proxyer som mulig innenfor den tidsrammen dere har.
3. Ta kontakt med de som står som eier av proxyen og be om å få tilsendt loggen for proxyen. Forklar at dere utfører en analyseoppgave ved Nesna University College for å se på hvordan slike proxyer benyttes. Vær klar over at det finnes proxyer som er satt opp uten servereiers viten.
4. Gå i gjennom de loggene dere får og analyser bruken. Er det noe som tyder på at noe av trafikken kan relateres til barneporno? Lastes det opp og ned bilder og filmer?
5. Konkluder på bakgrunn av analysen, begrunn konklusjonen og utform det hele i en rapport som dere skriver i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeide.

Arbeidskrav 1 b FreeNet

FreeNet er et slags "Internett i Internett", der all forbindelse er kryptert. KRIPOS er urolig for hva som kan skje dersom distributører og overgripere flytter produksjonen av barneporno ut på dette nettet. Både HiNe og KRIPOS vil gjerne ha en analyse av FreeNet-konseptet og på hvilken måte dette nettet kan vanskeliggjøre etterforskning av barnepornosaker, og om det eventuelt finnes muligheter å spore ulovlig aktivitet også her. Brukes det til distribusjon av barneporno i dag? Er det mulig å finne ut av det? (F.eks. ved "infiltrasjon" av brukere av FreeNet?).

All bruk av FreeNet må være i henhold til Norsk Lov, og dette er ikke en oppfordring til å jakte på ulovligheter, men en analyseoppgave av FreeNet som mulig verktøy for spredning av barneporno. Husk at dette ikke er offisielle oppdrag fra KRIPOS, men idéer de har hatt til ting de mener våre studenter kan jobbe med, og som er tema de selv er interessert i å få vite mer om.

Dere forholder dere derfor til HiNe, og dersom dere skal/må kontakte leverandører eller andre så er dette en obligatorisk oppgave gitt av Høgskolen i Nesna, ikke KRIPOS. Alle referanser skal derfor peke tilbake til HiNe.

Link til opplysninger om FreeNet:

<http://freenet.sourceforge.net/index.php?page=whatis>

KRIPOS ønsker at HiNe ved 1. året IT-bachelor gjør følgende:

1. Sett dere inn i og beskriv FreeNetkonseptet
2. Analyser dette konseptet ut fra
  - a) en mulig bruk som distribusjonskanal for barneporno
  - b) muligheter for politiet å spore overgrepssbilder i dette nettet
3. Konkluder på bakgrunn av analysen, begrunn konklusjonen og utform det hele i en rapport som dere skriver i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeide.

Formalkrav for begge oppgavene:

Besvarelsen skal være i henhold til høgskolens retningslinjer for skriftlig arbeid (forside, innholdsfortegnelse, innledning, hoveddel, konklusjon, litteraturliste og god dokumentasjon av kilder).

Rapportene deres vil bli gjort tilgjengelig for KRIPOS, så arbeidet må selvsagt utføres grundig. Også Redd Barna vil selvsagt få tilgang til rapporten, og den vil bli lagt ut på "Prosjekt Gå inn i din tid" sin resursside.

Begge oppgavene krever disiplinert arbeid, slik at dere blir ferdig til innleveringsfristen. Dette betyr at dere selvsagt bare kan analysere deler av saksområdene, men gjør dere det grundig vil det likevel være av betydning.

Husk at dette ikke er offisielle oppdrag fra KRIPOS, men idéer de har hatt til ting de mener våre studenter kan jobbe med, og som er tema de selv er interessert i å få vite mer om. Dere forholder dere derfor til HiNe, og dersom dere skal/må kontakte leverandører eller andre så er dette en obligatorisk oppgave gitt av Høgskolen i Nesna, ikke KRIPOS. Alle referanser skal derfor peke tilbake til HiNe.

- Oppgavetekst slutt -

Arbeidskrav 1 ble utlevert onsdag 16. februar 2005 i forbindelse med dette årets seminar om seksuelle overgrep og bruk av informasjonsteknologi. Frist for innlevering av rapportene ble satt til fredag 18. mars 2005.

30. mars ba Elizabeth Skogrand i Redd Barna om å få tilsendt et sett med rapporter som hun kunne ta med seg til sine kontakter i INTERPOL, da de problemstillingene som studentene tok opp også var av interesse for dette organet.

Selv om rapportene da var ferdig og innlevert, var det hensikten å la studentene fortsette å jobbe med rapportene fremover mot fremføringen av dem, den 6. april, og så levere dem for trykking ved HiNes eget trykkeri på Nesna. For å imøtekomme Elizabeth Skogrand sin forespørsel ble de tre gruppene som på det tidspunktet hadde levert de klart beste rapportene kontaktet med forespørsel om de kunne ferdigstille dem innen 5. april, slik at de kunne presenteres for INTERPOL. Dette var studentene i de tre gruppene mer enn villige til. Da vi kom til 5. april viste deg seg at også de andre gruppene hadde klare nye versjoner og det skulle bare mindre redigeringsarbeide til før vi hadde samtlige rapporter klare for utgivelse som hefte i HiNes skriftserie.

Det ble dermed bestemt at samtlige rapporter kunne presenteres for INTERPOL. Dessverre rakk vi ikke å trykke opp heftene raskt nok til at de kunne sendes via vanlig post og en pdf-versjon ble derfor sendt Elizabeth Skogrand isteden. Tilbakemeldingen fra INTERPOL var svært positiv.

Elizabeth Skogrand kunne rapportere fra sitt møte med sine kontakter i INTERPOL at både Anders Persson (fra Sverige) og John Stamnes (fra Norge) var interessert i funnene, og at hun hadde fått beskjed om å si at Interpol var opptatt av disse tingene og de syntes det var flott at vi var så tidlig ute med å jobbe med dem.

Og noe senere skrev John Stamnes fra INTERPOL følgende i en e-post til Per A. Godejord:

“ Elisabeth har snakket seg varm om Høgskolen i Nesna og arbeidet dere driver. Vi ser frem til å studere materialet, og synes problemstillingene dere reiser er særs interessante.”

For å få rapportene raskt ut til vår samarbeidspartner Redd Barna, og andre interesserte, ble rapportene skrevet ut og heftet ved informatikkseksjonen.

Eksemplarer ble sendt til:

- Redd Barna, til eget bruk og videre distribusjon til sin svenske søsterorganisasjon, samt INTERPOL
- KRIPOS
- Advokatkontoret Elden ved advokat Astri Aas-Hansen
- Rana politistasjon
- Nesna lensmannskontor
- Justisdepartementet
- Riksadvokaten
- Trøndelag Statsadvokatembede
- Hitra lensmannskontor

Pdf-eksemplarer ble også sendt per e-post til NRK Nordland, Rana Blad og Helgelands Blad.

Den 6. april la så studentgruppene frem sine rapporter for publikum, som dessverre denne gang bare besto av medstudenter og noen av de ansatte ved informatikk, samt sensor fra Høgskolen i Finnmark som var tilstede via videokonferanse. Fremleggingen var meget bra for alle gruppene.

Etter at fremføringen var ferdig skrev sensor fra Høgskolen i Finnmark, Høgskolelektor Synnøve Thomassen Andersen, følgende i e-post til faglærerne Laila Johansen og Per A. Godejord:

”Gratulerer med dyktige studenter! Du og Laila har gjort en god jobb, og fått et spennende og godt faglig resultat gjennom studentpresentasjonene og rapportene. Jeg var imponert over presentasjonen i går.”

I etterkant av seminar, rapporter og fremlegging hadde studentene en forelesning igjen før forelesningsrekka ble avsluttet, og det var om åpen kildekode. Deretter ble det gitt informasjon om eksamensformen og hvordan denne skulle gjennomføres.

Som vi ser ble altså de to arbeidskravene i form av rapporter og fremlegging helt sentrale i kurset og tok opp mesteparten av tiden.

Arbeidskrav 1a og b omfattet følgende samfunnsinformatiske tema direkte:

- Personvern
- Demokrati
- Sikkerhet
- Overvåking
- Jus
- Etikk

Indirekte berørte oppgavene også:

- Teknologiforståelse

Av andre fagområder innenfor informatikk var studentene også i berøring med nettverksteori og programmeringsspråket Java.

Av temaene som er listet opp i fagplanen for IN116 var altså syv av tolv tema omfattet av den praktiske oppgaven. Det sier seg selv at det dermed ble disse temaene, særlig de seks første, som ble sentrale i kurset.

Når det gjelder tidsbruken opplevde vi en viss konflikt i forhold til andre fag, fordi studentene nærmest la alt annet til side under arbeidet med rapportene.

I 2007 fikk studentene i IN116 tre oppgaver fra Redd Barna, som ble fordelt på tre studentgrupper.

OPPGAVER 2007

Tema 1: Profiler på Internet

Barn benytter profiler i sine aktiviteter på Internett. En overgriper vil lete etter profiler som inneholder mest mulig personlig informasjon og som kan gi indikasjoner på grad av sårbarhet. Det er behov for mer kunnskap om hva slags profiler som gjør barn sårbare for å utsettes for nettrelaterte overgrep.

Oppgave: Ta for dere ett nettsted – se på ti profiler:

(Forslag: <http://blink.dagbladet.no/>, www.penest.no eller www.deiligst.no – MEN dersom et nettsted ikke ser ut til å ha profiler som indikerer barn/ungdom under 16 år, gå til et nettsted der dere finner denne type profiler.)

Hva slags spørsmål må barn besvare for å få en profil?

Hva slags opplysninger legger barn ut om seg selv?

Finnes det lett tilgjengelige ordninger for å fjerne informasjon om nettstedet, dersom barnet eller deres foresatte ønsker det?

Kilder til mer info:

- www.redbarnet.dk (mer om grooming)
- www.datatilsynet.no (om det å slette info om seg selv)

Tema 2: Alderskontroll på profiler

I noen tilfeller lager barn og unge profiler der de utgir seg for å være eldre enn de er.

Kombinasjonen av et ønske om å eksponere seg, delta i kule nettsamfunn og oppgi at de er eldre enn de er, kan gjøre dem ekstra sårbare for å bli utnyttet seksuelt av voksne.

En måte å beskytte barn kan være å gjennomføre reell aldergrense i praksis.

Oppgave: Hvordan kan man avdekke riktig alder på barn og unge som deltar i ulike nettsamfunn? Hva slags systemer finnes for å begrense tilgang til nettsteder/nettsamfunn for barn under 16 (eller 18)? Redegjør for ulike alderskontrollsystemer som er i virksomhet enten på Norske eller utenlandske systemer. Hva slags begrensninger har disse systemene som er i bruk?

Tema 3: Om ulike filtre på Internett og mobiltelefon

Operatører har utviklet forskjellige filtre som skal beskytte barn mot uønsket innhold på nettet (vold, hatpropaganda, pornografi og overgrepsmateriale). Ta for dere ulike filtre som skal beskytte barn og unge (se på i to retninger: Hva har Norske operatører tatt i bruk? Hva finnes på nett av denne type program til den enkelte arbeidsstasjon, herunder filteret i IE?) å se på hva de beskytter mot. Hvilke fordelere og begrensninger har disse filtrene?

Studentene hadde avsatt tirsdagene fra oppstart av IN116 i mai til avslutningen i midten av juni. Denne gangen unngikk vi at studentenes arbeid med rapportene førte til problemer for de andre faglærerne. Disse tre studentgruppene rapporter er gitt ut i dette heftes del 4.

1.9 “Prosjekt Gå inn i din tid” som læringsverktøy

1.9.1 Organisering og mål for læring

Som nevnt innledningsvis var mitt ønske å kunne gi studentene kunnskap om samfunnsinformatiske emner på en måte som engasjerte og interesserte studentene.

Målet er ikke bare å gjøre samfunnsinformatikk relevant for studentene, men utvikle studenter som kan bli reflekterte og samfunnsbevisste IT-konsulenter og ha en viss minimumskunnskap om viktige momenter som vil møte dem i en arbeidshverdag – så som kunnskap om arbeidsmiljølovens krav til medbestemmelse når nye systemer innføres i en virksomhet, kunnskap om personvern når arbeidsgiver lurert på om det er mulig å få lest de ansatte e-poster, osv. Siden innføring av datasystemer i en virksomhet vil påvirke de ansatte, og kanskje også resten av samfunnet, på både godt og ond, er det viktig at studentene opparbeider en etisk bevissthet før vi sender dem ut i arbeidslivet.

Det finnes ulike måter å formulere hva som er ønskelig at en samfunnsinformatikkstudent skal oppnå av kunnskap. Professor Chuck Huff, sammen med Dianne Martin, utviklet i 1995 et sett med etiske og sosiale prinsipper og ferdigheter som man ønsket at lavere grads informatikkstudenter skulle ha med seg etter gjennomført samfunnsinformatikk.¹⁶

Dette settet var delt opp i ”Etiske prinsipper”, ”Etiske ferdigheter”, ”Sosiale prinsipper” og ”Sosiale ferdigheter”.

En annen og mer formell måte å organisere ønsket om hvilke ferdigheter studentene skal tilegne seg er å bruke Blooms taksonomi.

I følgende beskrivelse av Blooms taksonomi gjengir jeg i stor grad fra ”Taksonomi og naturfag grunnkurs”, av I. amanuensis Odd Valdermo fra Universitetet i Tromsø.

Blooms taksonomi er bygd opp hierarkisk. Det vil si at ethvert nivå forutsetter de kvaliteter som er omtalt på lavere nivå. Bloom's taksonomi opererer med 6 nivåer eller klasser, og de fleste klassene er inndelt i underklasser.

Nivå 1: Faktakunnskaper (knowledge)

Dette nivået domineres av reproduksjon. Eksempler på verb som beskriver læringsmål på dette nivået: gjenkjenne, gjengi, definere, beskrive, liste opp/navngi, presentere, referere.

Men innen nivået vil læringsmålene være av ulike slag, som fakta, metoder, begreper, relasjoner. Det kan være stor forskjell på å huske en mer konkret begivenhet eller informasjon, gjerne som enkeltfenomen, mot det å huske en klassifisering eller en metode for en undersøkelse, en utregningsmåte, et prinsipp eller utledninger dersom det dreier seg om mer krevende sammenhenger. Enkelthendelser kan igjen være vanskeligere å huske dersom de er kontekstløse for den som skal huske.

En test på dette nivået er altså en gjenkalling av en (oppriinnelig) læringsssituasjon, uten at informasjonene eller budskapet blir bearbeidet i noen særlig grad. Faktakunnskaper er også av betydning for læringsmål på høyere nivå, men da i mindre grad med reproduksjon som mål.

---

¹⁶ Huff and Martin: ”Ethical and social principles and skills”, 1995

På høyere nivå vil faktakunnskapene i større grad inngå i helheter.

Eksempler på spørsmål etter faktakunnskaper:

- Skriv de syv hensyn som danner grunnlaget for norsk personvern teori.
- Hva mener vi med datakriminalitet?
- Hva mener vi med teknologisk utvikling?
- Gi tre grunner for at det er viktig med personvern. (når det er snakk om å gjengi direkte fra et sted i læreboka)

Nivå 2: Forståelse (comprehension)

Eksempler på verb som kan uttrykke læringsmål på dette nivået: bekrefte, betegne, angi likheter eller ulikheter, forklare, anvende, påvise, vise, fortolke, formulere, oversette, løse, forutsi.

På dette nivå blir en informasjon bearbeidet av mottaker på en slik måte at den skaper mening. Ofte vil det være tale om omforming eller oversettelse av informasjonen av mottakeren for å oppfatte den. Det kan være forståelse som oppnås gjennom fortolkning av et budskap eller en reorganisering av innholdet. I den mest krevende underklassen av forståelse kan det dreie seg om en ekstrapolering; at budskapet gis mening ved at mottaker går noe lenger gjennom anvendelse, men ikke i betydningen anvendelse som gjelder for neste nivå. Anvende på dette nivået betyr å gå noe videre kun på grunnlag av de informasjoner som er gitt, uten å knytte det til andre, tidligere erfaringer. Det å bruke en gitt tabell til å se hvilken aldersgruppe som har størst ulykkesfrekvens ved bilkjøring, vil være eksempel på forståelse og ikke på anvendelse slik den omtales i neste nivå.

Eksempler på spørsmål på dette nivå:

- 1 Lag med egne ord en oppsummering av avsnittet om...
- 2 Ut fra grafen: Hvilke grupper benytter Internett i Norge?

Nivå 3: Anvendelse (application)

Verb som kan beskrive dette nivået: forutsi, velge, bruke, finne, beregne, skille ut, demonstrere, forklare, anvende, konstruere, registrere, organisere, fortelle med egne ord. Forståelse blir altså betingelse for å kunne anvende, enten det er en metode, en teori eller et prinsipp. Forståelse innebærer å kunne gjøre rede for en metode eller et prinsipp når man blir bedt om å gjøre det. Anvendelse går noe lenger enn forståelse. Ved anvendelse skal studenten selv finne ut hvilken metode eller prinsipp som kan brukes for å løse oppgaven.

Om vi tar utgangspunkt i et problem, så vil klassifisering av problemet og tilpasning av metode, idé eller prinsipp for å løse dette, være en del av anvendelsen, mens det å bruke disse for å løse problemet, mer tilhører nivå 2. Anvendelse innebærer et element av hukommelse for å knytte prinsipper til aktuell problemstilling.

Eksempler på oppgaver:

Sett begrepene (teoriene) Natural Systems og Rational Systems i sammenheng med det vi kaller "Det Organisatoriske Isfjell"

Nivå 4: Analyse (analysis)

Verb som karakteriserer analyse: analysere, finne ut, dele opp, velge ut, utlede, skille ut, undersøke, klassifisere, identifisere, sammenligne, bekrefte, Analyse innebærer en oppdeling av en gitt helhet til enklere deler, og påvisning av sammenhengen mellom delene, f.eks. ved analyse av en tekst, ved en kjemisk analyse, ol. Analysen vil ofte være en hjelp til å bedre forståelsen, f.eks. som grunnlag for vurdering. Mens forståelsen er relatert til meningen med enkeltfenomen, vil analysen fokusere på mer komplekse eller sammensatte problem. Mens forståelse går på innhold, kan analyse dreie seg både om innhold og form. En analyse kan også ligge nær opp mot høyeste nivå, vurdering. Analysenivået kan igjen inndeles i underklasser: identifisering eller klassifisering av delene (faktorer, hypoteser, påstander, ..), sammenhengen mellom delene, og organisering av helheter.

Eksempler på oppgaver:

Hva kan være fakta og hva er sannsynligvis bare gjetning i vedlagte tekst om det såkalte ECHELON? List opp faktorer som kan ha hatt betydning for utformingen av nye åndsverkslov? (I noen analyseoppgaver dreier det seg også om vurdering)

Nivå 5: Syntese (synthesis)

Verb som karakteriserer syntese: kombinere, oppsummere, relatere, utlede, foreslå, presisere, planlegge, dokumentere, generalisere, organisere, formulere regler, trekke slutninger Med syntese menes å sette sammen deler til en (ny) helhet ved å kombinere nye og tidligere erfaringer. Syntese er altså en mer kreativ prosess, riktignok gitt innenfor visse rammer, der studenten skaper et nytt produkt. Også tidligere nivåer dreier seg om å sette sammen deler, men da ut fra en gitt helhet. Ved syntese må denne helheten skapes. Det å lage en oppgave som knytter sammen ulike kunnskapsdeler, kan være eksempel på en syntese (dersom det samme ikke er gjort før). Forslag til å redusere et miljøproblem kan være en syntese dersom dette problemet ikke er gjennomgått tidligere. Eventuelle underklasser av syntesenivået vil være knyttet til grad av abstraksjon og av rammene som er gitt for syntesen.

Eksempler på oppgaver / spørsmål:

Foreslå mulige tiltak for å redusere mengden av elektroniske spor vi legger fra oss i hverdagen. Hvordan vil du gå frem for å redusere bruken av piratkopiert programvare blant ungdom?

Nivå 6: Vurdering (evaluation)

Verb som kan karakterisere dette nivået: vurdere, bedømme, drøfte, diskutere, forsvare, avgjøre, granske, begrunne, skille mellom, godta, forkaste, kritisere, sammenligne verdi Vurdering forutsetter forståelse og analyse av det som skal vurderes. I samfunnsinformatikk kan det dreie seg om å vurdere ideer, tekster, løsning på oppgaver/problem, metode, og arbeid i PC-lab. Et eksempel kan være å vurdere påliteligheten av innholdet i en tekst om ECHELON som studentene finner på Internett. Eksempel på et større arbeid er å prioritere innenfor et sett med handlinger i for eksempel kampen mot terror og annen alvorlig kriminalitet. Skal samfunnet utsettes for økt overvåking av den enkelte borger eller skal man satse på andre tiltak? Hvor hensiktsmessig er kombinasjonen av kameraovervåking på alle offentlige plasser og et ansiktsgjenkjenningssystem? Må man se ut over sitt eget lands grenser når problemet med terror, eller spredning av overgrepsmateriale, skal behandles?

I forbindelse med terror kan det for eksempel være hensiktsmessig å se på forholdet mellom fattigdom og støtten til ulike terrorgrupper. En slik oppgave vil også omfatte analyse og syntese.

Underklasser av vurderingsnivået knyttes til interne eller eksterne kriterier for vurderingen. Interne kriterier går på selve argumentasjonen (logikk, nøyaktighet, konsistens), mens eksterne kriterier går på metodekrav og formål. Vurdering er nok det nivået som i sterkeste grad påvirkes av affektive sider, selv om vekten forsøkes lagt på det kognitive.

Denne måten å ordne kunnskap på er en del av undervisningen og vurderingen i den videregående skole, og etter reformen i høyere utdanning også hos oss da den nye karakterskalaen, etter min mening, helt åpenbart er bygget på Blooms taksonomi.

Utdannings- og forskningsdepartementet har tidligere foretatt en forenkling av Blooms seks nivåer til tre, der nivå 1 er reproduksjon av fakta og nivå 2 er forståelse, mens nivå 3 er anvendelse.

Basert på denne taksonomien satte Dr. Tom Jewett ved California State University opp følgende læringsmål for sine studenter i samfunnsinformatikk¹⁷. Blooms nivåer i vanlig parantes. Relevansen til "Prosjekt Gå inn i din tid" i rammeparantes:

1. Intellectual skills:

a. Social issues

Understand major social issues involving the impact of computerization and related technologies in society. ["Major social issue" for IN116 er seksuelle overgrep mot barn, og bruken av informasjonsteknologi som møteplass for offer og overgriper, samt som distribusjonsverktøy for overgrepbilder]

- Understand diverse literatures: define terms, concepts, and theories used in different disciplines--such as sociology, psychology, economics, organizational behavior, and engineering--which are relevant to an understanding of social issues of computing (Bloom: Knowledge).
Some examples of these might be: competitive market, social class, labor market segmentation, job satisfaction, transaction costs, public goods, ethical theories, and productivity.
- Understand how controversies are represented: identify major concepts that authors use to frame their arguments (technological utopianism, etc.); identify specific arguments which are based on these concepts; show how some "sides" of controversies may be incompletely represented (Bloom: Comprehension).

---

¹⁷ Jewett, Tom & Kling, Rob: Teaching Social Issues of Computing - Challenges, Ideas, and Resources

- Use printed and electronic media to locate information on issues (Bloom: Application). [Bruke Internett, rapporter fra Redd Barna og forelesningsnotater på web for å samle informasjon om tema for oppgavene fra Redd Barna eller KRIPOS]
- Compare and contrast alternative points of view on major issues (Bloom Analysis). [Anonymitet kontra samfunnets rett til å beskytte seg selv mot forbrytelser: Retten til å surfe anonymt kontra bekjempelse av distribusjon av overgrepbilder på nett, og bekjempelse av at voksne prater sex med barn på nettet eller på andre måter lokker dem til å møte seg i RL¹⁸]

b. Personal point of view

Develop the ability to analyze the major issues discussed above, and develop a personal point of view based on this analysis. [Lære å argumentere for sine standpunkter, samt å begrunne dem i teori eller empirisk forskning]

- Identify key elements of major ethical theories or value systems that may be used to build viewpoints (Bloom: Comprehension). [Argumentere ut fra teorier om demokrati og personvern i forhold til det å være anonym på nett, kontra bruken av anonymitet og kryptografi for å distribuere overgrepsmateriale].
- Categorize and analyze differing points of view according to their underlying ethical theories or value systems (Bloom: Analysis). For example, a person who won't "pirate" software--because this would put programmers out of work--reflects a utilitarian viewpoint; the person who won't pirate because "stealing is wrong" reflects a Kantian one. [Tilsvarende problemstilling kan settes opp i forhold til overgrepsmateriale, men er ikke utført så langt. Kunnskap om filosofi og filosofer er ikke i særlig grad vektlagt ved samfunnsinformatikk ved HiNe]
- Deliberate the consequences, merits, and problems of alternative approaches to the issues (Bloom: Analysis). For example: what different strategies might best encourage an employer to provide ergonomic computing environments?--OSHA regulation, tax incentives, etc.? [Hvilke strategier er best for å øke folks bevissthet i forhold til seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi som distribusjonskanal? Hvilke tiltak er mest effektive for å hindre ansatte å laste ned overgrepbilder, eller bruke virksomhetens datasystemer til andre ulovlige formål?]
- Develop a personal position on major issues, based on appropriate ethical theories, value systems, or other frameworks (Bloom: Synthesis). These personal positions can be reflected in class discussions, homework exercises, essay examinations, or term projects. [Bygge opp personlige standpunkt i forhold til seksuelle overgrep mot barn, overgrepbilder og filmer, bruken av informasjonsteknologi som distribusjons- og møtekanal for denne type virksomhet, retten til anonymitet som et demokratisk verktøy kontra anonymitet som verktøy for å spre/ laste ned overgrepsmateriale.]

---

¹⁸ Real Life. Motsetning til VL, som betyr Virtual Life

c. Impacts of your work

Determine the impacts of specific personal and professional work activities (including systems design) on co-workers, employers, clients, system users, and society in general (Bloom: Evaluation). An introductory example of a systems design impact--that was unforeseen by the designers. [Hva har det å si for arbeidsmiljøet i en virksomhet at man innfører full overvåking av alle aktiviteter på virksomhetens datasystem for å bekjempe nedlasting/ distribusjon av overgrepsmateriale?]

2. Interpersonal skills:

a. Articulate personal views

- Write clearly and speak effectively in a variety of settings (Bloom: Application). [Formulere rapporter om IT-faglige tema i sammenheng med overgrepssproblematikk, på en slik måte at personer uten IT-faglig bakgrunn kan forstå hva man vil frem til.]
- Use electronic media such as e-mail and bulletin boards, observing appropriate "netiquette" and similar conventions (Bloom: Application). [Bruk av systemet Moodle for online-diskusjoner med advokaten og forfatteren Andrew Vachss om temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IT. Dette har så langt kun vært gjort en gang, men er ment å skulle være en fast del av studiet, når det er praktisk mulig]

b. Professional development

Understand the importance of professional associations and professional development (affective, valuing level).

c. Teamwork

Work effectively in teams (of colleagues, clients, supervisors, etc.) that may be diverse in composition--in nationality, ethnic origin, gender, language, religious and ethical viewpoints, and other characteristics (affective, organization level). A small-group approach--in class or in project teams--supports this objective. [Alle oppgaver som gis av Redd Barna eller KRIPOS skal løses i grupper, slik at studentene får trening i dette frem mot den avsluttende kandidatoppgaven som også er gruppebasert, samt lære å jobbe i grupper med tanke på denne arbeidsmåten i jobbsammenheng.]

Disse læringsmålene er altså i aller høyeste grad overførbare til samfunnsinformatikk ved HiNe, og danner bakgrunnen, sammen med Rob Klings definisjoner av samfunnsinformatikk nevnt innledningsvis, for mine egne tanker og mål med faget – og dermed også for mine tanker om bruken av “Prosjekt Gå inn i din tid” som verktøy for læring.

Gjennom “Prosjekt Gå inn i din tid” får studentene anledning til å undersøke et av mange viktig samfunnsmessig aspekt ved bruken av informasjonsteknologi, nemlig kriminelles bruk av denne teknologien. I vårt prosjekt er det seksuelle overgriperes bruk av Internett som både kontaktkanal med mulige offer og distribusjonskanal for overgrepsmateriale, som er fokusområde.

Via "Prosjekt Gå inn i din tid" får de også et innblikk i hvordan teknologien utvikler seg for både å gi bedre verktøy for overgripere og brukere av overgrepsmateriale, og dem som skal jakte på denne gruppen av kriminelle. De får også grundig innsikt i problemet som oppstår mellom den enkelte borgers rett til å beskytte sitt privatliv på Internett og samfunnets rett til å beskytte seg selv mot kriminelle handlinger, og studentene blir tvunget til selv å reflektere over egne standpunkt omkring dette.

Denne refleksjonen skjer i forhold til et ganske så brutalt bakteppe, der det årlige seminaret med Redd Barna og KRIPOS gir et innblikk i en rå og brutal virkelighet mange studenter beskriver som "kvalmende".

Jeg synes derfor vi kan forsvare prosjektet som en viktig del av et samfunnsinformatikkurs i forhold til Dr. Rob Kling sin definisjon på samfunnsinformatikk, som nevnt innledningsvis.

Men tilfredsstill vi professor Chuck Huff sin definisjon av målsetningen med det å undervise i samfunnsinformatikk? Eller den målsetning som legges vekt på ved California State University Long Beach?

Hvis vi ser på professor Huff sitt mål om å forberede informatikkstudentene på å kunne håndtere nye momenter etter hvert som de dukker opp i en jobbsituasjon, så mener jeg at vi også i forhold til dette kan forsvare prosjektet.

Ut fra tidligere oppslag i media er det tydelig at det på en del arbeidsplasser rundt om i landet finnes de som leter etter og surfer på websider med overgrepsskjermer mellom klokken 8 og 9 om morgenen. Vi har også hatt tilfeller av servere på arbeidsplasser, blant annet et av våre sykehus, har vært lagerplass for overgrepsskjermer.

Tidligere har det generelt vært lite oppmerksomhet fra media, og dermed fra folk flest, på denne spesielle problematikken. Men det at arbeidstakere benytter en virksomhets datautstyr til ulovligheter er ikke noe nytt, og det gjelder vel antakelig også for nedlasting og oppbevaring av overgrepsmateriell.

Men nå som vi har noe mer oppmerksomhet rundt overgrepsskjermer på Internett, aktualiserer det en viktig oppgave for en virksomhets IT-ansvarlig, nemlig å sørge for at ledelsen får på plass et internt regelverk for hvordan slik ulovlig bruk skal håndteres. Mange virksomheter har egne arbeidsavtaler som de ansatte skriver under på, der det å benytte virksomhetens datautstyr til ulovligheter er oppsigelsesgrunn. Andre har ingen avtaler eller samarbeid med de ansatte, men kjører overvåking og medlesing (for å bruke et nyord fra Nasjonal Sikkerhetsmyndighet) av ansattes e-poster for å hindre ulovligheter eller utroskap i forhold til bedriftshemmeligheter.

Følgelig blir det viktig at de vi sender ut som informasjonsteknologer har kunnskap både om en ubehagelig del av virkeligheten, og hvilke lover og regler som skal følges i forhold til det å beskytte sin virksomhet mot denne type ulovligheter.

Eksempelvis er en arbeidsgivers rett til å lese de ansattes e-poster regulert av personopplysningsloven. Personvern er også en aktuell problematikk i prosjektet, siden studentene blir tvunget til å reflektere over overvåking for å hindre seksuelle overgrep og borgernes rett til privatliv også på Internett. Og innføring i personvern er en del av vårt kurs i samfunnsinformatikk, der forelesning i dette gis før seminaret og de obligatoriske oppgavene.

Politets oppgaver når de skal sikre elektroniske bevis blir også gjennomgått, dels ved en teoretisk forelesning om straffeloven og hva som regnes som IT-kriminalitet, og dels ved en praktisk øvelse der studentene skal ta beslag og finne bevis på et av våre datarom. Et sentralt poeng i dette er å vise studentene forskjellen på hva politiet kan gjøre og hva de som eventuelle IT-ansvarlige i en virksomhet ikke kan gjøre. Samtidig får de et innblikk i hvor vanskelig det er å finne bevis for ulovligheter på en datamaskin, dersom noen ønsker å virkelig holde dette skjult. I tillegg blir det trukket linjer fra begrepet ”razzia” i en slik sammenheng og til programvareindustriens ønske om å kunne foreta husundersøkelser i sin jakt på piratkopiert programvare. Kan Microsoft foreta en husundersøkelse? Svaret er selvsagt nei, men ComputerWorld klarte likevel i sin tid å lage en artikkel, som senere ble plukket opp av andre media, som antydte at dette var helt greit.

Dette er to eksempler på juridisk teori som er viktig i arbeidssammenheng, og som prosjektet gir oss anledning til å gi studentene kunnskap om, via både teori og praktisk arbeid.

Denne måten å tenke på er også benyttet ved organiseringen av modulen IT103 i studiet IKT og Læring 1. Også her er målet å dyktiggjøre lærere i jobb og fjerdeårs lærerstudenter i det å aktivt forstå hvordan teknologi kan påvirke samfunnet, og samfunnet påvirke teknologien. Jeg vil komme tilbake til en nærmere beskrivelse av hvordan prosjektet er integrert i denne utdanningen senere.

Men hva med prosjektet som læringsverktøy?

1.9.2 Å motivere til læring – Indre og ytre motivasjon

For å nå de ønskede læringsmål er det viktig å motivere studentene til å yte en innsats i faget. For mange studenter kan nok uttalelsen fra en tidligere tredjeårsstudent, før han begynte på samfunnsinformatikk, være dekkende: ”Dette er jo bare Marx. Ikke noe praktiske datagreier.”

I vårt bachelorstudium i informatikk, slik det er vanlig i de fleste informatikkstudium, er samfunnsinformatikk obligatorisk og det kan nok variere hvordan studentene ser på dette faget. For noen er det bare noe de må igjennom, for andre er det kanskje et interessant fag. Mange har kanskje det til felles at de ikke ser relevansen for dette faget og det har vært uttrykt frustrasjon generelt over at de ikke ser sammenhengen mellom de ulike fagene i studiet.

Motivasjonen for å jobbe med faget kan derfor være høgst varierende. For noen vil den ytre motivasjonen være sterkest – de må igjennom faget og vil ha best mulig karakter, mens andre kanskje ikke klarer å opparbeide noen motivasjon i det hele tatt.

Den indre motivasjonen, ønsket om å lære noe fordi man vil lære det, er kanskje vanskelig å vekke til live i studentene. Men håpet var at ved nettopp å bruke “Prosjekt Gå inn i din tid” som en kjerne i undervisningen, ville vi kunne stimulere studentenes indre motivasjon for å lære faget.

Om vi virkelig klarte, og klarer, dette gjenstår å se. Pr. i dag har vi ikke foretatt en vitenskapelig spørreundersøkelser blant våre studenter som kan avdekke eventuelle svar på dette.

Samtaler med tredjeklassen fra 2003-kullet, og samtaler med førsteklassen av 2005, tyder imidlertid på at prosjektet fenger ut fra kriteriet ”praktisk arbeid”. Dette gjelder også for bruken av en praktisk oppgave i form av beslag og sikring av datalabben.

Da det ble kjent at rapportene ble forevist INTERPOL og samtlige studenter i denne førsteklassen fikk sitt eget innbundne eksemplar av rapportene og med forside som viste at deres arbeid nå var en del av HiNes skriftserie, uttalte en av dem: ”Dette er det kuleste jeg har vært med på!”.

Det er jo ellers en veletablert pedagogisk oppfatning at dersom elever og studenter produserer kun for lærerens skrivebordsskuff, så er de lite motivert for læring. Får de derimot produsere for reelt bruk, som i form av rapporter som faktisk er ønsket av både KRIPOS og Redd Barna, og til og med INTERPOL, er motivasjonen for læring høy.

Læringsteoriene som danner bakgrunnen for vår samfunnsinformatikk ved Høgskolen i Nesna er konstruktivisme og problemorientert læring, og der faglærer forsøker å være en tydelig fagperson i forhold til studentene, uten at det betyr at vi vet alt eller forsøker å gi inntrykk av det. Men det er vi som har den faglige styringen med hvordan faget legges opp og hvordan oppgavene skal løses.

Det ville jo i og for seg vært helt i tråd med konseptet problemorientert læring å la studentene selv velge hva de ville jobbe med, og hvordan, innenfor samfunnsinformatikken. Men dette er en arbeidssituasjon de i liten grad, om i det hele tatt, vil møte i arbeidslivet. Ute i det som ofte omtales som ”den virkelige verden” er det jo nettopp mer eller mindre klart definerte oppdrag som skal løses, og gjerne på en predefinert måte i henhold til krav og retningslinjer for det enkelte arbeid som skal utføres.

Selv om studentene på førsteåret fikk velge om de ville jobbe med Freenet eller Anonyme Proxyer, var det kun disse to temaene som var aktuelle. Det samme er i enda større grad tilfelle på tredjeåret der studentene riktignok oppfordres til å finne oppgavetema til sin Bacheloroppgave selv, men der oppgavene skal være definerte og reelle oppgaver fra det lokale næringsliv.

Et mål med å bruke ”Prosjekt Gå inn i din tid” i samfunnsinformatikkundervisningen er altså også å kunne gi en problemorientert tilnærming til faget, som både motiverer for læring og gir studentene trening i en arbeidsform de vil møte både i form av Bacheloroppgaven på tredjeåret, eventuelle videre studier og i jobbsammenheng.

Men fører dette prosjektet rent faktisk til motivasjon for å lære samfunnsinformatikk?
En av studentgruppene fra førsteklassen skrev som følger i sin rapport:

”Oppgaven har vært veldig interessant og utfordrende, ikke minst med tanken på å kanskje kunne hjelpe KRIPOS i kampen mot seksuelle overgrep mot barn og spredning av overgrepbilder.”

Denne gruppen var altså tydelig motivert for å finne ut av det temaet de hadde valgt ut fra et ønske om å hjelpe KRIPOS med å bekjempe seksuelle overgrep mot barn.

I et forsøk på å få fatt i flere studentsynspunkter, sendte jeg den 16. april 2005 ut et uformelt spørsmål til studentene via Moodle:

”Jeg lurer jeg på følgende:

Dette prosjektet har vært sentralt i samfunnsinformatikken i form av

- a. seminaret
- b. oppgavene fra KRIPOS

Håpet, i tillegg til å øke bevisstheten om seksuelle overgrep mot barn og bruken av informasjonsteknologi for å distribuere overgrepsmateriale eller for at overgripere skal få kontakt med barn, var at dette prosjektet skulle motivere dere studenter til å lære noe om personvern, demokrati og IT, jus og IT, overvåking og etikk, samt det å forstå teknologiens ymse sammenhenger med det daglige liv.

Men gjorde det det?

Gjorde oppgavene fra KRIPOS dere mer motivert for å lære samfunnsinformatikk?”

Svarene som kom inn via e-post var tilsvarende uformelle, så etter en smule redigering kan de gjengis på følgende måte:

- Spørsmålet du spør om kan bekreftes med et ubetinget JA!
- For min del er det vel dette med barnepornografi som har satt sine dypeste spor. Med seminaret som vi først fikk midt i fleisen og deretter gikk ut med en kvalmende følelse
- Men at vi har lært er det ingen tvil om. Og samtidig så sitter jeg jo igjen med en følelse av å ha bidratt med noe samfunnsnyttig
- Det har vært utrolig inntresant dette emnet
- Takker så meget for din måte og lære fra deg på
- Jeg trodde Samfunnsinformatikk skulle bli kjedelig, men det vi har godt igjennom har vært meget interessant og lærerikt.
- Forelesningen med KRIPOS gjorde sterkt inntrykk på meg. Jeg trodde ikke det var så stort et problem som det egentlig er. Jeg kommer garantert til å følge med videre i saker som angår "barneporno" ol.
- Til slutt vil jeg takke deg og Laila for å gjøre i utgangspunktet et "tørt" fag til et meget lærerikt og interessant fag!
- Oppgaven gjorde meg mer motivert fordi det er morsommere å jobbe for andre enn å bare lære seg saker og ting.
- Jeg tror dette var en lur måte å lære på, og er veldig fornøyd!

Som vi ser av disse uttalelsene er denne gruppen med Informatikkstudenter godt fornøyd med prosjektet.

1.10 Eksamensformen i samfunnsinformatikk og “Prosjekt Gå inn i din tid”s relevans for eksamen

I 2003 ble eksamen i samfunnsinformatikk for tredjeåret avholdt i form av hjemmeeksamen og med følgende oppgave:

ESSAY – Eksamen i IN907 H2003

Type: Hjemmeeksamen

Hjelpemidler: Alle

Veiledning: En uke med veiledning (Uke 47) via e-post.

Innlevering: 5. desember innen klokken 1530, til Hanne Reistad, ekspedisjonen på HOK-bygget, i 2 papireksemplarer.

Opplysninger om innlevering: Hanne Reistad

Navn og nummer: IKKE skriv navnet ditt på besvarelsen. KUN eksamensnummeret du har fått av Hanne Reistad.

Skriv et essay der du behandler følgende problemstillinger:

1. Mange arbeidsgivere ønsker å lese samtlige ansattes e-poster
2. En virksomhet ønsker å gi Nasjonal sikkerhetsmyndighet adgang til gjennom monitoring å kontrollere om informasjonssystemer i vedkommende virksomhet lagrer, behandler eller transporterer skjermingsverdig informasjon uten at de er godkjent for dette.
3. Mange virksomheter legger ut detaljert informasjon om virksomheten, herunder også oppsettet på virksomhetens brannmurer, m.m.
4. Mange ansatte som jobber mye ved datamaskinen klager over stive nakker og rennende øyne.
5. Microsoft ønsket i sin tid å gjennomføre razzia i virksomheter for å avsløre piratbruk av sine program.

Hvilke juridiske og organisasjonsmessige utfordringer kan du se i disse problemstillingene? Hvordan vil du relatere slike utfordringer til ditt forprosjekt i IN301?

1. Følgende krav stilles til essayet:

- Utformes i henhold til HiNes regler for skriftlig arbeider.
- Essayet skal knytte stoff fra kurset (forelesningsnotater, obligatoriske oppgaver, seminaret og lignende).
- Alle henvisninger og egne påstander skal drøftes for å belyse graden av pålitelighet. Knytt egne påstander til relevante kilder om mulig.
- Maks antall ord: 5000. (ca 10 sider + -)

2. Her er noen relevante knagger du kan tenke på når du skriver (Dette er KUN forslag, ikke pålegg!):

- Organisasjonsteori: Hvordan vil ditt kandidatprosjekt påvirke organisasjonen? Hvis ikke – hvorfor ikke det? Hvordan påvirker informasjonsteknologi en organisasjon?
- Juridisk teori: Hvordan er ditt kandidatprosjekt forankret juridisk? Hvis ikke – Hvorfor ikke det? Hvilke problemområder kan oppstå i forholdet mellom informasjonsteknologi og juss
- Etikk: Er ditt kandidatprosjekt på noen måte forankret i etiske problemstillinger? Hvis ikke – Hvorfor ikke det? Er etikk en nødvendig del av arbeidet med informasjonsteknologi? Hvilke motsetninger kan oppstå mellom juss og etikk?

3. HiNes regler for skriftlige arbeider gir et greit oppsett for utforming av essayet. I tillegg kan du tenke deg en grovkisse som ser slik ut:

- Innledning der dine problemstillinger ut fra oppgaveteksten introduseres og begrunnes. Beskriv også kort ditt kandidatprosjekt
- Teoretisk og/eller historisk bakgrunn for temaet, dvs. litt om hva andre har skrevet og sagt om dette tidligere. (Vi stiller ikke her krav om annet enn at det refereres til relevant fagstoff fra kurset).
- Framstilling og analyse.
- Konklusjon.

Sensorveiledningen for denne oppgaven var som følger:

SENSORVEILEDNING TIL EKSAMENSOPPGAVE I
SAMFUNNSINFORMATIKK TREDJEÅR IT-BACHELOR, IN907
HJEMMEEKSAMEN, ESSAY
INNLEVERT 5. DESEMBER 2003

Oppgaven

Oppgavens fokus er rettet mot kandidatenes forståelse av noen av de juridiske regler og organisasjonsmessige momenter som er med å regulere en virksomhets bruk av informasjonsteknologi. Begge tema er sentrale i forhold til pensum og kurset IN907 (som det het i 2003. Nå IN116).

1. problemstilling

Mange arbeidsgivere ønsker å lese samtlige ansattes e-poster
Problemstillingen er i første rekke juridisk, og studenten må stille spørsmålet ”Er det tillatt for en arbeidsgiver å lese de ansattes e-post?” Stikkord her er ”Arbeidsgivers styringsrett kontra Personopplysningsloven, samt ”virksomhetsrelatert” og ”privat”. Videre forventes en diskusjon i forhold til begrepet ”Personvern”, slik det fremstår i norsk juridisk teori. Det forventes også at studenten ser dette i sammenheng med organisasjonsteori, og da særlig forelesningen [/OrgteoriIT3-filer/fullscreen.htm](#), der det blant annet ble gjennomgått motivasjonsteori (McGregors X og Y teori). Sentralt spørsmål bør være hvordan man kan skape aksept blant de ansatte for at ledelsen kan lese de ansattes e-poster. Er det nok å vise til det juridiske? Pensum: [/epost/](#), Cox, Hillman: 128 sider om PC-sikkerhet, side 100-103, samt at det forventes at studenten selv finner ytterligere informasjon på Internett.

2. problemstilling

En virksomhet ønsker å gi Nasjonal sikkerhetsmyndighet adgang til gjennom monitoring å kontrollere om informasjonssystemer i vedkommende virksomhet lagrer, behandler eller transporterer skjermingsverdig informasjon uten at de er godkjent for dette. Det forventes at studenten knytter dette til momenter i 1. problemstilling, med basis i konflikten sikkerhet kontra personvern. Stikkord: Personvernprinsippet om ”Maktmisbruk og urimelig kontroll”, og Sikkerhetsloven.

Pensum: Kap. 4.3, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium).

3. problemstilling

Mange virksomheter legger ut detaljert informasjon om virksomheten, herunder også oppsettet på virksomhetens brannmurer, m.m.

Denne problemstillingen fokuserer på sikkerhetstenkningen i en virksomhet, herunder også viktigheten av å gjøre de ansatte sikkerhetsbevisst. Det forventes at studenten kan redegjøre for tanker om hvordan man bør sikre seg mot å gi fra seg informasjon som kan svekke sikkerheten i en virksomhet. Sentralt er organisasjon av IT-virksomheten og IT-/ sikkerhetsstrategier. Stikkord: Opplæring av de ansatte, motivasjon av de ansatte, IT- og sikkerhetsstrategi i virksomheten. Pensum: Forelesning: [/index2.html](#), Cox, Hillman: 128 sider om PC-sikkerhet, Høie, Tore Audun: IKT og organisasjon, Kap. 5.

4. problemstilling

Mange ansatte som jobber mye ved datamaskinen klager over stive nakker og rennende øyne.

Her forventes det at studenten redegjør for Arbeidsmiljøloven, samt Forskrift om arbeid ved dataskjerm av 15. desember 1994. I tillegg til det juridiske forventes det at studenten klarer å sette dette inn i en organisasjonsmessig ramme. Stikkord: Arbeidsmiljøloven, Forskrift, ansvar for de ansatte, motivasjon.

Pensum: Kap. 4.4, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium).

5. Problemstilling

Microsoft ønsket i sin tid å gjennomføre razzia i virksomheter for å avsløre piratbruk av sine program.

Det forventes at studenten kan redegjøre for Lov om opphavsrett, samt hvilke andre rettsregler som kommer til anvendelse her. I tillegg til det juridiske forventes det at studenten setter dette inn i en organisasjonsmessig sammenheng. Stikkord:

Åndsverksloven, lisensbestemmelser, påtalemyndighet, forvaltningsloven, grunnloven, organisering av IT-drift, bevisstgjøring av ledelse og ansatte.

Pensum: Kap. 4.2, og 4.7, Kjos, Bård (red): Innføring i Informasjonsteknologi (Kompendium), Høie, Tore Audun: IKT og organisasjon, Kap. 5., Artikkel av faglærer: [/pag/microsoft.html](#)

Generelt

I tillegg til fagkunnskapen, forventes det at studenten skriver oppgaven iht. HiNes retningslinjer for skriftlige arbeider. Essay som sjanger skal være kjent fra den videregående skole, men det kan være usikkert hvor mye den enkelte student har fått opplæring i dette. Det forventes likevel at studenten benytter seg av de henvisningene som er satt inn i oppgaven (i Moodle) om hvordan man kan skrive et essay.

Lenke: <http://www.hf.ntnu.no/rel/person/erik/Essay.htm>.

Det bør trekkes dersom studenten ikke følger HiNes retningslinjer, mens det kanskje bør sees noe mildt på de rent essaytekniske momentene. De studenter som har benyttet seg av veiledningen og viser dette ved å skrive et essay bør imidlertid vurderes positivt. I Blooms taksonomi skal jo også det strukturelle vurderes. Videre skal studenten søke å trekke inn sitt kandidatprosjekt og, helt kort, vise hvordan dette stiller seg i lys av de juridiske og organisasjonsmessige momenter som styrer IT-bruken i en organisasjon. Her var tanken at studenten skulle knytte sammen kurset Prosjektstyring (IN301) og Samfunnsinformatikk (IN907), slik at ikke kandidatoppgaven ble sett på som noe helt utenfor de tingene som ble gjennomgått i IN907, og at studenten på denne måten viser evne til selvstendig anvendelse av kunnskapen. Noen av studentene mente på forhånd at sine prosjekt var så begrensede at det var vanskelig å sette dem inn i en juridisk og organisasjonsmessig sammenheng. Jeg mener likevel at studenten bør kunne anvende momenter fra IN907 på en slik måte at det i alle fall kan gjøres en kort diskusjon om hvordan den enkelte kandidatoppgave passer inn eller ei.

Ellers bør det også kunne forventes at studenten på selvstendig grunnlag finner annen informasjon på Internett som omhandler problemstillingene, og ikke bare forholder seg til pensum. Studenter som aktivt benytter andre kilder bør belønnes, mens det neppe kan trekkes dersom en student bare benytter seg av pensum. Dette, sammen med det rent essaytekniske kan være viktige momenter for studenter som er på vippen mellom to karakterer.

Som vi ser av eksamensteksten og sensorveiledningen var “Prosjekt Gå inn i din tid” ikke en vesentlig del av eksamen. Dette skyldes dels at prosjektet i 2003 stadig var på utviklingsstadiet og dels at oppgavene som ble gitt tredjeårsstudentene dette året var mindre omfattende enn de som ble gitt i 2005 for førsteårsstudentene.

I 2005 var eksamensformen endret til individuell muntlig, og følgende spørsmål ble valgt av de to faglærerne for kurset:

- **PERSONVERN**

Sp. 1: Tradisjonelt blir personvernet delt i syv hensyn, der fire knyttes til individet mens tre er av mer allmenn samfunnsinteresse. Hvilke hensyn er dette?

- **DATAKRIM**

Sp. 1: Hva må til for at en forbrytelse skal kunne regnes som datakriminalitet?

Sp. 2: Straffelovens § 145:

Den som uberettiget bryter brev eller annet lukket skrift eller på liknende måte skaffer seg adgang til innholdet, eller baner seg adgang til en annens låste gjemmer, straffes med bøter eller med fengsel inntil 6 måneder.

Det samme gjelder den som ved å bryte en beskyttelse eller på lignende måte uberettiget skaffer seg adgang til data eller programutrustning som er lagret eller som overføres ved elektroniske eller andre tekniske midler.

(hensikten med å la dem trekke paragrafen blir da å vise hva dette betyr i praktisk handling i forhold til datamaskiner)

Sp. 3: Straffelovens § 393:

Med Bøder straffes den, som retsstridig bruker eller forføier over Løsøregjenstand, der tilhører en anden, saaledes at den berettigede derved paaføres Tab eller Uleilighed, eller som medvirker hertil.

(hensikten med å la dem trekke paragrafen blir da å vise hva dette betyr i praktisk handling i forhold til datamaskiner)

Sp. 4: Straffelovens § 204.

Den som

- a) utgir, selger eller på annen måte søker å utbre pornografi,
- b) innfører pornografi med sikte på utbredelse,
- c) overlater pornografi til personer under 18 år,
- d) produserer, innfører, besitter, overlater til en annen eller mot vederlag gjør seg kjent med kjønnslige skildringer i rørlige og urørlige bilder hvor det gjøres bruk av barn,
- e) holder offentlig foredrag eller istandbringer offentlig forestilling eller utstilling med pornografisk innhold, eller
- f) forleder noen under 18 år til å la seg avbilde som ledd i kommersiell fremstilling av rørlige og urørlige bilder med seksuelt innhold, eller produserer slike fremstillinger hvor noen under 18 år er avbildet,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 år.

Med pornografi menes i denne paragrafen kjønnslige skildringer som virker støtende eller på annen måte er egnet til å virke menneskelig nedverdiggende eller forrående, herunder kjønnslige skildringer hvor det gjøres bruk av barn, lik, dyr, vold og tvang. Med barn menes personer som er eller fremstår som under 18 år.

Som pornografi regnes ikke kjønnslige skildringer som må anses forsvarlige ut fra et kunstnerisk, vitenskapelig, informativt eller lignende formål.

(Her er hensikten å få dem til å reflektere over hva som er barnepornografi og hva som ikke er det, f.eks. bilder av nakne barn på naturistsider.)

- **DEMOKRATI**

Sp. 1: Hvordan kan Internett sies å være et verktøy for demokrati?

Sp. 2: Er anonymitet på Internett nødvendig for at nettet skal være et verktøy for demokrati?

- **ÅPEN KILDEKODE**

Sp. 1: Forklar hva som menes med åpen kildekode

Sp. 2: Gi eksempler på lisensiering for åpen kildekode og hva det innebærer

Sp. 3: Fordeler og ulemper med åpen kildekode kontra proprietær kildekode

I tillegg kom spørsmål som gikk direkte på det arbeid den enkelte student hadde gjort på rapporten, samt spørsmål rundt etikk fra sensor. Hver student fikk 30 minutter, og 10 av disse var avsatt til de trekte spørsmålene, mens resten ble brukt på spørsmål i forhold til rapportene og i noen grad på spørsmål om etiske problemstillinger som sensor stilte.

Denne gangen ble altså hovedvekten lagt på det arbeidet studentene hadde utført i prosjektet, og med de trekte spørsmålene som en teoretisk overbygning.

Dermed fikk vi en større helhet i gjennomføringen av Samfunnsinformatikk, fra forelesninger via prosjektoppgaven til eksamen. Og den røde tråden som bant de ulike delemnene sammen var ”Prosjekt Gå inn i din tid”.

Denne måten å gjennomføre eksamen i IN116 på ble gjentatt i 2007. I 2008 vil eksamensformen være mappevurdering, og denne endringen er foretatt ut fra et ønske om å ytterligere vektlegge studentenes rapporter basert på oppgaver gitt av Redd Barna eller Kripos.

1.11 Sensors rapport for IN116

Sensor Synnøve Th.Andersen ved Høgskolen i Finnmark, leveret blant annet følgende kommentarer i sin sensorrapport av 2007:

Sensors vurdering av det faglige nivået: Gjennomsnittlig er det faglige nivå på høyde med det nasjonale. Kandidatene innehar høy faglig kompetanse innen emnet teknologi/barn/overgrep innenfor emnet Samfunnsinformatikk

Sensors vurdering av eksamensoppgaven: Gode oppgaver som gjenspeiler teori og praksis gjennom hele kurset. Oppgaven blir godt kvalitetssikret i henhold til emnet ved samarbeid med organisasjonen Redd Barna.

Sensors vurdering av fagplan og studieopplegg: Fagplan og studieopplegg innehar moduler for teori og praksis på nasjonalt nivå. Kvalitetssikring ved bruk av gruppe/prosjektoppgave innlevering og sensur av disse.

Andre forhold sensor ønsker å kommentere: Studentene ga uttrykk for holdningsendring, større innsikt i emnet Samfunnsinformatikk.

Del 2 OMVERDEN - “Prosjekt Gå inn i din tid” i forhold til HiNe, skoleverket og foreldre

“Prosjekt Gå inn i din tid” hadde altså sitt utspring i samfunnsinformatikken, men prosjektet er mye mer enn faget Samfunnsinformatikk ved HiNes IT-utdanning.

I det følgende tar jeg for meg hvordan kan prosjektet sees på i forhold til omverden, i betydningen av ulike enheter og plandokumenter utenfor Samfunnsinformatikk og IT-Bachelorstudiet.

2.1 Prosjektet i forhold til HiNes overordnede mål

I strategisk plan for HiNe 2002 – 2006 legges det vekt på at høgsolen skal ha aktiviteter av nasjonal og internasjonal interesse.¹⁹ Så vidt vi og Redd Barna kan bringe på det rene, er prosjekt ”Gå inn i din!” tid unikt i Norden og kanskje også på verdensbasis.

I tillegg er det et klart formulert verdimål at høgsolen skal utdanne kandidater som har et positivt menneskesyn, viser respekt for menneskerettigheter og solidaritet. En viktig del av det positive menneskesyn og respekten for menneskerettigheter er å ha en fast holdning til såkalt barnepornografi og seksuelle overgrep mot barn.

“Prosjekt Gå inn i din tid” kan være et verktøy for å utvikle nettopp slike holdninger, ved å øke bevisstheten til den enkelte student om dette temaet og å gi studenten et redskap for å spre kunnskap om dette blant medstudenter, lærere og elever.

2.2 Prosjektet i forhold til HiNes FoU-prinsipper

Ut fra Høgsolen i Nesna sine prinsipper for behandling av FoU-søknader oppfyller “Prosjekt Gå inn i din tid” både prinsippet om intern kompetansebygging, samarbeidsprosjekt mellom interne og eksterne, tverrfaglighet og innretning mot praksisfelt i skole.²⁰

- Intern kompetansebygging

Det ligger en rekke FoU-muligheter for ansatte både for informatikkseksjonen og de andre seksjonene innenfor temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som distribusjonskanal. I tillegg vil muligheten for å kunne involvere lokale skoler i prosjektet gi ansatte ved informatikk en mulighet for kompetansebygging i forhold til det å drive denne type bevisstgjøringsprosjekt i skoleverket.

- Samarbeidsprosjekt mellom interne og eksterne

Siden 2003 har ansatte ved seksjon for informatikk samarbeidet med Redd Barna, KRIPOS og den amerikanske advokaten Andrew Vachss. Fra og med 2005 kan en involvering i Lærende Nettverk gi samarbeid med RKK Rana, lokale skoler, samt mulighet for samarbeid med andre Lærende Nettverk på nasjonalt plan.

---

¹⁹ Strategisk plan for Høgsolen i Nesna (2002-2006): Overordnede mål for institusjonen

²⁰ Prinsipper for FoU-tildeling, referat av møte i FoU-utvalget 2. februar 2005

- **Tverfaglighet**
Prosjektet gir mulighet for samarbeid mellom informatikk og lærerutdanningen, eventuelt også barnefaglige utdanninger.
- **Innretting mot praksisfelt i skole**
I og med at “Prosjekt Gå inn i din tid” ikke lenger kun har fokus på IT-studenter, men nå også inkluderer lærerstudenter, samt lærere i jobb og vi gjennom Lærende Nettverk satser på involvering av lokale skoler i dette temaet, er prosjektet i aller høyeste grad rettet mot praksisfeltet i skole.

2.3 Prosjektet i forhold til Lærende Nettverk

Lærende Nettverk skal ha fokus på barn og ungdoms digitale hverdag. Muligheten for å møte overgripere på nett, publisering av utfordrende bilder av seg selv på populære ungdomsnettsteder og bruken av Internett for å spre overgrepbilder er i dag en del av denne digitale hverdagen. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil derfor kunne komme inn under Lærende Nettverk sin prosjektbeskrivelse.

For å øke tilgjengeligheten til “Prosjekt Gå inn i din tid” og for å spre informasjon om temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i denne sammenheng til skoler og lærere, er det nødvendig å lage et prosjekt som har det som formål. Det finnes en god del rapporter og materiell tilgjengelig gjennom Redd Barna sitt arbeid.

Dette må bearbeides til et undervisningsopplegg som er tilrettelagt for lærere, foreldre og kanskje elever i grunn- og videregående skole. Her har også Redd Barna betydelig erfaring og ferdigutviklede undervisningsopplegg som det kanskje kan bygges videre på. Et slikt opplegg kan ha et omfang på ca to skoletimer og inneholde både faktaopplysninger, gruppeoppgaver og evt. rollespill.

Det vil være gunstig om en eller to av deltagerskolene i Lærende Nettverk kunne drive prosjektet videre.

Vi ser for følgende mulighet for bidrag:

- HiNe med studenter i både informatikk og på lærerutdanningen og prosjektledelse.
- PPT med sine spesialpedagoger
- Rana Kommune/RKK-Rana med midler
- Lærende Nettverk med sine deltagerskoler

På sikt vil det være aktuelt å utvikle undervisningsopplegget som et digitalt læremiddel slik at det blir tilgjengelig for en større del av skoleverket og andre.²¹

---

²¹ Holteng, Tom Erik: Prosjektbeskrivelse ”Gå inn i din tid”, 2005, HiNe

2.4 Prosjektet i forhold til Program for digital kompetanse

Program for digital kompetanse 2004 – 2008 behandler en rekke mål og delmål som til sammen skal sikre både lærere og lærende en god digital dannelse.

I forhold til “Prosjekt Gå inn i din tid” er særlig hovedmål 2 om at ”alle lærende, i og utenfor skoler og universiteter/høgskoler, skal kunne utnytte IKT på en sikker, fortrolig og kreativ måte for” viktig. Videre er delmål 5 under kompetanseutvikling aktuell: ” Innen utgangen av 2008 skal lærende ha utviklet en bevisst og kritisk holdning til innhold på Internett fra de blir kjent med mediet. Søketechnikker, kildekritikk og sikkerhetsregler er sentralt for at bruk av Internett skal være motiverende og positivt i læringsarbeidet.”

Vi ser at ”sikkerhet” er et begrep som gjentas, og “Prosjekt Gå inn i din tid” setter nettopp fokus på å gjøre barn og ungdoms bruk av Internett tryggere/så trygg som mulig.

Ved å implementere prosjektet inn i lærerutdanningen, samt å legge til rette for at prosjektet kan involvere lokale og nasjonale skoler, vil vi kunne sikre at lærere får den nødvendige kompetansen til å veilede elever frem til kunnskap om sikker Internettbruk, og dermed bruke prosjektet for å oppfylle noen av målene i Program for digital kompetanse.

2.5 Prosjektet i forhold til forslaget til nye læreplaner for det 13-årige løp

Det er mest naturlig å legge prosjektet ”Gå inn i din tid!” inn i den delen av læreplanforslaget som omhandler samfunnsfaget.

Forslaget til ny læreplan for samfunnsfag (grunnskolen) legger inn, blant annet, som formål at elevene skal stimuleres til ”aktivt medborgerskap og demokratisk deltakelse”.²²

Og ”Som politisk individ kan mennesket påvirke sine omgivelser. Som moralsk kompetent individ er mennesket ansvarlig for konsekvensene av sine handlinger.”²³

Begge disse hovedmålene er viktige faktorer i arbeidet med økt bevisstgjøring om seksuelle overgrep mot barn og bruk av IKT som distribusjonskanal for overgrepene. Det er gjennom aktiv deltakelse i samfunnsprosessene og evnen til å tenke moralsk i forhold til egne og andres handlinger vi alle kan bidra til å bekjempe barnepornografi, og dermed bidra til å minske antall overgrep mot barn. For HiNe og “Prosjekt Gå inn i din tid” er det primære målet å bekjempe seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i den forbindelse. Men det å skape en tryggere bruk av Internett for barn og ungdom er også en viktig faktor i det å bekjempe denne type overgrep, nettopp fordi det er i den ureflekterte og usikre bruken av Internett at barn og ungdom kan møte og utlevere seg til mulige overgripere.

---

²² Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s.81

²³ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s.81

Videre legger forslaget til læreplan i samfunnsfag opp til at elevene skal få grunnleggende ferdigheter i det å ”utøve nettvett”²⁴, samt at de skal ”være orientert om personvern”

Nettvett som et element i forebyggingen mot seksuelle overgrep mot barn, er et av flere moment i Redd Barnas arbeid mot barn og unges bruk av Internett, og følgelig også viktig i høgskolens “Prosjekt Gå inn i din tid”. Nettvett som et element i det å unngå å bli utsatt for seksuelle overgrep er en basisferdighet som må lærers, både hjemme og på skolen. Og de som må besitte den nødvendige kunnskap for å lære barn og ungdom dette er foreldre og lærere. “Prosjekt Gå inn i din tid” er ment å skulle gi disse to gruppene nettopp denne type kunnskap.

Når vi går ned på mer spesifiserte mål innenfor de enkelte klassetrinn, er det først og fremst 7 og 10 klassetrinn som er mest interessant i forhold til vårt prosjekt.

Mål etter 7.årstrinn: ”finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”²⁵

Ved seksjon for informatikk undervises IT-studentene i generell rettslære og i deler av det strafferettslige, som en del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Det å kjenne til aktuelle lovbestemmelser er viktig når disse senere skal ut i yrkeslivet som for eksempel IT-ansvarlige. Like viktig er det at lærere har den samme kunnskapen og makter å formidle dette til elevene som en del av samfunnsfagsundervisningen. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil være et ypperlig verktøy for å gi lærerstudenter og lærere kunnskap til å gi elever i 7.klasse en generell innføring i hvordan rettsstaten fungerer ved å ta utgangspunkt i det alvorlige lovbruddet som seksuelle overgrep mot barn og distribusjon av såkalt barnepornografi er.

Men dette vil kreve en helt spesiell pedagogikk. 12-åringer er ganske små i forhold til å ta inn over seg hva seksuelle overgrep er og man må ta høyde for at noen i klassen kan selv ha opplevd overgrep. Følgelig bør ethvert undervisningsopplegg i denne sammenhengen tilpasses aldersgruppen, Dette vil være en naturlig oppgave for skolene selv, med HiNe som en aktiv støttespiller via Lærende Nettverk.

Med bakgrunn i dette læreplanmålet, kan læreren trekke inn både straffeloven i form av definisjonen på hva som regnes som barnepornografi, straffeprosessloven for å vise både muligheter og begrensninger i politiets arbeid med å oppklare overgrep og hindre nye, og personvernloven som skal regulere hvor mye samfunnet kan tillate seg av overvåking for å hindre overgrep mot barn. Denne målsetningen kan kanskje være vel optimistisk. Dette er tross alt noe stortingsrepresentanter og jurister ikke nødvendigvis behersker, og en kan derfor stille spørsmål om lærere vil være i stand til å ta opp disse problemstillingene på en etisk forsvarlig måte og samtidig klare å formidle hva barnepornografi faktisk er. Men i likhet med å ta dette inn i undervisningen for 12-åringer, er dette en målsetning man kan jobbe mot og der skolene selv tar tak i problemstillingen og ser på hva som er realistisk å utvikle. Igjen bør HiNe være et støttende element via Lærende Nettverk.

Mål etter 10.årstrinn: ”diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning”²⁶

²⁴ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 83

²⁵ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 85

For mange barn og unge er nettsider som deiligst.no og lignende nettsteder et sted for selvhevdelse og bekræftelse på at man er sexy og har et bra utseende. Noen barn og ungdom protesterer på at det å legge utfordrende/avslørende bilder av seg selv på slike sider kan være galt og mener at dette er viktig for at de skal føle seg vel med seg selv, få seg nye venner eller bli sjekket opp. Denne bruken av slike nettsteder og hvilke alvorlige konsekvenser dette kan få dersom overgripere bruker slike sider for å spore opp potensielle offer, er en viktig del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Igjen kan derfor dette prosjektet være et faglig bakteppe for lærere til å ta denne problemstillingen opp med sine elever.

2.6 Forslag til hvordan prosjektet kunne tas med i høringsuttalelsen om de nye læreplanene

Som en del av mitt arbeid med dette prosjektet leverte jeg inn et forslag på hvordan dette prosjektet kunne integreres i skoleverket via de nye læreplanene, slik at ideen i større grad kunne bli en nasjonal ide. Dette førte selvsagt ikke frem, men dette var en av mange ulike måter jeg jobbet med dette prosjektet på.

Kommentar til forslag om læreplanmål i Samfunnsfag

[I hovedsak bør samfunnsfagseksjonen legge inn sine kommentarer om forslaget, deretter flettes “Prosjekt Gå inn i din tid” inn som en del av teksten]

Kommentar til forslag om læreplanens formål i Samfunnsfag

[“Høgskolen i Nesna støtter.....” osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

For at lærerne skal bli i stand til å oppfylle de målene som går på barn og ungdoms bruk av digitale verktøy og bevissthet rundt ulike aspekt ved dette så som overgrep og nettvett, trengs et verktøy som både gir lærerne en økt bevisstgjøring og kunnskapsbygging og som kan gi momenter til praktisk undervisning.

Høgskolen i Nesna har siden 2003 utviklet og drevet prosjektet ”Gå inn i din tid!”, i samarbeid med Redd Barna. Parallelt med dette, og som en aktiv del av “Prosjekt Gå inn i din tid”, har HiNe involvert KRIPOS. Dette prosjektet har fokus nettopp på barn og ungdoms digitale hverdag med utgangspunkt i seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som dokumenterings- og distribusjonsverktøy.

Dette prosjektet rettes nå mot lokale skoler innenfor det Lærende Nettverk, og er ment å skulle gi lærere, og lærerstudenter, et kunnskapsløft om hva skole og foreldre kan gjøre for å hindre at barn og unge blir offer for overgripere via sin bruk av Internett.

Nettvett som et element i forebyggingen mot seksuelle overgrep mot barn, er et av flere moment i Redd Barnas arbeid mot barn og unges bruk av Internett, og følgelig også viktig i høgskolens “Prosjekt Gå inn i din tid”. Nettvett som et element i det å unngå å bli utsatt for seksuelle overgrep er en basisferdighet som må lærers, både hjemme og på skolen. Og de som må besitte den nødvendige kunnskap for å lære barn og ungdom dette er foreldre og lærere. “Prosjekt Gå inn i din tid” er ment å skulle gi disse to gruppene nettopp denne type kunnskap.

---

²⁶ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 87

Kommentar til forslag om læreplanmål etter 7.årstrinn i Samfunnsfag

[“Høgskolen i Nesna støtter at det skal være et klart mål at elever etter 7. årstrinn skal ha kunnskap om, og kunne forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”. Osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

Det finnes en rekke lovbrudd som kan fenge elevenes interesse og som går rett inn i deres digitale hverdag. Selv om nedlasting av mp3-filer ofte er det vanligste temaet når lærere skal behandle slike spørsmål, mener Høgskolen i Nesna at det er like viktig skolen tar utgangspunkt i det som forenklet sett kalles barnepornografi, og generelt nettvett i forhold til chatting med personer man ikke vet hvem er. “Prosjekt Gå inn i din tid” vil være et nyttig verktøy for å gi elever i 7.klasse en generell innføring hvordan rettsstaten fungerer ved å ta utgangspunkt i det alvorlige lovbruddet som seksuelle overgrep mot barn og distribusjon av overgrepbilder er.

Her kan læreren trekke inn både straffeloven i form av definisjonen på hva som regnes som barnepornografi, straffeprosessloven for å vise både muligheter og begrensninger i politiets arbeid med å oppklare overgrep og hindre nye, og personvernloven som skal regulere hvor mye samfunnet kan tillate seg av overvåking for å hindre overgrep mot barn.

Dette er etter HiNes mening viktige poeng som bør inn i undervisningen. Men det kan diskuteres om målgruppen er for ung til denne type målsetning. I følge Redd Barnas erfaring er det svært vanskelig å formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støter eventuelle ofre. En slik implementering i fagplanen må derfor forutsette et videre arbeid i den enkelte skole, støttet av Lærende Nettverk og spesiell pedagogisk kompetanse fra ulike høgere utdanningsinstitusjoner.

Kommentar til forslag om læreplanmål etter 10.årstrinn i Samfunnsfag

[“Høgskolen i Nesna støtter at det skal legges vekt på å diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning.” Osv...bidrag fra Samfunnsfagseksjonen]

For mange barn og unge fører kroppsfiksering, usikkerhet og lengselen etter å være ”in” til at de legger ut til dels utfordrende bilder av seg selv på nettsider som deiligst.no. Slike nettsteder blir et sted for selvhevdelse og bekreftelse på at man er pen og har et bra utseende. Noen barn og ungdom protesterer på at det å legge ut bilder av seg selv på slike sider kan være galt og mener at en slik utlegging av egne bilder er viktig for at de skal føle seg vel med seg selv. Denne bruken av slike nettsteder og hvilke alvorlige konsekvenser dette kan få dersom overgripere bruker slike sider for å spore opp potensielle offer, er en viktig del av “Prosjekt Gå inn i din tid”. Igjen kan derfor dette prosjektet være et faglig bakteppe for lærere til å ta denne problemstillingen opp med sine elever.

2.7 Prosjektet i forhold til allmennlærerutdanningen

I allmennlærerutdanningen anses pedagogikk som et helt nødvendig og grunnleggende fag i enhver lærerutdanning og et selvsagt obligatorisk fag. I fagets innhold ligger kjernen i all opplæring.²⁷ Og her har vi også et sentralt tilknytningspunkt til “Prosjekt Gå inn i din tid”. Som nevnt under forslagene til hvordan dette prosjektet kan tas inn i de nye læreplanene for det 13-årige løp, vil det å presentere dette temaet for 7. klassetrinnet kreve spesiell pedagogisk kompetanse. Dette trenger ikke å bety at en lærer må ha spesialpedagogikk i sin fagkrets, men det krever at læreren i sin tid som student har gjennomgått problemstillinger rundt dette og fått anledning til å reflektere over hvilke pedagogiske grep som kan og må tas i en slik undervisningssituasjon.

Hvis vi ser på rammeplanen for allmennlærerutdanningen av 2003 og faget Samfunnsfag 1, så finner vi ingen umiddelbar sammenheng mellom målene gitt der og målene i forslagene til nye læreplaner for det 13-årige løp.²⁸

Heller ikke hvis vi ser på HiNes plan for fireårig allmennlærerutdanning for 2004-2008 finner vi referanser til de krav til digitale ferdigheter som nå skal settes til elever i grunnskolen²⁹, eller til refleksjon og innsikt i barn og ungdoms digitale hverdag.

Går vi til HiNes plan for samfunnsfag 2004-2005 finner vi ingen målreferanser overhode, og slett ingen referanser knyttet til IKT eller barn og ungdoms digitale hverdag.³⁰

Hvis vi et øyeblikk vender tilbake til forslaget til nye læreplaner og ser på de utvalgte målene fra faget samfunnsfag for 7. og 10. klasse, så var de som følger:

Mål etter 7.årstrinn: ”finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd”³¹

Mål etter 10.årstrinn: ”diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av påvirkning”³²

Ut fra pensumlista til Samfunnsfag 1 ved HiNe antar jeg at medienes rolle i samfunnet er et viktig tema, og at ulike påvirkningsarenaer derfor er behandlet. Hvorvidt spesifikk påvirkning av ungdommen i forhold til det vi ser i forbindelse med barn og unges bruk av websider som deiligst.no blir tatt opp er imidlertid uklart.

Hvordan rettsstaten fungerer er såpass elementært at jeg uten videre tar for gitt at dette blir grundig behandlet i undervisningen, selv om det ikke umiddelbart kan spores i form av mål i fagplanen for Samfunnsfag 1. Det fremgår heller ikke om studentene får anledning til å ta for seg ulike lovbrudd som basis for praktisk trening i hvordan rettstaten fungerer.

En rask gjennomgang av de ulike fagplaner innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe gir et variert inntrykk av hvordan IKT implementeres i det enkelte fag. Det kan se

---

²⁷ UFD – St.meld. nr.16

²⁸ Rammeplan for allmennlærerutdanningen 2003, UFD

²⁹ Samlet plan for 4-årig allmennlærerutdanning, Obligatorisk del 2004-2008, HiNe

³⁰ Fagplan for allmennlærerutdanningen – Samfunnsfag 1, 2004-2005, HiNe

³¹ Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 85

³² Læreplaner for Kunnskapsløftet – Høringsutkast fra Utdanningsdirektoratet 15.02.05, s. 87

ut som, uten at jeg dermed skal påstå at det er et reelt bilde av virkeligheten ved HiNe, at med enkelte unntak er det studentens praktiske bruk av Moodle som representerer IKT som verktøy for lærerstudentene. Hvorvidt innføring i, og bruk av, et Content Management System/ Learning Management System gir studentene relevant erfaring og kunnskap om IKT som en del av den femte ferdighet er etter min mening diskutabelt.

Ut fra fagplanen for allmennlærerutdanningen ved HiNe er det, slik jeg ser det, vanskelig å se hvordan høyskolen kan gi kommende lærere en faglig plattform for å ta IKT i bruk på en slik måte at målene for IKT-bruk i forslaget til nye læreplaner for det 13-årige løp blir oppfylt. Det er også vanskelig å se, ut fra de ulike fagplanene innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe generelt, hvordan studentene skal kunne få kunnskap om barn og unges digitale hverdag på en slik måte at de kan fungerer som fagpersoner i forhold til elevene på ulike områder som piratkopiering og mp3, effektiv utnyttelse av Internett som informasjonsbase, bruk av Internett som kommunikasjons- og kontaktmedie og bruk av Internett som verktøy for barn og ungdoms selvhevdelse.

Isolert sett kan det derfor også bli vanskelig å legg inn "Prosjekt Gå inn i din tid" som en del av allmennlærerutdanningen, fordi det ikke finnes en lærerfaglig IKT-basis som prosjektet kan forankres i. Prosjektet kan gi studentene innføring i hva begrepet "barneporno" innebærer og hvordan Internett benyttes som distribusjons- og formidlingskanal for seksuelle overgrep mot barn, samt hvordan barn og ungdom oppfatter nettsteder som deiligst.no og farene ved å oppgi personlig informasjon på Internett. Men prosjektet i seg selv gir studentene ingen IKT-faglig basis for økt kunnskap om IKT som verktøy, noe som må være en forutsetning for at lærerne skal kunne behandle temaet barn og ungdoms digitale hverdag i en skolesituasjon.

Også lærerstudentene selv gir klart uttrykk for at de i liten grad oppfatter lærerstudiet som kompetansegivende i forhold til Program for Digital kompetanse og IKT som den femte ferdighet. I 2005 ba høgskolelektor Laila Johansen og undertegnede studentene ved IT103 om å gi uttrykk for hvordan de oppfattet dette, og følgende uttalelser kan stå som et samlende eksempel på studentenes oppfatning av lærerstudiet i denne sammenhengen³³:

- "Når jeg ser på hovedmålet om at digital kompetanse skal bli en naturlig og hverdagslig del av opplæringen, og et allemannseie, kan jeg konkret forholde meg til diskusjoner og faktiske forhold underveis i min egen utdanning. Først og fremst ble det fort etterspurt mer IKTrelatert undervisning av de av studentene som tok IT for lærere underveis i studiet. De hadde tydeligvis fått informasjon og erfaring som tilsa at den undervisningen vi fikk i grunnutdanningen ikke ga oss nok kunnskap på området. Dette resulterte i at vi fikk en dag (5 el 6 skoletimer) med opplæring i bruk av datamaskin og programvare. Etter at jeg selv startet på faget IT for lærere, slo tanken meg tidlig i studiet at det er jo helt håpløst at vi ikke har hatt IKT mer integrert i vår egen opplæring. Jeg forstod snart at det foreligger føringer fra departementet som mer og mer forventer at IKT integreres naturlig i alle fagene i skolen. Og jeg følte absolutt ikke at allmennlærerutdanningen hadde gitt meg erfaring på det området."

---

³³ Johansen, Laila, Godejord, Per A., "Slik vi ser det. Hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning?", Fredrikke Nr.9, 2005

- ”For å kunne gi studentene god nok kompetanse bør det være konkrete og tydelige mål i Rammeplanene på hva slags IKT-kompetanse studentene skal inneha etter endt utdanning. Rammeplanen er forpliktende for den enkelte høyskolen, og ved å tydeliggjøre målene vil det ikke være opp til den enkelte faglærers IKT-kompetanse og interesse som vil være avgjørende hvorvidt IKT blir benyttet eller ikke, noe vi har mistanke om skjer i dag.”

- ” Her er det helt klart et stort misforhold mellom vår framtidige grunnskole og utdanningen av de lærerne som skal undervise i den. Det nye høringsutkastet stiller så store krav til IKT kompetanse i framtidens skole, at spørsmålet er om ikke faget IT for lærere 1 her bør være obligatorisk for å kunne henge med her. Vi som går på dette kurset ser helt klart hvordan dette høringsutkastet faller sammen med det vi skal gjennomgå av arbeidskrav. Og som allmenlærerstudenter ser vi at disse elementene er helt fraværende i vår utdanning.”

- ”Det er underlig at ikke HiNe har klart å integrere IKT bedre i sin undervisning”

HiNe er imidlertid ikke alene om å være sent ute med å integrere IKT i all undervisning, og da fortrinnsvis på en slik måte at kravene til digitale kompetanse og kunnskapsløftet blir ivaretatt. I rapporten ”Evaluering av IKT-satsingen i lærerutdanningen. Sluttrapport”³⁴ konkluderes det blant annet med at:

- ”Effekten av IKT-satsingen varierer fra institusjon til institusjon.”

- ”Utviklingen er alle steder i høy grad prosjekt- og personbåret. Selv på de institusjonene med mest merkbare resultater er det behov for fortsatt fokus for å sikre institusjonell forankring av resultatene, som ikke minst krever en klar og visjonær ledelse som kan bringe resultatene videre.”

- ” Generelt har hastigheten av lærerutdanningsstedenes og lærerstudentenes kompetanseutvikling skuffet prosjektlederne og de faglige lederne.”

Pr. i dag er det derfor, etter min vurdering, fortsatt kun lærere og lærerstudenter med faget IKT og Læring 1 og 2 (tidligere IT for lærere 1 og 2) som vil ha en faglig forutsetning for effektivt å kunne nyttiggjøre seg av ”Prosjekt Gå inn i din tid” og som vil kunne ha en mulighet til å oppfylle kravene i læreplanforslagene til IKT som en integrert del av undervisningen i ulike fag. Disse studentene er dels fjernstudenter – enten i form av lærere i jobb eller lærerstudenter ved andre institusjoner, eller fjerdeårs lærerstudenter ved HiNe.

For å få en pekepinn på hvordan en fremover skulle klare å trekke lærerutdanningen inn i prosjektet, ble ”Gå inn i din tid” fra og med våren 2004 innført i studiet via IT for Lærere 1 (Nå IKT og Læring 1) og modulen IN013 – (Nå IT103) Informasjonsteknologi i samfunn og arbeidsliv.

---

³⁴ Utdannings- og Forskningsdep.: ”Evaluering av IKT-satsingen i Lærerutdanningen. Sluttrapport”, juni 2004

Prosjektet ble knyttet til kursemnene etikk, personvern og IKT og jus. Deretter ble følgende oppgave gitt i Arbeidskrav 1a:

Arbeidskrav 1a

Intro

Du er ferdig med dagens undervisningstimer og du sitter og funderer over jobben din ved Snøåsen Ungdomsskole. Skolen er inne i et spesielt IKT-forsøk og har derfor fått en utvidet ressurs til drifting av datasystemene. Det var derfor naturlig å ansette deg med mest IKT-kompetanse som driftsansvarlig i 50 % stilling og timelærer i de resterende 50 %. Uansett ressurs så strekker disse timene til driftsansvar sjelden til, særlig når man kommer opp i slike situasjoner som tidligere i vinter.

Du sukker tungt over alle de timene det tok for å få oversikt over den hendelsen da to elever brukte programmet Back Office til å hacke seg inn både på datanettet til bedriften SmITson og administrasjonsnettet ved skolen. De endeløse samtalene med Uninett, politi, rektor, foreldre og ikke minst elevene...ja, ja, det skapte da litt action i hverdagen!

Egentlig trodde du, da du aksepterte å ta jobben, at driftsansvar hovedsakelig besto av å reinstallere operativsystem, administrere brukernavn og passord, bytte nettverkskabler, kontrollere at maskinene ikke ble brukt til nedlastning av spill og formidling av mp3.

Men opplevelsen i forrige uke, da du ble innkalt som fagkyndig meddommer i en straffesak for lagmannsretten, var uggen og bekreftet at jobben innebærer så mange flere aspekter.

Der satt en ungdom, ikke så veldig mye eldre enn de du nå underviser, tiltalt for å ha lastet ned store mengder med barnepornografi.

Du sukker og stryker hånden over ansiktet og du kjenner deg med ett usigelig trøtt. Det hadde vært en ubehagelig opplevelse. Du knytter neven og ranker deg. "Nei, jeg må ikke se det på den måten. Her gjelder det å videreformidle hva dette dreier seg om!" Med ett kjenner du at du blir fylt med energi igjen. Du spretter opp og begynner å trave rundt mens tankene jobber på høygir. Hva er egentlig barnepornografi? Hvordan blir dette spredd og hvordan kunne du forankre temaet i elevens daglige liv?

Du sitter og funderer og lurer litt på hvordan man skal gripe saken fatt. Her er det viktig å favne bredt og sikre at både små og store vet hva dette er og hva som må til for å bekjempe "djevlskapen". "Her må vi kjøre prosjekt!" "Hei Johan, kom nå skal du høre....."

Oppgave

Du/dere skal utvikle et undervisningsopplegg for et prosjekt på temaet. Du/dere kan velge mellom å lage et prosjekt for mellomtrinnet, ungdomstrinnet eller for lærere/foreldre. Det er viktig å avgrense for hva ditt/deres prosjekt skal omhandle/vinkles mot, dette avhenger også selvsagt av målgruppen.

NB! Prosjektet skal ikke omhandle søk etter barnepornografisk materiale, men være et informasjonsprosjekt for tema som omhandler problemstillinger som for eksempel:

- hvordan skal man oppføre seg på Internett
- hvordan chatter man med sikkerhet
- barneporno er ikke porno, men seksuelle overgrep mot barn!
- hvordan/hvorfor har Internett blitt et viktig verktøy for spredning av barnepornografi
- kan barnepornografi bekjempes?

Det er viktig at rapportene og informasjonen som er lenket opp omkring prosjektet ”STOPP seksuelle overgrep mot barn!” (<http://it-mo.hinesna.no/~pag/>) blir lest i forkant av arbeid med denne oppgaven.

Rapporten skal bestå av to hoveddeler, en del som er et teorigapittel og en del der det redegjøres for det didaktiske undervisningsopplegget.

I teorigapittelet gjør du rede for og drøfter den nødvendige kunnskapen du som lærer må inneha for å kunne utføre undervisningsopplegget. Drøfting innebærer begrunnelser for alle valg du foretar. Disse begrunnelsene skal forankres faglig i relevant teori. Trekk gjerne inn egne erfaringer som lærer eller fra praksisperiode, men se disse erfaringene i lys av fagteori og vær kritisk.

Undervisningsopplegget skal være bygget opp gjennom en didaktisk relasjonsmodell. Det er viktig at du redegjør for hva som er formålet med undervisningsopplegget, hva som er ønsket læring for elevene eller lærere/foreldre, hvordan dette skal gjennomføres og hvorfor emnet er viktig. Igjen må alle valg du foretar begrunnes i faglig relevant læringsteori.

Trekk gjerne inn egne erfaringer som lærer eller fra praksisperiode, men se disse erfaringene i lys av fagteori og vær kritisk. ”Jeg synes at”, ”jeg mener at” er ikke å regne som godkjente begrunnelser/ drøftinger.

Det må også beskrives hvilket utstyr og IKT-tjeneste som er nødvendig for å få utført opplegget. Omfanget det skal planlegges for er mellom 7-10 skoletimer, men det kan selvsagt planlegges for flere timer

Studentene ved IT103 har fra før av gjennomgått følgende kurstema innenfor IT for lærere 1:

- Innføring i datateknologi, som tar for seg datamaskinens oppbygning og virkemåte, operativsystemets rolle samt innføring i aktuell programvare.
- Pedagogisk bruk av IKT, som tar for seg bruk av IKT i undervisning og opplæring.

I 2005 undertegnet HiNe og Redd Barna en ny avtale, der ønsket om å involvere lærerstudiet ble understreket. For å imøtekomme dette ble arbeidskrav 1 i IT103 ytterligere spisset mot prosjektets tema og fikk følgende ordlyd:

Arbeidskrav 1a

Mulig økning i unge jenters bruk av blogger?

Å blogge er jo blitt et motebegrep for noe som egentlig ganske enkelt er den gode gamle hjemmesida, men i form av en dagbok. Mange steder i Norge ser vi at jenter helt ned i 13 år lager blogger der de legger ut bilder av seg selv i undertøy. Hvorfor gjør de det? Hva er det de vil signalisere? Og hva skal/ kan skolen gjøre med dette? Hvordan skal man gi informasjon på en slik måte at ikke skole og foreldre i panikk river ut nettleddingen, eller at de aktuelle jentene føler seg/ blir uthengt? Hvordan vil du konkret gå frem for å gi informasjon til disse unge jentene, eventuelt også deres foreldre og skoleverket?

Arbeidskrav 2b

12-, 13- og 14-årige jenter skaffer seg seksuell erfaring via chatting - eller?

En forsvarsadvokat i Bergen får stadig mer saker der en jente på 12, 13 eller 14. har chattet med en gutt på nett. Gutten gir seg som regel ut for å være jevn gammel og praten dem i mellom er nesten utelukkende av seksuelle karakter. Så avtales et møte, gjerne på bystasjonen (den sentrale busstasjonen i Bergen), hvor avtalen er at de skal ha sex. Når jenta møter opp er gutten plutselig blitt mellom 21 - 26 år, men da er det for sent å trekke seg, og samleie gjennomføres. Etterpå begynner selvsagt jentene å skjønne hva de har gjort og blir fortvilt.

Men hvorfor utsatte de seg for dette i starten? Hvorfor er de ikke mer på vakt mot "chattevenner"? Og blir nettet en mulighet for å sjekke opp gutter, slik at jentene kan få status i et miljø der det å være jomfru i en alder av 15 er flaut? Er dette en generell trend, eller bare en del av et miljø der jentene fortrinnsvis kommer fra mer ustabile hjem? Og hva skal skolen gjøre her i forhold både til sine elever og i forhold til foreldre?

Hva kan du som lærer gjøre for å bevisstgjøre unge jenter (og gutter) på at kontakter man skaffer seg på Chat ikke alltid er ufarlig?

- oppgavetekster slutt -

I 2006 fortsatte vi integreringen av “Prosjekt Gå inn i din tid” i modulen IT103 ved både å gi en større oppgave (arbeidskrav 1) basert på et aktuelt tema innenfor prosjektet, samt trekke inn et visst internasjonalt samarbeid i form av Masterstudenter ved Seksjon for Media og Informasjonsteknologi ved Universitetet i Zielona Gora, Polen.

Oppgaven ble formulert som følger:

Chatting – ufarlig fritidssysse eller risikosport?

Innledning

Denne oppgaven er en del av et mindre forskningsprosjekt som ledes av Dr. Beata Godejord fra Department of Media and Information Technologies, ved universitetet i Zielona Gora, Polen og førstelektor Per A. Godejord, seksjon for informatikk, ved Høgskolen i Nesna. Prosjektets mål er å se på chatting i et kommunikasjonsteoretisk perspektiv, samt å la studenter ved IKT og Læring ta del i internasjonal forskningsbasert undervisning.

Problemområdet seksuelle overgrep og digitale medier – en bakgrunnshistorie

En forsvarsadvokat i Bergen får stadig flere saker der jenter i alderen 12, 13 eller 14. har chattet med en gutt på nett. Gutten gir seg som regel ut for å være jevn gammel og praten dem i mellom er nesten utelukkende av seksuelle karakter. Så avtales et møte, gjerne på bystasjonen (den sentrale busstasjonen i Bergen), hvor avtalen er at de skal ha sex. Når jenta møter opp er gutten plutselig blitt mellom 21 - 30 år, men da er det for sent å trekke seg, og samleie gjennomføres. Etterpå begynner selvsagt jentene å skjønne hva de har gjort og blir fortvilt, og forholdet anmeldes.

I tillegg finnes det aktører på de ulike Chattersidene som ikke skjuler sin alder og som går rett på sak når det dukker opp personer som de antar er unge jenter under seksuell lavalder.

Oppgaven – konkret og praktisk

Denne oppgaven er laget for å gi dere anledning til å delta i et internasjonalt forskningsprosjekt (samtidig med dere jobber Polske studenter med det samme innsamlingsarbeidet på Polske Chattersider), samtidig som den skal øke bevisstheten deres på et alvorlig samfunnsproblem og sette i gang noen tankeprosesser hos dere om hva dere som lærere/fremtidige lærere kan gjøre med dette problemområdet. Den kan virke omfattende, men er i virkeligheten forholdsvis enkel. Det som kreves av dere er nøyaktighet, og evne til å strukturere arbeidet deres. Dette er viktig både i en undervisningssituasjon og for de som ønsker å gå videre på en Master i IKT og Læring.

Dere skal rent konkret gjøre følgende:

Det praktiske forskningsarbeid

1. Velg dere en av følgende Chattersider:

- jippii.no URL: <http://www.jippii.no/no/games/> (Chatten foregår her i spillrommene)
- Chat.no URL: <http://www.chat.no/>
- SOL Chat URL: <http://chat.sol.no/login.cgi?cid=2&gid=0>

2. Lag dere et ”nick” (dvs. et kallenavn/ alias) som angir at dere er jenter i alderen 12 – 15. Eksempel: ”Line12”. Eventuelt kan dere bare benytte nick som ”Lise”, etc. og så heller svare med alder når dere blir spurt underveis i chatten.

3. Gå inn på en av de tre Chattersidene (dere bestemmer selv hvilken) og delta i Chatten på følgende måte:

- a) Velg dere en chattekanal som er allmenn og åpen for alle, dvs. dere skal ikke velge kanaler som er spesifikke for flørting, sex eller andre ”voksne” emner. (I jippii.no er det ingen slike kanaler, bare spillrom)
- b) Når dere er inne på kanalen kan dere velge om dere vil si ”Hei” eller ”Hallo” . eller andre hilsningsformer, eller dere kan forholde dere taus og bare vente på å bli tilsnakket.
- c) Når dere blir kontaktet med forespørselen ”ASL”, så betyr det at vedkommende spør dere om Age, Sex og Location (Altså Alder, kjønn og bosted). Da svarer dere Jente, alderen dere har valgt og et sted som gjerne kan være langt unna der dere rent faktisk befinner dere (Oppgi under ingen omstendigheter private og reelle opplysninger om dere selv).
- d) Studer så hvordan den videre kommunikasjonen foreløper. Hvor kjapt kommer spørsmål om sex? (Det er like viktig å få registrert om det ikke forekommer sexprat!) Hvordan er formen på kommunikasjonen – direkte på sex eller snakker man ”rundt grøten”? Når dere svarer de som kontakter dere på Chatten, så gjør det på en forsiktig måte. Bruk spørsmål som ”Hva mener du med det?” osv. Ikke avtal møter, ikke aksepter å få oversendt bilder, ikke vær aktiv i å fremprovosere sexrelaterte spørsmål og ikke aksepter å gå over på MSN.

4. Når på dagen dere velger å utføre denne studien kan dere velge selv, basert på hva som er praktisk for dere. Men det hadde vært fint om noen (helst alle) klarte å få til dette også i skoletida. Det ideelle forskningsmessig er altså at alle klarte å få til en sesjon i skoletida (altså formiddag), en sesjon i perioden 16:00 – 18:00 og en kveldssesjon (etter klokken 20:00).

5. Ta et skjermbilde av kommunikasjonen (Tastene: Ctrl + Alt + Prnt Scrn) og lagre dem som bilder (Bruk for eksempel Paint) med tittel på formen: sesjon og dato. Eksempel: ”Morning120906_no1”, ”Morning120906_no2”, ”Afternoon120906_no3”, ”Night120906_no1”, osv. Ta skjermbildene jevnt utover i sesjonene slik at dere får med utviklingen av kommunikasjonen. Disse bildene er dokumentasjon på at kommunikasjonen fant sted, og er en viktig del av forskningen, og underlaget for det videre arbeidet. Det er tilstrekkelig med fem bilder fra hver sesjon.

6. For at arbeidet skal gi vitenskapelig mening må det gjentas hver dag i en periode på en uke. Det betyr følgende "timeplan" for observasjons- og registreringsbiten:

Mandag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Tirsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Onsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Torsdag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

Fredag: Morgensesjon (5 bilder), Ettermiddagssesjon (5 bilder), Kveldssesjon (5 bilder)

De som ikke får tid, pga jobbsituasjon og lignende, til å utføre en morgensesjon eller som bare får tid til en sesjon pr. dag, skriver det og utfører dokumentasjonen som beskrevet i oppgaven ellers.

Når observasjonsuken er ferdig, kan dere bruke resten av tiden på rapporten.

Organisering av materialet – trening i bruk av Moodle

7. Dere skal trenes i å bruke Moodle, så i det området dere har fått opprettet, lager dere en mappe med tittelen "Arbeidskrav1_103". I den mappen lager dere følgende undermapper for bildene: "Morgen", "Ettermiddag", "Kveld" og legger så skjermbildene deres ut i de mappene de hører hjemme i (Morgenbilder i Morgenmappen, osv. HUSK å gi bildene navn som nevnt under pkt. 5).

Den skriftlige besvarelsen

8. Lag en skriftlig besvarelse som følger de retningslinjer som beskrevet i dokumentet "Tekniske detaljer", der dere tar for dere følgende:

a. Deres egne synspunkter på den kommunikasjonen dere opplevde og har dokumenter. Ta utgangspunkt i rapporten "Barn som møter overgripere", av Astri Aas Hansen og bruk den, samt det materialet dere samlet under observasjonen på Chattersiden, som faglig bakgrunn for deres egne meninger (Dere må gjerne benytte andre kilder i tillegg). Bruk også gjerne egne erfaringer fra tidligere chatting (for de som har det), etc. Målet er å trene dere til å legge frem deres egne meninger skriftlig, og begrunne dem både i det praktiske arbeidet dere har utført under arbeidskravet og i relevant fagmateriale.

b. Hva kan du som lærer gjøre for å bevisstgjøre unge jenter (og gutter) på at kontakter man skaffer seg på Chat ikke alltid er ufarlig? Hvordan ville dere ha grepet det an med å informere elever eller foreldre om problemområdet chatting og muligheten for seksuelle overgrep? I denne delen av besvarelsen må dere ta utgangspunkt i læreplanene for Kunnskapsløftet (L97 gjelder ikke lenger) og pedagogisk teori.

Besvarelsen legges i mappen "Arbeidskrav1_103", som dere oppretter selv i deres eget elektroniske rom, i Moodle.

- Oppgavetekst slutt -

I slutten av høstsemesteret 2006 og begynnelsen av vårsemesteret 2007, ble fagplanen for IKT og Læring 1 revidert og følgende endringsforslag ble utformet for IT103 for å ytterligere integrere prosjektet i modulen:

Endringer i fagplan for IKT og Læring 1 – IT103

IT103 har i dag³⁵ følgende delemner:

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus med vekt på personvern
- IKT og åndsverk/opphavsrett
- IKT og arbeidsmiljø
- IKT og sikkerhet
- IKT og livslang læring
- IKT og kjønn
- IKT og bruk av åndsverk i læringsmiljø
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

Emnene i IT103 bygger på Samfunnsinformatikk, men i en form som er mer eller mindre tilpasset skoleverket. I likhet med de andre modulene er det viktig at den tilpasses den virkelighet studentene er en del av. Til vårsemesteret 2008 foreslår jeg derfor følgende endringer:

- **IKT og livslang læring** fjernes og erstattes med delemnet **Pedagogiske trusler i digitale medier**. Begrunnelsen for dette er dels at hele IKT og Læring er konsentrert om nettopp det – læring. Det har derfor ingen hensikt å ha et eget delemne om dette i IT103. Videre ser vi en utvikling, både i Norge, og i resten av den vestlige verden, mot at barn og unge utsettes for en rekke påvirkninger fra media – både nye og gamle medier.

I Polen var det nylig en hendelse der en gruppe 7. Klassinger kledde en medelev naken og simulerte gruppevoldtekt med henne og filmet det hele med mobilkamera. Resten av klassen satt stille og så på. Læreren var ute i et annet ærend. Jenta tok livet sitt kort tid etter. Hvorfor gjorde elevene dette? Skyldes det den enorme fokuset på sex generelt i samfunnet og den stadig grovere pornografien på Internett? Vi har samme type spørsmål i forhold til voldelige dataspill. Forskningen på dette området viser vel ingen entydige svar, som vanlig, men temaet burde være aktuelt og interessant for lærere. Siden dette ikke er et mediestudium, så konsentreres fokuset om digitale medier.

Dermed har vi også et delemne i IT103 som både kan brukes som ankerpunkt for ”Prosjekt Gå inn i din tid” og samarbeidet med Redd Barna, og et videre samarbeid med Universitetet i Zielona Gora, der Dr. Dziejic har utviklet et kurs innenfor Masterstudiet i Media og Informasjonsteknologi med tittelen

---

³⁵ Godejord, Per A., ”Endringer i fagplan for IKT og Læring 1 – IT103”, 9. Desember 2006

Pedagogiske trusler i Media. Målet med delemnet blir da å se på hvilke måter de digitale medier kan påvirke barn og unges holdninger og handlingsmønstre, både positivt og negativt.

- **IKT og kjønn** fjernes som delemne. Det blir stadig mindre og mindre forskjell på jenter og gutters bruk av IKT. Et spørsmål om hvem som spilte dataspill i en klasse med Masterstudenter ved universitetet i Zielona Gora, viste at nesten like mange jenter som gutter gjorde dette – og da særlig onlinespill. Jeg har sett de samme tendensene hos norske studenter. De forskjeller som fortsatt måtte være til stede anser jeg som så små at det ikke rettferdiggjør et eget delemne. Jeg har også merket meg at studentene i liten grad identifiserer seg med denne problemstillingen lenger.
- **IKT og jus, med vekt på personvern, IKT og Åndsverk/Opphavsrett, IKT og arbeidsmiljø og IKT og bruk av åndsverk i læringsmiljø** fjernes og erstattes av delemnet **IKT og jus**. Dette delemnet tar så for seg personvern, opphavsrett, og arbeidsmiljø.

Da får vi følgende delemner for IT103 for Våren 2008:

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus
- IKT og sikkerhet
- IKT og pedagogiske trusler i digitale medier
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

I seksjonsmøte den 3. Januar 2007 ble forslaget vedtatt som følger:

IT103 Informasjonsteknologi i samfunn og arbeidsliv

6 studiepoeng

Mål

- få kunnskap om konsekvenser for individ og samfunn ved bruk av IKT
- være forberedt på de metode- og rolleendringene som IKT medfører i skole, opplæring og arbeidsliv
- kunne bruke IKT som verktøy i eget arbeid

Delemner

- IKT i teknologihistorien
- IKT og jus
- IKT og sikkerhet
- Pedagogiske trusler i digitale medier
- Etske problemstillinger knyttet til IT-bruk

Tidspunkt
Vårsemesteret.

Vurdering
Mappevurdering.

Arbeidskrav
Omfang av 2 obligatoriske innleveringer

Delemnet ”Pedagogiske trusler i digitale medier” blir altså fra vårsemesteret 2008 det emnet som i hovedsak skal sørge for en solid faglig forankring for prosjektet i allmennlærerutdanningen – om enn kun for de som velger å spesialisere seg i IKT, og i særlig grad en fortsatt mulighet for både forsknings- eller kanskje snarere utviklingsbasert undervisning, og internasjonalisering. Dette med internasjonalisering skal jeg komme tilbake til senere.

Studentene ved IT103 er altså til en viss grad både allerede trent i IKT-bruk og direkte under min kontroll som faglærer. Jeg trenger derfor ikke å konkurrere med en rekke andre fag og faglærere for å få involvert dem i prosjektet, slik vår avtale med Redd Barna forutsetter.

Det er følgelig enklere for disse studentene å ha fokus på den digitale delen av problemområdet, og dermed også enklere for dem å benytte prosjektet som et verktøy direkte inn i relevante mål i de nye læreplanene for grunn- og videregående skole.

For de andre allmennlærerstudentene må enten IKT inn i større grad i deres undervisning eller vi må prøve å få til et tverrfaglig samarbeid mellom aktuelle lærere ved allmennlærerutdanningen og informatikk, slik at disse studentene får en eller annen form for veiledning i nødvendig IKT-kunnskap. Dette er ting som HiNes ledelse må ta fatt i, og sammen med fagpersonalet utvikle fagplaner som er mer i tråd med tanken om at IKT ikke bare skal trekkes inn i undervisningen i ulike fag men også bli en femte ferdighet for elever i det 13-årige utdanningsløpet.

Mye er her allerede gjort i forhold til praktisk ting så som opplæring i Moodle og bruk av søkeverktøy på Internett, herunder kildekritikk. Men fortsatt er mange av de ulike fagplanene, og fagplanen for allmennlærerutdanningen, et speilbilde av tregheten i høyere utdanning i forhold til det å aktivt omstille seg til nye reformer og krav til den yrkesgruppe som institusjonen fortsatt har som hovedbasis for sitt virke.

Betyr dette at prosjektet ikke kan integreres i allmennlærerutdanningen slik den nå fremstår ved HiNe? Selvsagt ikke, men vi må finne den rette innfallsvinklingen for prosjektet og ikke minst sette det inn i en større strategisk sammenheng.

Prosjekt ”Gå inn i din tid” kan være et verktøy for en økt fokus på pedagogisk bruk av IKT i allmennlærerutdanningen og i den videre utviklingen av IKT-kompetansen til våre lærerstudenter. Akkurat som for 7. og 10. klasse i grunnskolen kan dette prosjektet gi studentene en mulighet til å finne ut og forklare hvordan rettsstaten fungerer ved hjelp av et aktuelt lovbrudd, og diskutere hva som påvirker en tenåring i dag, og vurdere mulige konsekvenser av slik påvirkning – herunder bruken av nettstedet deiligst.no. Videre kan det brukes som et verktøy for å oppfylle formålet med allmennlærerutdanningen:

«Lærerutdanning skal gjennom undervisning, forskning og faglig utviklingsarbeid, gi den faglige og pedagogiske kunnskap og praktiske opplæring som er nødvendig for planlegging, gjennomføring og vurdering av undervisning, læring og oppdragelse. Utdanningen skal ta utgangspunkt i ulike forutsetninger hos elever og barnehagebarn og være i samsvar med målene for det opplæringsnivå utdanningen sikter mot. Utdanningen skal fremme studentenes personlige utvikling og yrkesetiske holdning, utvikle evne til refleksjon, vekke interesse for faglig og pedagogisk utviklingsarbeid som er relevant for arbeid i skole og barnehage, og gi forståelse for sammenhengen mellom læreryrket og opplæringsystemets funksjon i samfunnet.»³⁶

Prosjekt ”Gå inn i din tid” kan benyttes som basis for både forskning og utviklingsarbeid blant studentene, i form av svar på spørsmål som HVA må en lærer ha av faglig bakgrunn for å kunne tilføre elever kunnskap om hvordan unngå å bli offer for overgrepere som bruker Internett som jaktmark? HVORDAN skal læreren gå frem for å formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støter eventuelle ofre? HVORFOR er kunnskap om barn og ungdoms digitale hverdag viktig for skoleverket, og hva betyr det for den praktiske undervisning i de ulike fag – både i grunnskolen og ved allmennlærerutdanningen, og hvorfor er kunnskap om seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT i den forbindelse en viktig del av kunnskapen om barn og ungdoms digitale hverdag?

For at prosjekt ”Gå inn i din tid” rent praktisk skal kunne fungere effektivt som et verktøy for økt kunnskap om de ulike problemområdene som er nevnt over, bør følgende moment være på plass:

1. Samtlige faglærere som er involvert i allmennlærerutdanningen må i praksis ha integrert IKT i sin fagundervisning ut over det å bare benytte Moodle som informasjonstavle.
2. Integreringen av IKT i de ulike fagene innenfor allmennlærerutdanningen ved HiNe må være i tråd med målsetningene i Program for digital kompetanse og forslag til læreplaner for det 13-årige løp (som jo ble vedtatt å gjelde fra 2006).
3. Faglærerne ved seksjon for pedagogikk må ha et aktivt fokus på IKT i læring og på de tema som ”Prosjekt Gå inn i din tid” omfatter – særlig utfordringen i forhold til formidling av overgrepssproblematikk.
4. Stor grad av tverrfaglighet i undervisningen.

Allerede i dag har jo allmennlærerstudentene undervisning i overgrepssproblematikk som sådan, slik at det prosjekt ”Gå inn i din tid” tilfører her er en forankring i det informasjonsteknologiske. I tillegg kan det gis en viss innføring i juridiske tema.

Prosjekt ”Gå inn i din tid” er i seg selv et nybrottsarbeid og en implementering av prosjektet inn i allmennlærerutdanningen vil være en videreføring av nybrottstanken. Dermed bør de punkter jeg har anført over kun regnes som veiledende tanker for refleksjon hos faglig ledelse og aktuelle faglærere, og ikke som motargumenter for å gå i gang med en slik implementering. En slik implementering vil i seg selv være et FoU-arbeid som ingen annen høyere utdanningsinstitusjon har gjennomført og vil dermed gi verdifull kunnskap både internt og nasjonalt.

---

³⁶ Lov om universiteter og høyskoler § 54a

En måte å implementere dette prosjektet bedre i lærerutdanningen på kan være å utvikle et eget valgfag innenfor temaet ”Barn og unges digitale hverdag”. Målgruppen kan enten være førsteårsstudenter eller fjerdeårsstudenter. Personlig mener jeg at førsteårsstudentene er bedre egnet fordi vi her kan få ferske studenter til raskt å begynne å tenke på pedagogisk bruk av IKT, samtidig som det å utføre en prosjektoppgave for Redd Barna vil gi dem umiddelbar trening i det å formulere seg strukturert og analytisk i skriftlig form.

I mitt arbeid med IT103, og også som sensor for det tidligere IT13 ved Høgskolen i Stord Haugesund, har jeg gang på gang med stigende uro sett i hvor liten grad en lærerstudent, eller for den saks skyld en allmenlærer i jobb, er i stand til å skrive en oppgave basert på de krav til skriftlige besvarelser som stilles til grunnkurselever i den videregående skole. Studentene virker ikke å ha verken kunnskap eller evne om det å drøfte og analysere en problemstilling, og påstander formuleres som regel uten hverken personlig eller faglige begrunnelser. I noen tilfeller er besvarelsene på nivå med det vi kan se på ungdomstrinnet. Hva dette skyldes skal jeg ikke spekulere i, men på samme måte som prosjektet benyttes til å trene informatikkstudenter og studenter ved IKT og Læring 1 i skriftlige fremstillinger, bør det også kunne benyttes på samme måte i allmennlærerutdanningen.

2.8 Forslag til fagplan for valgfag i barn og unges digitale hverdag, med vekt på Redd Barnas innfallsvinkel

Våren 2005 leverte jeg inn følgende forslag til valgfag innenfor fagretningen IT for lærere. Hensikten med valgfaget er å kunne gi studentene en mulighet til å fordype seg i temaet barn og unges digitale hverdag, sett fra Redd Barna og ”Prosjekt Gå inn i din tid” sin synsvinkel.

Det ble bestemt å starte med å igangsette dette som en valgfri prosjektoppgave i IT for lærere 2, fra høsten 2005. Deretter vil erfaringene derfra danne grunnlag for oppjustering til valgfag ved samme studie og på lengre sikt et mulig obligatorisk fag innen allmennlærerutdanningen.

Forslag til valgfag:

INXX Barn og ungdoms digitale hverdag

X studiepoeng

1 Innledning

Dette er fagplanen for valgfaget Barn og ungdoms digitale hverdag ved Høgskolen i Nesna. Planen bygger på ”Rammeplan for allmennlærerutdanningen (UFD 2003)”, ”Kunnskapsløftet”, ”Program for Digital kompetanse” og gjennomføringen av kurset IN103 innenfor ”IKT og læring”, og er tilpasset lokale forhold.

1.2 Målsetting og målgruppe

Valgfaget skal være med på å øke den formelle og reelle kompetanse innen utdanning, skole og hos den enkelte student. Det legges hovedvekt på temaet seksuelle overgrep mot barn og bruken av IKT som både møteplass og distribusjonsverktøy. Studentene skal på denne måten bli i stand til å bruke barn og ungdoms digitale hverdag som bakgrunn for integreringen av IKT i undervisningen både i grunn- og videregående

skole, samt som tema for undervisning i for eksempel samfunnsfag i 7. og 10. klassetrinn. Studiet skal gi grunnlag for realistisk vurdering av barn og ungdoms reelle IKT-kompetanse og holdninger til de ulike IKT-verktøy de benytter og hvordan skolen kan formidle kunnskap om barn og ungdoms digitale virkelighet til foreldre og samfunnet forøvrig, samt hvordan man kan formidle overgrepssproblematikk til ungdom på en måte som engasjerer og ikke støter eventuelle ofre.

Valgfaget er et etter- og videreutdanningstilbud rettet mot lærere/undervisningspersonale som arbeider i barnehage, grunnskole, videregående opplæring eller i opplæring av voksne. Studietilbudet kan benyttes i den valgfrie delen av 4-årig allmennlærerutdanning.

Opptakskrav

Det kreves formell studiekompetanse eller realkompetanse.

1.3 Organisering og arbeidsformer

Organisering

Valgfaget er organisert som en kursmodul på 6 studiepoeng.

Arbeidsformer

Hovedformen for undervisning er seminar, samt nettbasert og noe klasseromsundervisning (samling). Arbeidet foregår som en kombinasjon av deltakelse på seminar i regi av HiNe, leksjoner publisert på Internett, gruppearbeid, oppgaveløsninger med elektroniske innleveringer, og kommunikasjon på e-post samt arbeidsprosesser på samlinger. I forbindelse med den nettbaserte delen av studiet brukes e-læringsverktøyet Moodle. Det er krav til obligatorisk oppmøte på semimaret som utgjør hoveddelen av kurset.

1.5 Vurdering

Studenten må oppfylle obligatoriske arbeidskrav, og levere innleveringer i rett tid. Studentene har rett på tilbakemeldinger fra lærer på faglige henvendelser. Studenten vurderes på grunnlag av mappe. Ved mappe brukes det vurderinger foretatt av intern sensor. Det vil i noen tilfeller også være ekstern deltagelse ved oppgaveutforming og fastsetting av vurderingskriterier. Når det gjelder klageadgang m.m. vises det til forskrifter for eksamen.

2. Mål, emner og pensum

Mål

- få kunnskap om barn og ungdoms bruk av IKT
- få kunnskap om IKT som påvirkningsmedie for barn og ungdom
- få kunnskap om seksuelle overgrep mot barn og hvilken rolle IKT kan spille i distribusjon av overgrepssmateriale og som møteplass mellom barn og overgriper
- være forberedt på de metode- og rolleendringene som barn og ungdoms bruk av IKT medfører i skole og opplæring
- være med å utvikle en egnet pedagogikk for formidling av overgrepssproblematikk på mellomtrinnet i grunnskolen, men også i forhold til eldre ungdom og foreldre/ andre lærere
- nytte IKT som verktøy i eget arbeide

Deleemner

- IKT og personvern
- IKT og strafferett
- IKT som møteplass for barn, ungdom og overgripere
- IKT og distribusjon av seksuelle overgrepbilder
- IKT og sikkerhet
- IKT og kjønn
- Ulike bruksområder av IKT, relatert til barn og ungdom
- Formidlingsmetoder og ulike veier til læring

Tidspunkt

Vårsemesteret.

Undervisning

Seminarbasert, nettbasert, og noe ordinær undervisning

Vurdering

Mappevurdering.

Arbeidskrav

Omfang av 1 obligatoriske innlevering

Pensum

Aktuelle rapporter fra Redd Barna

Pr. Januar 2007 er dette forslaget til fagplan enda ikke direkte satt ut i livet i allmennlærerutdanningen. Så langt fortsetter prosjektet i form av en god og grundig integrering i IKT og Læring 1 via IT103, og IKT og Læring 2 via modulen Prosjektarbeid (2005 og 2006), og en mindre integrering av prosjektet i den ordinære allmennlærerutdanningen via en dags forelesninger av undertegnede, og sporadisk deltakelse av lærerstudenter på de årlige seminarene.

Selv om jeg skulle ønske en raskere og bedre integrering av prosjektet i allmennlærerutdanningen, så mener jeg det er all grunn til å være fornøyd med bruken av prosjektet i videreutdanningstilbudet (nettbasert) IKT og Læring. Vi når her ikke bare våre egne lærerstudenter, men lærere over hele landet. Det er derfor dette studiet som i særlig grad er vår kanal for spredning av holdninger og bevissthet om seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier til hele Norge. Og via lærere som tar denne kunnskapen aktivt i bruk ved egne skoler, når vi også foreldre.

2.9 Internasjonalisering

I april 2006 ble jeg invitert til Universitetet i Szczecin i Polen for å legge frem arbeidet med "Prosjekt Gå inn i din tid".

Av ulike grunner valgte jeg, på bakgrunn av de kontakter jeg oppnådde i Polen, å utføre et mindre prosjekt i samarbeid med Dr. Beata Dziedzic (nå Godejord) ved seksjon for Media og Informasjonsteknologi, ved Universitetet i Zielona Gora, i høstsemesteret 2006.

Prosjekt Gå inn i din tid, der seksuelle overgrep mot barn og unge settes på pensum for IT-studiet er unikt i verdenssammenheng, i alle fall så vidt vi og Redd Barna kjenner til. At seksuelle overgrep settes på pensum for lærerstudenter er noe mer vanlig og HiNe har da også drevet med dette tidligere. Men ingen har, så vidt jeg vet, satt dette i sammenheng med arbeidet med å utdanne lærerstudenter som er i stand til å oppfylle de nye læreplankravene om IKT som den femte ferdighet. Fokuset på seksuelle overgrep i digitale medier er også unikt. Det burde derfor være et godt prosjekt å "eksportere" til utenlandske institusjoner.

Det var etter min mening ønskelig å la lærerstudentene, både de ordinære og de som tar IKT og Læring, få ta del i en viss grad av internasjonalisert arbeide. Fortrinnsvis gjort så enkelt som mulig slik at det kunne gjennomføres konkrete tiltak, som kunne føre til konkrete produkt/resultat og som var lett håndterbart av undertegnede.

Et slikt tiltak ble et felles lærer-til-lærer prosjekt innenfor IT103, der vi, sammen med våre studenter, så på hvordan overgripere/potensielle overgripere kommuniserer med offer/potensielle offer på chattekanaler. Prosjektet kombinerte kommunikasjonsteori med informatikk, og utnyttet den delen av prosjektet som bærer navnet "Barn og unges digitale hverdag" og som er en forelesningsdag for ordinære lærerstudenter, der de er på nett og får et innblikk i hva som skjer når man er ute på chattesider som "Line12". Oppgaven de Norske studentene skulle utføre er allerede beskrevet tidligere, og de Polske utførte den samme oppgaven.

Prosjektet la i utgangspunktet ikke opp til direkte studentkontakt da dette ville kunne medføre merarbeid i forhold til språkproblemer. Dette var, og er, et FoU-prosjekt der lærerutveksling er det mest realistiske. Men studentene ved begge institusjoner var viktige i forhold til selve registreringen.

Som verktøy for dette arbeidet ble Moodle benyttet, og min Polske kollega ble lagt inn som lærer i modulen IT103 sammen med meg. Hennes bidrag var korte undervisningsbolker i form av Power Point presentasjoner om kommunikasjonsteori, samt at hun deltok i veiledning av de studentene som ønsket dette, via Moodle.

Det praktiske arbeidet med dette samarbeidsprosjektet ble presentert for ledelsen av seksjon for Media og Informasjonsteknologi, Universitetet i Zielona Gora, på følgende måte:

Practical work involving students – cooperation in Project Getting Involved

1. At Nesna University College, 86 students from the distant education course “ICT and Learning 1”, will participate in a practical data collection on Chat sites on Internet.
2. From the Department of Media and Information Technologies, Dr. Beata Dziedzic`s students will participate, targeting Polish Chat sites.
3. The Norwegian students are all gathered in a Learning Management System environment called Moodle (see .pdf doc for a closer look at the page design)
4. Dr. Beata Dziedzic will be included in the LMS as teacher.
5. The Norwegian students will target two popular Chat sites in Norway, using nicks indicating to be pre teen girls. Since these students are placed all over Norway, and the teacher does not have direct control over them, it was thought to be simpler to not give them any choice as to sex and age. This is of course a flaw in scientific terms, but this project is to be considered a Pilot project and further research might contain different framework.
6. The students will write reports about their work, and the best students (grade A and B) will be printed in a booklet as a part of Nesna University College own internal booklet series. Editors of this work will be Dr. Beata Dziedzic and Senior Lecturer Per A. Godejord, and both of them will contribute with an introductory paper. If possible also works done by Dr. Dziedzic`s students will be included in the booklet. The booklet will be ready for printing in February or March 2007³⁷.
7. At the 13th and 14th of September some 15 ordinary Teacher Education Students, being present at Nesna Campus, will also target two popular Chat sites in Norway, using nicks indicating to be pre teen girls or boys. They will also collect data, but will not write reports.
8. At the 20th October Dr. Dziedzic will lecture on Communication Theory at Nesna University College, and for a specific period of time take part in further discussions and planning at Nesna University College, concerning the Pilot project as such, further cooperation and the work of analyzing the data, preparing a joint paper, etc.

---

³⁷ Av ulike grunner ble heftet og forsinket, og først klar for trykking i november 2007

I november 2006 besøkte jeg Universitetet i Zielona Gora for en lengre periode og utførte da, blant annet:

- 3 forelesninger for studenter om “Prosjekt Gå inn i din tid” og faget Samfunnsinformatikk
- 12 Work Shops for studenter som en del av samarbeidet mellom Dr. Dziedzic og meg.
- Et seminar for de ansatte ved seksjonen om ”Prosjekt Gå inn i din tid”, faget Samfunnsinformatikk, samarbeidet med Dr. Dziedzic og hvordan vi ved HiNe benytter Moodle.
- Et arbeidsmøte med professor Marek Furmanek, leder for seksjonen, om ”Prosjekt Gå inn i din tid” og samarbeidet med Dr. Dziedzic.

I april 2007 deltok jeg og Dr. Dziedzic på det årlige symposiet ved Universitetet i Zielona Gora, der en egen dag var satt av til temaet ”Barn og unges digitale hverdag”. Her deltok både forskere, politi, representant for en privat organisasjon for beskyttelse av barn og to av Dr. Dziedzics studenter.

Denne formen for internasjonalisering er enkel, ja kanskje nesten litt banal, men det er samtidig en begynnelse og en enkel måte å gi våre studenter en følelse av å delta i et arbeide på tvers av nasjonsgrenser. For noen studenter vil dette kunne være en ytterligere motivasjonsfaktor. Samtidig har vi opprettet en mindre kanal for spredning av holdninger og bevisstgjøring i forhold til temaet seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier til et annet land, og et annet miljø.

Arbeidet med å analysere kommunikasjonsmønsteret pågår og vil ikke være ferdig før i løpet av mars/ april 2008. Men vi ser allerede nå en tydelig felles trend på Norske og Polske Chattersider, i form av dels klare og utvetydige, og dels mer forsiktige, henvendelser om seksuelle handlinger til nicknames som signaliserer jente (og i noen grad også gutt) mellom 12 og 15 år.

2.10 En utfordring i forhold til studenter

2.13.1 Studenter som har vært offer for overgrep

Det er flere viktige moment man må tenke over når man trekker inn seksuelle overgrep som en del av utdanningen. Et av dem er studenter som selv har vært utsatt for overgrep.

Ved IT for lærere har vi hatt ett tilfelle av en student som ikke klarte å jobbe med årets arbeidskrav 1a, og som medførte at vi raskt la inn et alternativ b (generelt om IKT-relatert kriminalitet). Hvorvidt det også innenfor lærerutdanningen har oppstått slike problemer når seksuelle overgrep mot barn har blitt tatt opp, vet jeg ikke. Vi valgte å løse dette på en rask, effektiv, hensynsfull og praktisk måte.

Men det kan diskuteres om det å gi et mer ”ufarlig” alternativ var rette måten, sett ut i fra et mer prinsipielt syn. Lærere må tross alt forvente å måtte forholde seg til barn som har vært utsatt for overgrep og det kan bli vanskelig å utføre sitt arbeide på en profesjonell og forsvarlig måte overfor barnet, dersom en selv ikke har kommet seg etter egne overgrep. Det er derfor mulig at slike studenter, dersom de ikke klarer å forholde seg til slike tema, må veiledes bort fra studiet. Dette er imidlertid noe HiNes faglige ledelse må ta stilling til. Dersom vi øker oppmerksomheten og fokuset på seksuelle overgrep mot barn, er det ikke utenkelig at vi vil måtte ta hånd om studenter som på grunn av dette gjenopplever egne overgrep.

Også i forhold til våre IT-bachelorstudenter er denne problematikken viktig.

Kanskje må vi se på hvordan formidlingen vår i dette prosjektet er i forhold til denne type problemstilling? Bør vi være tydeligere på at studentene har lov til å gå ut av forelesningssalen hvis de synes det blir for sterkt? Har vi ved seksjonen, eventuelt på institusjonsnivå, et støtteapparat til å ta seg av de som gjenopplever egne overgrep via arbeidet med “Prosjekt Gå inn i din tid”?

2.13.2 Studenter som har vært brukere av overgrepsmateriell

En annen studentgruppe som kan være viktig å være observant på, er de som selv har vært forbrukere av overgrepsbilder. Hva gjør vi dersom vi får vite at en student som deltar i undervisningsprosjektet er dømt for grov barnepornografi? Hva gjør vi dersom prosjektet trigger nysgjerrighet eller legning til en student og denne starter nedlasting eller surfing på overgrepsmateriale?

Høstsemesteret 2006 fikk vi indikasjoner på at noen delte en mappe med filer som kunne være overgrepsmateriale på informatikk sitt trådløse studentnettverk. Ruterens ble umiddelbart undersøkt for logger, men det viste seg å være umulig å finne ut noe da ruterens var feilkonfigurert. Nettet ble tatt ned, ruterens satt opp med logging, men kort maskinen som hadde delt mappen via Limewire, var nå av nettet. Var det en student med egen bærbar? Eller var det noen i andre deler av bygget? Det fikk vi aldri svar på, og uten konkrete bevis hadde vi heller ingenting å basere en melding til politiet på. Daværende seksjonsleder Tom Erik Holteng besluttet da å avholde et allmøte for samtlige studenter ved HiNes lokaler på Mo, der det ble opplyst hva som hadde skjedd

og at denne type aktiviteter ikke ble tolerert. Etter dette møtet har vi ikke hatt tilsvarende hendelser.

2.13.3 Lærere som er forbruker av overgrepsmateriale

I følge KRIPOS³⁸ er lærere og IT-folk overrepresentert i saker der overgrepsmateriale er involvert. Det bør derfor ikke være noen overraskelse om det i egen organisasjon dukker opp ansatte som blir tatt for denne type kriminalitet. Men hva gjør vi med slike situasjoner som institusjon? Vil et slikt prosjekt som Gå inn i din tid fremprovosere slike ansatte til å starte nedlasting eller surfe på slikt materiale? Eller slike mekanismer uavhengig av om organisasjonen iversetter denne type prosjekt?

Det finnes selvsagt ingen fasitsvar for denne type funderinger, men Høgskolens politikk i slike saker er umiddelbar suspensjon og politianmeldelse, med en eventuell avskjed som følge av et reellt straffbart forhold.

---

³⁸ Samtale med førstebetjent Ludvigsen 2005

Del 3 SYNSPUNKTER

I det følgende vil det presenteres noen synspunkter på prosjektet, sett fra andre fagpersoner enn prosjektleder og fra studentene ved informatikk og IKT og Læring 1.

3.1 Gå inn i din tid og Lærende Nettverk

av Høgskolelektor Tom Erik Holteng, Daværende leder for Lærende Nettverk i Nordland – del sør (nå rådgiver SEVU, Høgskolen i Bodø)

Hovedmålet med prosjektet Lærende Nettverk er at skoler, skoleeiere og lærerutdanninger gjennom kunnskapsdeling og kunnskapsutvikling i lærende nettverk bevisstgjøres og kvalifiseres slik at IKT i større grad tas i bruk i læringsarbeidet der det gir faglig og pedagogisk merverdi.

Videre blir det spesielt for deltagerskolenes del fokusert på at det iverksettes utviklingsarbeid knyttet til pedagogisk bruk av IKT, herunder problemstillinger knyttet til barn og unges digitale hverdag.

Det er sentralt at deltagerskolene ser viktigheten av å øke forståelsen av barn og unges digitale hverdag. Gjennom den forskning vi har tilgang til i dag ser det ut til at det er et skille mellom den digitale kompetanse barn og unge har sammenlignet med foreldre og lærere. For skoleelevenes del innebærer en digital hverdag bruk av flere typer digital teknologi som pc og mobiltelefon. Det gjelder for så vidt også for de voksne, men bruken er annerledes. Mens de voksne stort sett bruker digital teknologi som del av oppgaveutførelse som nettbanktjenester, jobbrelevante oppgaver eller til enkel kommunikasjon med familie og venner, så vil den digitale teknologien bety langt mer for barn og unge. Chat via MSN, tekstmeldinger og MMS er daglige og naturlige måter å kommunisere med venner på. Det er etter hvert blitt en nødvendighet dersom man skal kunne være del av et sosialt fellesskap. På grunn av teknologiens natur blir kommunikasjonen ikke bare en del av den nærmeste vennekrets, men kan også komme til å involvere andre. Ukjente personer kan ganske enkelt bli en del av kommunikasjonen og i det ligger det et visst faremoment. Mulige overgripere kan f.eks. via chat få tilgang til sine ofre. Dette er en skyggeside ved den nye teknologien og et tema som mange dessverre ikke er klar over.

Prosjektet ”Gå inn i din tid” har valgt å fokusere nettopp på denne typen problemstillinger knyttet til barn og unges digitale hverdag. Forelddegenerasjonen som ikke har den samme digitale oppvekst som dere egne barn, har dessverre ikke den kompetanse som er nødvendig for å veilede og rettelde barn og unge i deres digitale hverdag.

Prosjektet ”Gå inn i din tid” er derfor svært viktig for å sette et fokus på problemstillingene og få dem på dagsorden. Fordi Lærende Nettverk er et prosjekt som involverer både skole, skoleeier og lærerutdanning vil det være mye å hente på at vi bruker erfaring og kunnskap fra ”Gå inn i din tid” i den jobben som gjøres i Lærende Nettverk.

For Lærende Nettverk vil det være ønskelig at prosjektet ”Gå inn i din tid” videreføres av flere grunner. For det første er det viktig å kunne benytte seg av den kunnskap og

erfaring som allerede er opparbeidet blant de som nå er involvert i prosjektet. På sikt vil det komme ny kunnskap som også vil være av verdi at vi formidler til skolene. Så langt har allerede deltagerkolene i prosjektet Lærende Nettverk vist interesse for temaet og ytret ønske om at Høgskolen i Nesna skal bidra med forelesninger lokalt på skolene. I fremtiden ville det vært bra dersom deltagerkolene selv og evt. skoleeier hadde opparbeidet nødvendig kompetanse for å håndtere skolens forhold til barn og unges digitale hverdag.

3.2 Gå inn i din tid og samfunnsinformatikk

av Høgskolelektor Laila Johansen, Høgskolen i Nesna

De to første studieårene samfunnsinformatikk hadde egen fagstatus, fikk jeg ansvar for oppstarten av samfunnsinformatikkmodulen ved 1. året IT-Bachelor, mens Per Arne hadde ansvar for samfunnsinformatikk ved 3. året.

Jeg gjorde en evaluering i studieåret 2001/2002, som jeg synes beskriver situasjonen godt innenfor samfunnsinformatikkfaget før prosjektet ble dratt inn som del av kurset. Her er et utdrag fra denne evalueringen:

”(..)Studentene har vært bare et par måneder på studiet og i høgskolesystemet når de gjennomfører modulen, det brukes derfor mye tid på å ”lære” studentene de arbeidsmetoder som benyttes i faget. Det å reflektere, diskutere, drøfte, samarbeide og uttale seg om egne/gruppens meninger i plenum virker å være uvante arbeidsformer for nye studenter. Dette er viktige arbeidsformer i et fag som samfunnsinformatikk da det ikke er noen fasitsvar og løsninger. Fakta og ideer må kombineres med meninger, tanker og refleksjoner for å kunne skape seg innsikt i forholdet mellom teknologi og samfunn. Dette er kunnskaper som er verdifulle i en utdanning der studentene i hovedsak jobber med konkrete teknologiske fag (databaser, operativsystemer, systemering, programmering, diskret matematikk...) og studentene bør derfor lære seg å sette sine teknologiske kunnskaper inn i en større samfunnsmessig sammenheng. Disse arbeidsmetodene bør derfor vektlegges ved neste studieårs gjennomføring.”

”(..)Etter gjesteforelesningen av Tron Øgrim med temaet IKT og demokrati og Elizabeth Skogrand med temaet barnepornografi på Internet, ble det lettere å dra studentene med på diskusjoner. Det virket som at dette ble en motivasjonsfaktor og skapte engasjement også for andre tema innenfor samfunnsinformatikkfaget. ”

Jeg mener at deltakelse i prosjektet har gitt studentene en unik mulighet til å bruke sine IT-teknologiske ferdigheter i samfunnsdebatten. Samfunnsinformatikken har nettopp som hovedfokus, at studentene ikke bare skal bli framtidige tekniske gode IT-arbeidere, men også samfunnsbevisste IT-arbeidere som kan reflektere over sin rolle i samfunnet. Prosjektet ”Gå inn i din tid” utfordrer studentene nettopp til dette. Her blir de bevisste på hvordan den teknologien de er med å utvikle for fremtiden også har sine negative sider. De blir konfrontert med vanskelige følelsesmessige tema og utfordret kunnskapsmessig. Løsningsorienterte IT-studenter blir nødt til å engasjere seg i tema der man kan føle seg maktesløse eller har vanskelig for å finne svar.

Studentene har de siste årene, vist større evne til drøftninger og refleksjoner omkring de samfunnsinformatiske temaene. Denne tendensen kan selvfølgelig ha flere årsaker,

oppgaveformuleringer og krav fra faglærer kan forklare noe, men jeg tror også at deltakelse i prosjektet er en ”døråpner”.

Studentene opplever her at det er ok å uttrykke sin mening, får forståelse for at det finnes flere sider av en sak, at det er greit å være uenig, og de øves opp i å diskutere og argumentere for sin mening. Mye av dette skjer først og fremst muntlig, men rapportmessig ser jeg og store forbedringer. Studentene er blitt mer åpne for veiledning på det skriftlige og de er enkle å utfordre på dette område. Dette studieåret (2004/2005) har de dessuten hatt en stor motivasjonsfaktor i det at de faktisk skulle skrive rapporter som andre enn faglærer og sensor ved eksamen skulle lese. Rapportene skulle innbindes pent og sendes til samarbeidspartnere i Redd Barna og KRIPOS. Det ble og kjent at Elizabeth Skogrand fra Redd Barna ville ta med deres rapporter med på et møte i Interpol, hvor resultatet fra studentenes arbeid ville bli lagt fram. Disse faktorene økte arbeidsinnsatsen til studentene kraftig og studentene har uttalt at dette, i tillegg til de andre momentene i forhold til prosjektet, var svært interessant, engasjerende og kunnskapsrikt.

Hovedkonklusjonene jeg som faglærer kan trekke er;

- Studentmessig har studentene fått se i praksis at deres arbeidsinnsats er vært nyttig for andre aktører enn bare Informatikkseksjonen ved høgskolen.
- Fagmessig har studentene blitt utfordret og tilegnet seg kunnskaper omkring de arbeidsmetoder som jeg savnet i evalueringen for studieåret 2001/2002.

Et annet læringsmål ved prosjektet, er at de studenter som får mulighet til å være en del av dette, tilegner seg holdninger og kunnskaper som kan være et bidrag samfunnsmessig. De kan overføre sine holdninger til andre personer, kollegaer, familie, barn, venner og bekjente, og på denne måten bidra holdningsskapende for samfunnet. Særlig i forhold til et sterkt og viktig tema som det å stoppe dokumentasjon av seksuelle overgrep mot barn på Internett.

Jeg anser det som et viktig krav samfunnsmessig, at et prosjekt med dette temaet blir en del av de studiene og jobbene der personer arbeider med barn og unge. Det er viktig at også disse tilegner seg denne viktige lærdommen, som våre IT-studenter har fått gjort.

Jeg vil avrunde med å si, at studentene og jeg, som faglærer, har vært privilegerte som har fått dra nytte av Per Arnes prosjekt ”Gå inn i din tid”. Samfunnsinformatikken har fått et virkelighetsnært tema som engasjerer og motiverer.

3.3 Unikt pensum forebygger Internett-overgrep

av Elizabeth Skogrand, Redd Barna

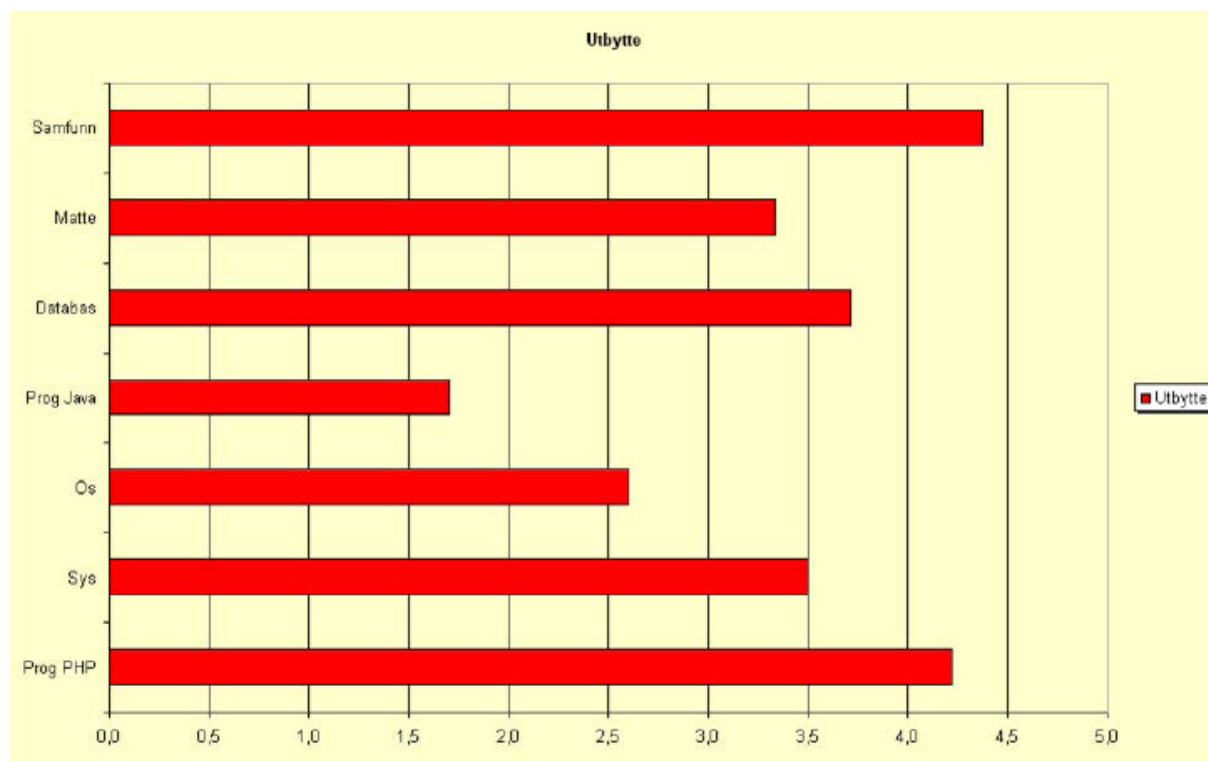
For Redd Barna som barnerettighetsorganisasjon er det gledelig at et fagmiljø har satt barns rettigheter i fokus på denne måten. Vi legger stor vekt på å samarbeide med næringsliv og relevante fagmiljøer, og det er svært nyttig å ha et nært samarbeid med det informatikkfaglige miljøet ved Høgskolen i Nesna. På denne måten får vi innspill og kunnskap som er et viktig tilskudd i vårt arbeid med å forebygge seksuelle overgrep mot barn.³⁹

---

³⁹ Skogrand, Elizabeth, Redd Barnas
website: http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=6723

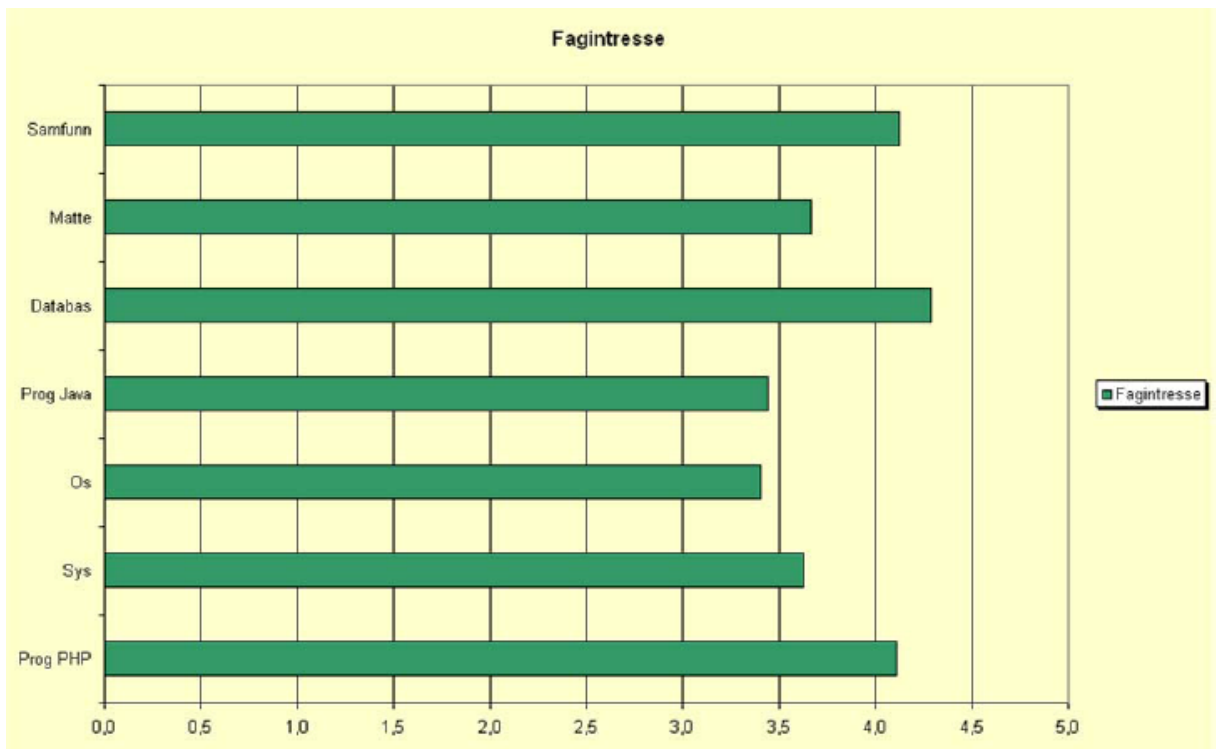
3.4 Studentene ved IN116

Som vi har sett av noen uttalelser fra studentene i kapittel, var de som svarte på min uformelle henvendelse via e-post godt fornøyd med bruken av ”Prosjekt Gå inn i din” tid som en vesentlig del av IN116. I en mer formell evaluering av Bachelorstudiet i informatikk som sådann, der studentene svarte på en rekke spørsmål anonymt, viser resultatet at IN116 – Samfunnsinformatikk kommer godt ut av det både i forhold til utbytte, faginteresse og undervisning.

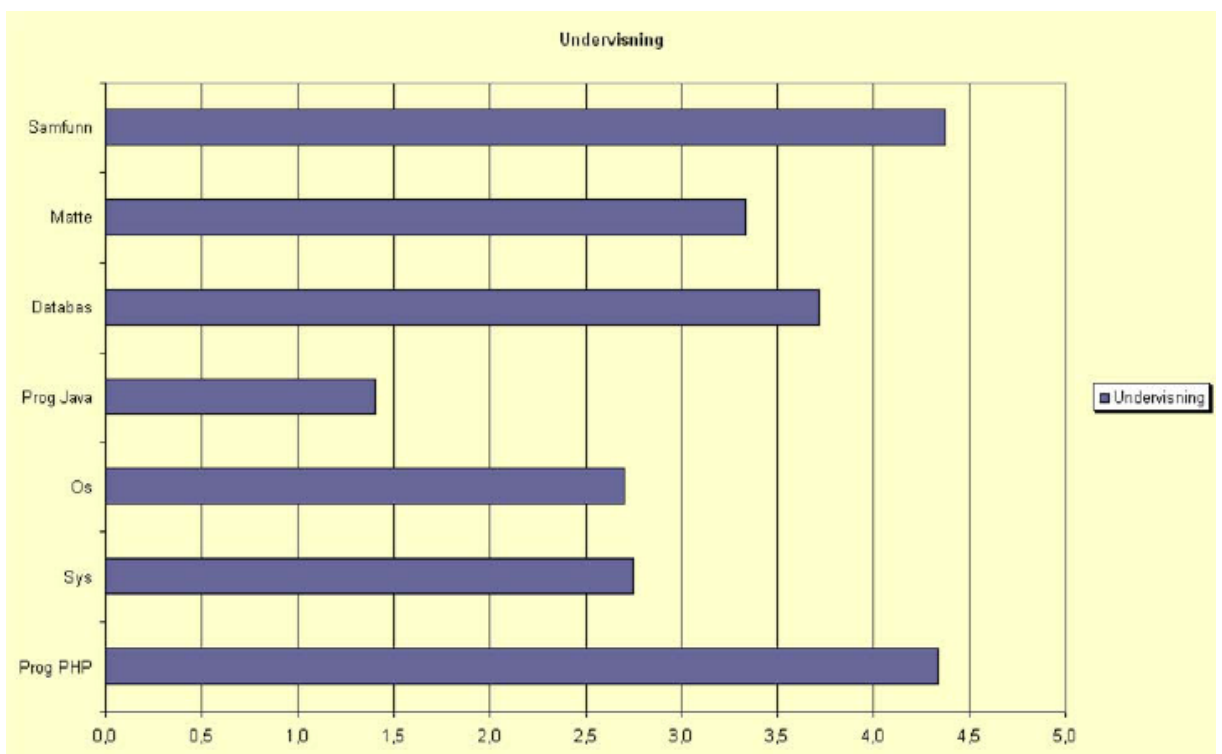

40

⁴⁰ Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

41

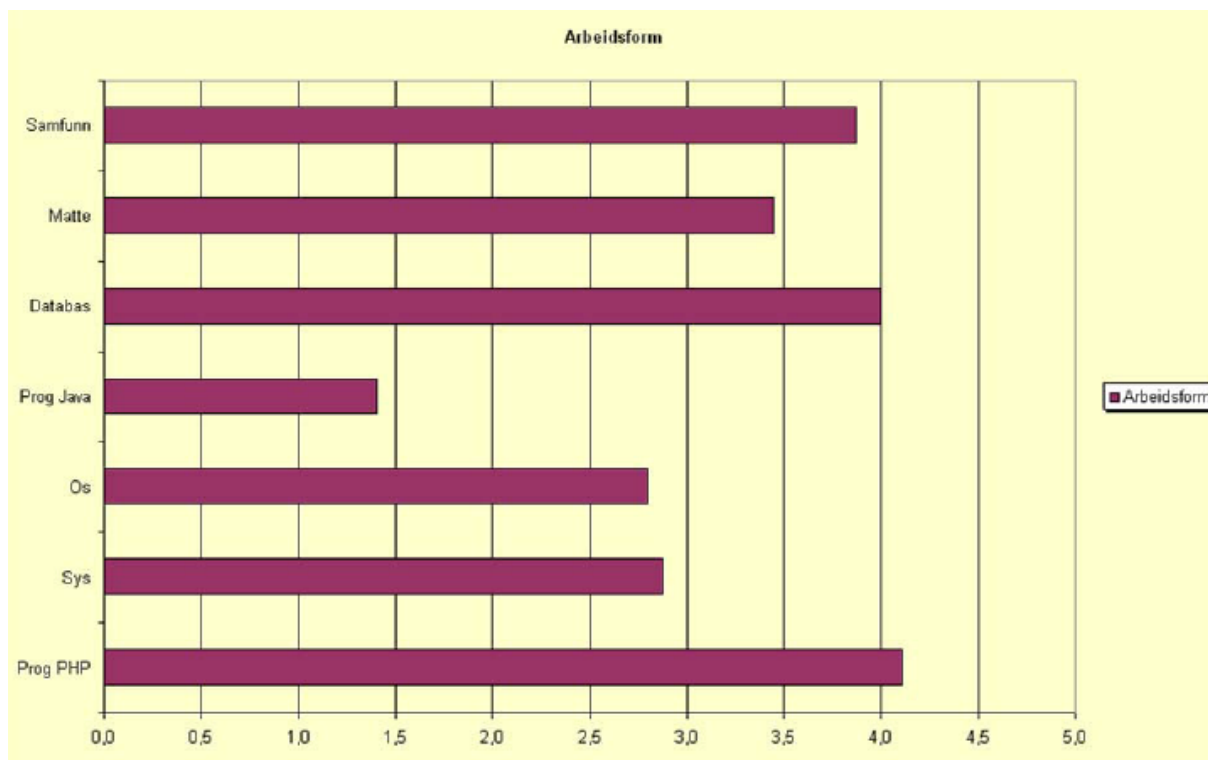

42

⁴¹ Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

⁴² Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

43

Vi har dessverre ingen tilsvarende undersøkelser fra tidligere, men ut fra enkeltuttalelser fra studenter vet vi at faget Samfunnsinformatikk ikke var ansett for å være et særlig ”spennende” fag. Og dette er jo også en holdning vi finner blant andre informatikkstudenter, som vist i tidligere, blant annet ved universiteter i USA. Denne negative holdningen synes i overnevnte evaluering å være snudd til det positive.

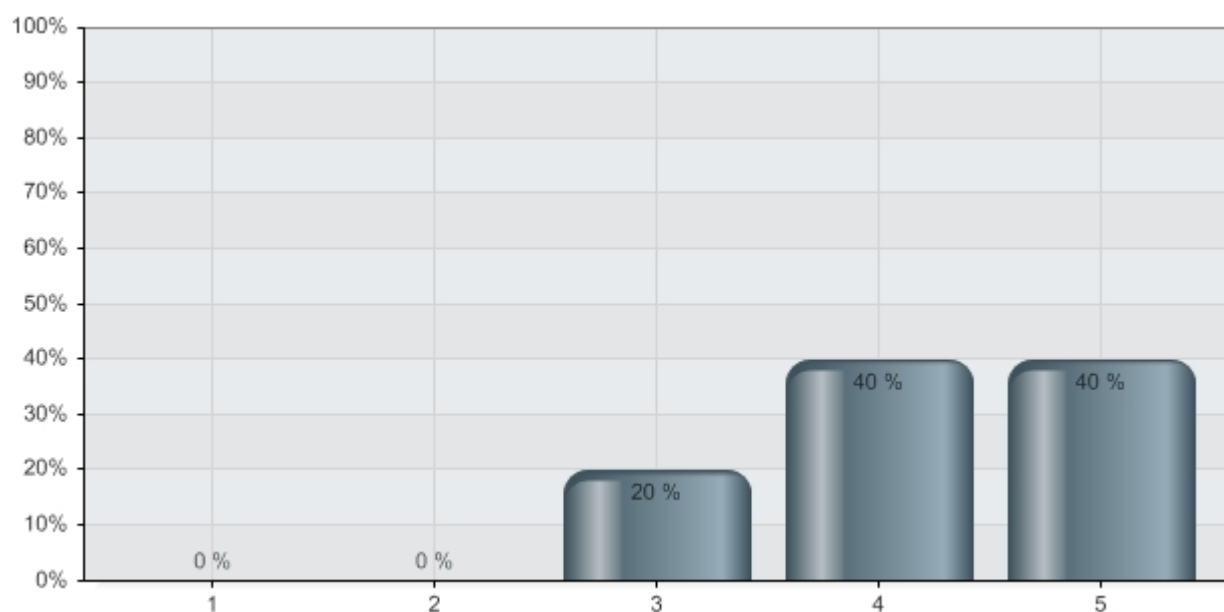
Dessverre var det så få studenter som svarte på spørreskjemaet at vi neppe kan benytte dette materialet til annet enn å glede oss over at denne lille gruppen av førsteårs Bachelorstudenter i Informatikk i alle fall var positivt innstilt til den gjennomførte modulen IN116.

De av studentene som uttalte seg til meg i uformelle samtaler, var alle av den oppfatning at de hadde lært mye av det å jobbe med “Prosjekt Gå inn i din tid” som en del av IN116, og de fleste av dem gjorde det rimelig bra på den muntlige eksamen. Sensor fra Høgskolen i Finnmark uttalte at hun var imponert.

I 2007 ble nok en undersøkelse foretatt ved hjelp av elektronisk spørreskjema, rettet direkte mot studentene ved IN116.

⁴³ Kompilert av Høgskolelektor Peter Österberg

1.4 Undersøkelse IN116 - Temaet Seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier (Prosjekt Gå inn i din tid), var motiverende for mitt arbeid med faget?

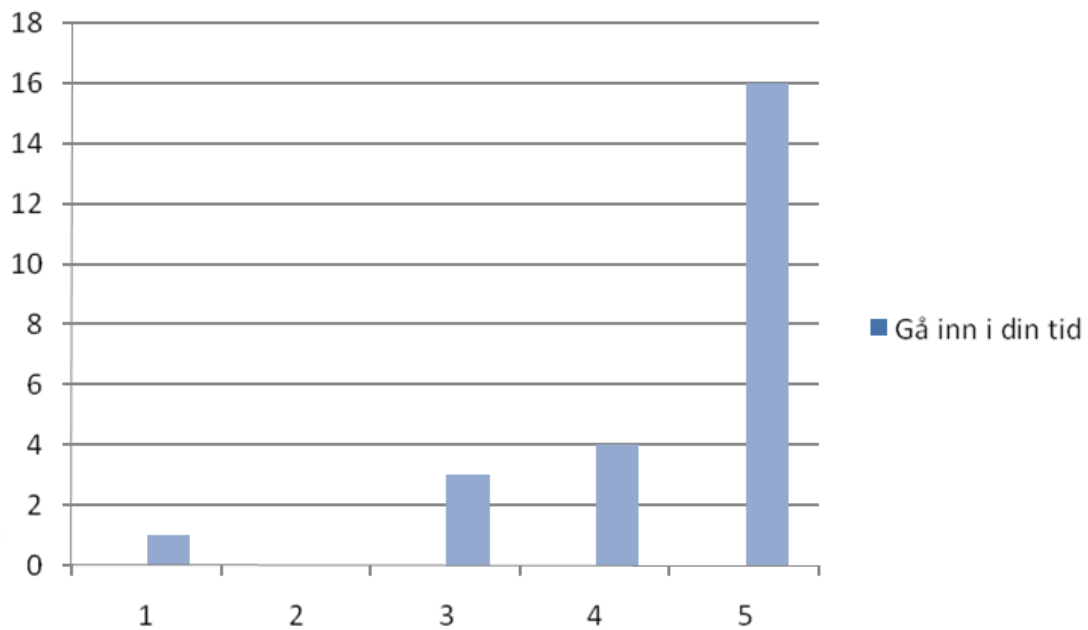

Alternatives	Percent	Value
1 1 Helt uenig	0,0 %	0
2 2	0,0 %	0
3 3	20,0 %	1
4 4	40,0 %	2
5 5 Helt enig	40,0 %	2
Total		5

Som vi ser er det et flertall også blant studentene i 2007 som ser på bruken av Prosjekt Gå inn i din tid som motiverende. Og en av studentene skrev i kommentarboksen på spørreskjemaet at ”Meget bra å knytte slike konkrete oppgaver og problemstillinger opp mot et fag som i utgangspunktet er av såpass teoretisk art”.

3.5 Studentene ved IT103

Også disse studentene tilkjennegir helt klare positive synspunkter på bruken av ”Prosjekt Gå inn i din tid” som en del av undervisningen i IT103. I 2006/2007 jobbet studentene ved IT103 sammen med Polske masterstudenter i Media og Informasjonsteknologi ved Universitetet i Zielona Gora, og hadde som oppgave å studere hva som skjer når man logger seg på en Chat med et nick som antyder at man er en jente i alderen 12 – 15. Også disse studentene deltok i en elektronisk spørreundersøkelse. Og på spørsmålet om temaet seksuelle overgrep mot barn og unge i digitale medier var motiverende for deres arbeide med kurset, var responsen forholdsvis klar, som vist i figuren på neste side.

Men betyr dette at prosjektet dermed kan sies å være et verktøy for læring? Etter min mening må svaret, i ren vitenskapelig forstand, være nei.

Det er tre problemer vi her står overfor. For det første ble det aldri foretatt noen form for intervju av tredjeklassen IT-Bachelor i 2003 – den første klassen som hadde dette prosjektet som en integrert del av IN116. For det andre besto førsteklassen IT-Bachelor i 2005 av kun 15 studenter, og førsteklassen i 2007 kun av 11 studenter. Og for det tredje har slike ”Tilslutt-evalueringer” alltid vært et diskutabelt verktøy for vitenskapelige målinger, og resultatet vil alltid være sterkt avhengig av studentenes tidligere trening i å besvare slike spørreskjema og humøret deres på den aktuelle dagen.

Denne type målinger lider også av alle de feilkilder som retrospektive data gir. Hva studentene husker av en modul kan være svært unøyaktig, og deres oppfatninger av modulen vil kunne variere over tid. Mange studenter er lite motivert for å gjennomgå denne type undersøkelser, og dermed lite nøyaktige i sine svar. Tross alt er de ikke lenger studenter ved den aktuelle modulen, og de ser heller frem til at det endelig er avslutning av et semester og tid for ferie.

Dette betyr ikke at denne type avslutningsevalueringer er uten verdi, men de kan ikke benyttes som bevis for at læring, eventuelt bedre læring, har funnet sted.

Men det disse evalueringen fra studentene ved førsteåret IT-Bachelor og studentene ved fjerundervisningskurset IT103 kan gi oss, er en indikasjon på at bruken av “Prosjekt Gå inn i din tid” som en rød tråd gjennom Samfunnsinformatikkmodulen i begge studier har bevirket at informatikkstudentene nå er mer interessert i Samfunnsinformatikk enn tidligere, og at også studentene ved IKT og Læring 1 finner dette prosjektet motiverende og nyttig.

Den økte interessen blant informatikkstudentene kan antakelig tilskrives det faktum at studentenes prosjektarbeider denne gangen var initiert av utenforstående organisasjoner, og at utførelsen av dem var viktig for de samme organisasjonene og sågar av samfunnsnyttig karakter. Samtidig gav prosjektet modulen en strukturert overbygning som muligens gjorde det enklere for studentene å skjønne de ulike implikasjonene av samfunnets bruk av informasjonsteknologi.

Også for studentene ved IKT og Læring virker det som om det å gjøre praktiske prosjekt som fører til noe, for eksempel en publikasjon, virker motiverende og høyner interessen deres for kurset.

I det følgende skal vi se noen eksempler på studentarbeider både fra en utvalgt Polsk student, et eksempel fra IKT og Læring 1, samt rapportene fra 1. års studenter ved Bachelor informatikk studieåret 2006/2007.

STUDENTRAPPORTER 2006/2007

The next section of this booklet is dedicated to two selected reports from the joint project between the MA students of the Department of Media and Technologies, University of Zielona Gora, Poland, and the students of ICT and Learning 1, Department of Computer Science, Nesna University College, Norway. Also included in this booklet are the reports from the Social Informatics students of 2007.

Denne delen av heftet inneholder to utvalgte studentrapporter fra Høgskolen i Nesna sitt samarbeid med Universitetet i Zielona Gora i 2006/2007, samt rapportene fra studentene ved Samfunnsinformatikk sitt arbeid med oppgaver gitt av Redd Barna i 2007.

Chatting – ufarlig fritidssyssele eller risikosport?

Av Eva Rekkedal, fjernundervisningsstudent ved IKT og Læring 1, IT103, HiNe

1.0 Innledning

Denne oppgaven er todelt; der første del har bestått av å utføre et visst antall chattesesjoner, som her dokumenteres vha. skjermbilder (screenshots) (disse ligger som vedlegg i selve oppgaven, men er også lagret i et mer leselig format i klasserommet mitt på Moodle. Vedleggene viser til både dato og bildenr i den elektroniske mappen, slik at det skal være lett å finne en aktuell chat). Videre er det en beskrivelse av hva chat er, teknisk sett, samt en drøfting av mine chatteopplevelser i lys av Astrid Aas-Hansens rapport; "Barn som møter overgriper på internett" (2004) og Christine Hassel Bergeruds rapport; "Chattevenner er ikke som andre venner" (2004). Jeg har i tillegg valgt å prøve å se noe av chatten min i forhold til Dr. Beata Godejords kommunikasjonsteori. Andre del av oppgaven består av et selvlaget undervisningsopplegg, der målet er å bevisstgjøre både lærere/foreldre/elever i forhold til oppgavens tittel; *Chatting – ufarlig fritidssyssele eller risikosport?*

Jeg bestemte meg tidlig for at jeg ville forsøke å behandle dette arbeidskravet som et "forsknings-prosjekt" – dvs. at jeg ville, så langt det var mulig, følge retningslinjene til punkt og prikke. Mine chattesesjoner kommer derfor over to uker, med en ukes mellomrom. Det er morgensesjonene som er utført i siste uke, fordi jeg da hadde høstferie fra skolen (jobben) og kunne derfor gjennomføre chatter på formiddagstid.

Da jeg mottok arbeidskravet hadde jeg ingen kjennskap til chatting, bortsett fra at jeg visste at det var prating over nettet i sanntid. MSN hadde jeg, derimot, god kjennskap til – men regnet ikke det som "ekte chat". Med "ekte chat" så mener jeg chat med personer du ikke kjenner den riktige identiteten til.

Jeg må også innrømme at jeg så på chat som "meningsløst prat om v r og vind" – og jeg har ikke hatt noen interesse av   bruke av min dyrebare tid til slikt. Til v re to gutter (nå 16 og 17 år), satte vi som foreldre opp regler for hvordan de skulle bruke Internett; Ikke chat (på den tiden hadde vi ISDN-oppkobling og betalte pr. minutt) – vil dere absolutt prate med noen, så gå ut i gata og treff venner! Om de chattet via nettet, så har det vært uten vår kjennskap. Videre fikk de også regler på hvilke sider de hadde lov å gå innom (ikke sexrelaterte – for jeg var livredd for at vi plutselig skulle få politiet på døra), og tips om hvilke ord de ikke burde søke på (sexrelaterte). På den tiden var guttene v re 12 og 13 år, og datainteressen tok dem for alvor.

Som gutter har de nok vært mest interessert i spill, men jeg har opp gjennom tiden funnet ut at den ene av dem er mer interessert i sex (fant søkeord som stod oppført i autofullf ringslisten, gikk på logg og så på hvilke nettsider han besøkte osv.) – uten at jeg tilkjennega det overfor ham (har noe med hans personlighet   gjøre – vil ikke diskutere slike ting med mamma).

Når jeg skulle i gang med dette arbeidskravet, måtte jeg bare forhøre meg hos dem om de hadde chattet "på ekte" (min definisjon) – og tydeliggjorde at jeg ikke var etter å forhøre dem om "ulovligheter", men av ren forskningsmessig nysgjerrighet trengte noen svar. Jeg var spesielt ute etter å høre om de hadde fått seksuelle tilnærmelser, og om de selv var ute etter å "sjekke andre". Eldstemann kunne fortelle at han kun chattet i spillverden (omtrent bare rene "spillnerder" der inne), men at han en gang hadde kommet borti en som ikke var "spiller" – han ble kontant kastet ut av "spillegjengen".

Yngstemann, derimot, innrømmet og fortalte om flere episoder der han hadde chattet med ukjente. Han mistet imidlertid interessen fort, for som han selv sa: ”D e jo barre så gørr å chatte med folk du ikke kjenne – d e mye bedre med MSN”. På spørsmålet om han personlig hadde fått seksuelle tilnærmelser, svarte han at noen selvsagt hadde kontaktet ham i private rom, men han svarte med å gjøre narr av dem – og da sluttet de å snakke til ham. Han fortalte også at han gjerne skrev inn en masse bannord til dem på skjermen der alle i rommet kunne se – hvorpå de forsvant ut av kanalen (selv om jeg alltid har påpekt/hevet pekefingeren over dårlig språkbruk til våre 3 barn, så er jeg glad for at de bruker dem ”med vett”).

2.0 Hva er chat?

Chat kan oversettes til småprat, prat eller samtale, og trenger derfor ikke nødvendigvis foregå digitalt. Vi forbinder allikevel chat med sanntidskommunikasjon over nettet, og det er også den betydning jeg iligger begrepet her. Chatting kom for alvor i gang på slutten av 90-tallet, og mange lastet ned og brukte programmet mIRC – som er en såkalt Internet Relay Chat-tjeneste tilpasset Windows-brukere⁴⁴ – til sine chatter. Rent teknisk så kan en si at en chat krever en tjener og en klient⁴⁵.

”IRC er bare navnet på det vi kaller en protokoll. En protokoll er et sett med regler for hvordan man skal sende og motta pakker via internett. Dette kan sammenlignes med et språk. Dersom to personer snakker to ulike språk, så vil ikke disse være i stand til å forstå hverandre. På samme måte fungerer en protokoll. IRC er altså bare en protokoll eller tjeneste for interaktiv snakking i sanntid. Det vil si at man trenger annen programvare i tillegg for å kunne benytte IRC i praksis”⁴⁶.

For å kunne chatte på den tiden, måtte en altså først laste ned selve programmet. I dag, derimot, finnes det flere webbaserte chattekanaler der en ikke trenger å laste ned program for å chatte. I stedet kan en bare logge seg på, enten ved hjelp av et registrert eller et uregistrert nick⁴⁷.

2.1 MSN Messenger – lukket kanal

MSN Messenger, eller bare MSN på folkemunne, har mer enn 1 million norske brukere⁴⁸ – og jeg er som nevnt en av dem. Jeg tenker ikke over at dette er en chattekanal, fordi her er det jo (som regel) kjente personer som kan kontakte meg/eller jeg dem. Jeg har selv valgt å legge dem til. Men jeg har også opplevd å plutselig få opp en melding fra MSN om at noen prøver å legge meg til kontaktlisten deres (og både nick

---

⁴⁴ ”Internet Relay Chat (IRC) er en tjeneste for virtuell prating via lokalnett eller internett (...) som lar brukere verden over kommunisere med hverandre via et interaktivt nettverk i sanntid. Denne tjenesten har i den senere tid blitt verdens største interaktive kommunikasjonstjeneste”. Aleksander Røssaak, *Den store IRC-guiden. Alt du trenger å vite om IRC*, IT-Pro, 2004, URL: [HYPERLINK "http://itpro.no/art/5475.html" http://itpro.no/art/5475.html](http://itpro.no/art/5475.html), 29.9.2006

⁴⁵ “En IRC klient er et program eller en tjeneste du benytter for å koble deg opp mot en IRC-tjener. En IRC-klient fungerer som en tolk/oversetter av språket som blir skrevet/snakket mellom deg, andre brukere, tjeneren og resten av nettverket. Per dags dato finnes det IR- klienter for de fleste nyere og eldre operativsystem”. Ibid.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Nick er forkortelse for det engelske ordet nickname, som betyr kallenavn på norsk.

⁴⁸ “I Norge passerte MSN ved årsskiftet 1 million norske Messengers brukere. Globalt er det mer enn 155 millioner mennesker som bruker MSN Messengers tjenester hver måned for å holde kontakten med familie og venner.” Microsoft Digital Advertising Solutions, 2006, URL: <http://advertising.MSN.no/Home/Article.aspx?pageid=171&articleid=395>, 28.9.2006

og e-postadresse er helt ukjent for meg). Da har jeg nektet dem tilgang (og mer enn en gang har jeg måttet rette opp i det – siden det faktisk har vært kjente, men som har laget seg et merkelig nick/adressenavn).

MSN er et program som kan lastes ned gratis. I tillegg til tale (i form av tekst), kan en også se hverandre med bilde (kameraoverføring), lyd (direkte eller opptak) og også videosamtale. Videre finnes det funksjoner som viser når dine kontakter er pålogget (gjelder også motsatt, venner kan se når du er pålogget – kan overstyres, slik at jeg kan være pålogget, men sette statusen min til ”ikke pålogget”), mulighet for å sende filer m.fl. funksjoner.

2.2 Chat.no – åpen kanal

Det finnes mange chat-kanaler på nettet, både norske og utenlandske. Jeg vil vise til den kanalen jeg valgte meg; Chat.no. For å chatte her trengte jeg bare å skrive inn et nick, for så å koble til, og deretter velge hvilken underkanal jeg ville chatte på. Ingen registrering påkrevdes, selv om jeg la merke til at jeg kunne ha registrert nicket mitt (noe jeg slettes ikke ville!).

Av underkanaler, eller praterom som det også kalles, er det flere å velge i; chat.no, pratesjuk, flørte, under 18, over 40 osv.⁴⁹ Jeg valgte konsekvent å være på den allmenne kanalen (åpen for alle – og signaliserer vel egentlig at her er det normalt prat som foregår, dvs. hverdagslige ting, skulle en tro).

Under websidens linker finnes der regler for bruken av chatkanalen, men den er forholdsvis lite iøynefallende. I reglene står det klart og tydelig at det er forbudt å bruke nick som er pornografiske – det samme gjelder nick som ”etterspør/tilbyr salg av seksuelle tjenester” – disse vil bli utestengt fra kanalen. Det samme gjelder for nick som har MSN eller CAM i navnet, da dette visstnok gir 80 % sikkerhet for at personen er ute etter å få barn/unge over på et sted der vokterne på kanalen ikke kan følge med. Personer som ”stadig er i kontakt med mindreårige angående sex mot betaling/kontantkort osv.” vil også bli rapportert til Kripos. Det finnes endatil en link under reglene, slik at publikum selv kan tipse Kripos ”om seksuelle overgrep mot barn”⁵⁰. Videre er det forbudt å legge ut personlige opplysninger, om seg selv eller andre, e-postadresser eller telefonnummer.

2.3 Mitt valg av chattekanal og nicknames

Da jeg ikke hadde noen preferanser i forhold til chat på såkalte åpne kanaler, valgte jeg først å titte på alle de tre nettsidene vi fikk oppgitt som ”gyldige”. Jeg valgte straks bort jippii.no, siden dette så ut som om jeg måtte spille dataspill (eller i alle fall risikere å bli utfordret) – og jeg ville nok ha mer enn nok med å lære meg chattekompetanse⁵¹ (da sikter jeg spesielt til ferdighetene, men også kunnskapen – holdningen, derimot, tror jeg er den som er best hos meg, i alle fall på dette tidspunktet). Mitt neste mål ble derfor sol.chat.no, men her spilte tilfeldighetene inn – kanalen var full, og jeg endte derfor opp med chat.no (noe jeg ikke angrer på, spesielt siden vi skulle holde oss til den samme kanalen – slik jeg tolker oppgaveordlyden – men også fordi jeg har vært innom sol.chat.no noen ganger for å ”se på livet”, og har da sett hvor rotete det virker der i forhold til chat.no).

⁴⁹ Chat.no, 2006, URL: <http://www.chat.no/>, 28.9.2006

⁵⁰ Ibid. URL: <http://www.chat.no/html/regler.php>, 1.1.2007

⁵¹ ”Chattekompetanse vil si å inneha bred kunnskap om chatting, konkrete ferdigheter til å bruke sin kunnskap aktivt på chattekanaler samt en kritisk og bevisst holdning til chatteproblematikk”, Christine Hassel Bergerud, *Chattevenner er ikke som andre venner*, Oslo: Rapport fra Redd Barna, (2004) s. 9

Siden oppgaveordlyden ba meg antyde at jeg var jente i alderen 12-15 år – men samtidig ga oss valget mellom å skrive/utelate alderen i nicket, valgte jeg først å bare oppgi et jentenavn uten tall fra 12-15, for så kunne svare på spørsmål om alder først (som en oppvarming). Jeg ville også forsøke å se om det ville gi forskjellige typer kontakter om jeg hadde med et tall, eller ikke.

I løpet av alle mine sesjoner byttet jeg alltid navn – mest i frykt for å støte på de samme personene, og dermed måtte huske alt det jeg løy om (bosted, familieforhold, interesser osv.). Jeg vurderte om jeg også skulle benytte litt vågale navn (som en jente på 12-15 gjerne er troendes til), men fant ut at jeg ikke vil ”skrike” etter oppmerksomhet. Mine jentenavn bestod derfor av vanlige norske navn som Anja, Tina, Stine, Maren, og noen mer eldre navn som Randi, Siri, Rita, Ruth og til og med Ragnhild (for å se om det var for kjedelig/traust) – men jeg kan ikke si å ha påvist noen relevante forskjeller i typer som tok kontakt.

Etter hvert som sesjonene og dagene rant, var jeg noen ganger innom tanken på å ikke oppgi alder igjen (tall i nicket), men slo det raskt fra meg – mente at det ville være mer effektivt dersom alderen var ”avklart” via nicket. Jeg overbeviste meg selv om at jeg uansett ville ha nok materiale å ta tak i til oppgaven min (og jeg er fremdeles enig med meg selv på det punktet).

Det ble dermed kun den gangen jeg valgte å ikke ta med tall i nicket, for etter episoden med ”daddycool_cam” (se vedlegg nr. 1 og 2) tenkte jeg at det kanskje var min egen skyld som ikke fikk ”varslet” ham om alderen min tidsnok (før alt sexpratet hans). Men jeg ser jo også at han bare fortsatte praten sin i samme lei etter at jeg hadde opplyst ham om det. Jeg kommenterte videre den store aldersforskjellen på oss (han oppga 31), for å minne ham om at jeg var et godt stykke unna den seksuelle lavalder, men fyren sa: ”tenner mg at du er 14...mmm”. Jeg svarte da at jeg ikke trodde ham, hvorpå han forteller at han ikke liker eldre, men meg som er 14.

3.0 Mine chatter satt i sammenheng med Astri Aas-Hansens rapport: ”Barn som møter overgriper på nett”

Jeg vil i den påfølgende delen forsøke å se enkelte av mine chatteepisoder i forhold til hva Aas-Hansen skriver i sin rapport. Aas-Hansen tar opp problemet med anonymiteten ”som lever” på Internett⁵². Fordelen er jo at jeg er anonym – jeg kan lyve så mye jeg bare vil, ergo er det ikke noen fare forbundet med min opptreden på chat. Ingen kan finne ut av hvem jeg er, og kan derfor heller ikke oppsøke meg eller kontakte meg etter at chatten er avsluttet.

Baksiden av medaljen er at motparten også er anonym (i den grad han vil det selv) – det betyr at jeg slettes ikke kan vite om jeg chatter med ”andre’15” – det kan like godt være Anders på 40 år. Men under chatten så må en jo nesten ta høyde for at noen sannheter serveres – ellers blir jo det hele absurd. Og jeg tror at nettopp hensikten med kontakten er den mest oppriktige – altså at den jeg prater med i alle fall presenterer sin hensikt på en ærlig måte (men jeg er selvsagt blitt klar over at det også opptrer ungdom som tester ut grenser mht. til språkbruk, og som aldri har til hensikt å verken møte meg (som er et barn) via MSN/cam/treffe meg fysisk).

Nå var det heller aldri min intensjon å møte noen av mine samtalepartnere på chat, og jeg ga selvsagt ikke ut verken MSN-adresse, mobilnr, tilgang til cam eller avtalte møter.

---

⁵² ”Nettopp det at en ikke kan ”se” den andre, gjør nettet til en arena også for voksne med onde hensikter. Det er ikke alltid slik at det å chatte på en side forbeholdt barn, betyr at voksne respekterer dette. Og det er ikke alltid slik at ”Jørgen16” er en gutt på 16 år. Det kan hende han er en mann på 36 år. Og det kan hende at denne mannen har annen hensikt med kontakten enn det han oppgir.” Astri Aas-Hansen, *Barn som møter overgriper på internett. Fokus på rettspraksis.*, Rapport fra Redd Barna, (2004) s. 7

Men det var nok av tilbud og spørsmål vedrørende alle fire punktene! Jeg fikk også flere ganger beskjed om at det var helt vanlig å bruke cam/utveksle MSN-adresser og mobilnr, fra chatterne. Dette problemet tar også Aas-Hansen opp i sin rapport. ”Men det er helt vanlig å gi bort både e-postadresse og telefonnummer til folk en prater med på nettet”⁵³. Det er derimot ikke så vanlig at ungdommene avtaler møter med folk fra nettet, men det forekommer, hevder Aas-Hansen.

Det er særlig det strafferettslige aspektet, fra rapporten, jeg vil ta for meg, for det er ikke fritt for at jeg støtte på mange ”overgripere” der ute – i alle fall med tanke på min fiktive alder. Alle tilbud om møter med mindreårige for å utføre seksuelle handlinger/vederlag for seksuelle tjenester er å anse som straffbare dersom de hadde vært gjennomført, iflg. Straffeloven (strl) §195, § 196 og § 203.

Men nå førte jo ikke noen av mine chatter til verken møter med seksuell omgang eller prostitusjonslignende saker – selv om det tydeligvis kunne ha blitt det dersom jeg ”stod løpet ut” (vedlegg nr. 28-30). Det er ikke nok, i Norge, til å dømme noen av disse personene for å ha til hensikt å utføre seksuelle handlinger med barn – slik vi nå har i England vha. ”grooming-bestemmelsen” som trådte i kraft i 2004. Riktignok må siktede ha hatt minst to kommuniseringer med offeret før han reiser for å møte det, men han trenger altså ikke ha rukket å gjennomføre handlingen for å bli dømt⁵⁴.

I mitt tilfelle er det kun snakk om ”seksuelt krenkende ord” som kan være det kriminelle her, og til dels uanstendig atferd (nå ble det jo ikke vist noe via kamera, så dermed kan ikke hele atferden innregnes – tenker da på de som eventuelt ville ha runket foran kamera/blottet seg etc.). Om chattene kan regnes som kriminelle, er imidlertid uklart fra lovverket, hevder Aas-Hansen. Rapporten viser til straffeloven kapittel 19, Seksualforbrytelser, bl.a. § 201 og der står følgende:

”Den som i ord eller handling utviser seksuelt krenkende eller annen uanstendig atferd

a) på offentlig sted,

b) i nærvær av eller overfor noen som ikke har samtykket til det, eller

c) i nærvær av eller overfor barn under 16 år,

straffes med bøter eller med fengsel inntil 1 år.

Jeg bestrebet meg hele perioden på å fremstå som en uskyldig og rolig jente på 12-15 år, og fremprovoserte aldri noe. Ikke en gang var det jeg som tok kontakt med andre, men jeg svarte omtrent på alle som kontaktet meg for private-rom-samtaler. Som regel lot jeg det skinne gjennom at jeg var ”helt grønn” på det seksuelle området med en gang det kom spørsmål til det. I tillegg prøvde jeg som regel å pense samtalene over på hverdagslige ting – slik at det ikke skulle være tvil om hva mitt henseende på chattekanalen var.

---

⁵³ Ibid.

⁵⁴ ”Forbrytelsen er foretatt i det vedkommende reiser for å møte barnet, eller faktisk møter barnet. Det er dette som er kjernen i den nye lovbestemmelsen. Det er ikke lenger et krav for domfellelse at et planlagt overgrep har skjedd”. Astri Aas-Hansen. Op. cit.. s. 26

I grove trekk så vil jeg påstå at ca. 85-90 % av chattene mine havnet innenfor kategorien ”sex eller pubertet”, mange av dem – kanskje bortimot 60 % - startet direkte på ”sexprat/pubertetsutvikling”. De resterende 40 % (av ”sexchattene”) hadde imidlertid moderat tilnærming, i større eller mindre grad – noen av dem endte imidlertid penere enn andre. Dermed var det bare 10 – 15 % av mine chatter som aldri utviklet seg til verken ”sex” eller ”pubertet/utvikling” – jeg regner da ikke kjæresteprat inn her (med det så mener jeg enkle spørsmål som; ”Om jeg hadde/hadde hatt kjæreste?” – uten noe mer utover det). Dette oppfatter jeg som meget skremmende – at omtrent all chat dreide seg om ”en ting”! Dessuten var det slik at flere av disse ”sexfrie” chattene bestod bare av et vindu der vedkommende spurte meg om ”asl” – hvorpå jeg svarte – men aldri fikk noe mer tilbake, så egentlig kan flere av disse regnes som ikke-chatter – og i så tilfelle blir skjevdelingen enda mer skremmende!

3.1 Min første chat som ”jente 12-15 år”

Det var ikke fritt for at jeg var litt nervøs for hvordan jeg ville klare meg under den første chattesesjonen (jeg hadde imidlertid øvd litt på forhånd uken før – logget meg inn og tittet/lest litt rundt om kring). Jeg bestemte meg raskt for at jeg skulle i alle fall ikke ta noen initiativer – jeg ville egentlig bare se.

Det tok ikke mange sekundene før det første, andre og tredje vinduet bare poppet opp foran meg. Koden ”asl” (age-sex-location) kom kjapt frem – og jeg kunne svare på den (med lygekryss, selvsagt), ellers var det svært lite chattekoder⁵⁵ som kom frem (noe jeg var glad for, listen over ulike koder, som jeg hadde foran meg, var jo lang som et vondt år).

3.2 Den verste opplevelsen

Den motbydeligste opplevelsen fikk jeg allerede tirsdagen i min første chatteuke, når jeg ser på den i etterkant så blir jeg direkte kvalm og uvel (faktisk mer etter som tiden går). Der og da, så var det nok ”forskeren” i meg som overtok på autopilot – nå i etterkant skjønner jeg ikke at jeg ikke bare lukket vinduet eller stengte ham ute. Hvis det er dette våre jenter (og gutter) kan oppleve å møte, så vil jeg egentlig forby hele chatten! Men jeg skjønner jo at det ikke går an i vår teknologiske/elektroniske verden.

Typen, eller ”andre’15” (vedleggnr. 3-9) som han kalte seg, skrev side opp og side ned om hvordan jenter kunne ta sin egen jomfrudom – sirlige forklaringer på hvor både g-punktet, klitoris og jomfruhinne sitter – i tillegg var han meget klar og tydelig på at det var helt normalt at jenter tok jomfrudommen sin selv. Selv om jeg signaliserte flere ganger at jeg ikke var interessert i å høre om dette, ga han seg ikke (omtrent hele chatten er kopiert og lagt ved) – tilslutt sa jeg i klartekst at jeg ikke ville høre mer, men til ingen nytte.

Det kom frem etter hvert at han var 22 år, og ikke 15 som nicket antydte. Og jeg stiller meg da spørsmålene; Hva i all verden er det som foregår i sinnet til slike menn? Tror han virkelig at han gjorde meg (jente 12 år) en kjempetjeneste med å forklare meg ”livets realiteter”? Lurer på om han vil tenke det samme den dagen han selv sitter der

---

⁵⁵ Chattekoder = forkortelser brukt i forbindelse med chat, slik at det går raskere å taste inn det man vil si. Vanlige koder; PAW = Parents are watching, QPSA = que pasa (hva skjer?), SUP = hva skjer? (whatsup), MG = meg, DG = deg, STATS = oppgi alder og kjønn, V’KE = vet ikke, YU = du og Å = og. Per Arne Godejord, ”Forkortelser i Chat”, 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/mod/resource/view.php?id=18975&subdir=/Bakgrunnsmateriale_til_arbkrav1_27.12.2006

med en datter på 12? Tanken på at han kanskje selv en gang blir far, får meg til å grøsse. Hva om han også vil forklare sin datter "livets realiteter" – eller enda verre; praktisere dem sammen med henne!?

Han må ha følt seg ganske trygg på at jeg virkelig var den jeg utga meg for å være – han ga meg til og med sine egen MSN-adresse (nå har ikke jeg sjekket den ut – og vil selvsagt ikke gjøre det heller). Men det skulle jo bety at jeg kan anmelde ham for overgrep, eller? Ifølge Straffeloven kapittel 19 om seksualforbrytelser § 201, er det jo straffbart også å bruke ord som krenkende handling. Både paragrafens bokstav b og c ville være nok til å dømme "andre" 15", og kanskje også bokstav a? Regnes Internett for et offentlig sted?

Ja, jeg mener det – men ser at store deler av samfunnet ennå regner Internett som et slags "siste fristed" – fritatt fra myndighetenes kontroll, lover og regler, noe Jon Bing også påpeker "(...) i mange kommentarer kan det virke som om man oppfatter Internet som en slags vulkansk landmasse som sprenger opp i internasjonalt farvann, et terra incognita hvor ingen lover råder, et slags motstykke i det kybernetiske landskap til det lovløse, ville vesten. Det er uriktig. Internet er underlagt de vanlige reglene i strafferett, erstatningsrett, opphavsrett osv."⁵⁶ Nå er det videre slik at Internett er et verdensomspennende nettverk, og derfor vanskeliggjør et enhetlig lovverk. "Internett har altså ikke noe kontrollorgan som bestemmer over hele Internett. Men det som blir lagt ut på Internett, er likevel underlagt lovene som gjelder i det landet der serveren står, akkurat som vanlige aviser og tidsskrifter er det"⁵⁷

Selve ordet offentlig forklares i ordbøker⁵⁸ som: åpen, allmenn, som alle har tilgang til eller "public place" som jo betyr (direkte oversatt) "publikums plass" – noe nettopp dette chattestedet er. Jeg mener derfor at Internett er et offentlig sted, noe også myndighetene faktisk gjør når det kommer til for eksempel Åndsverkloven – publisering via Internett likestilles med publisering ellers, altså tilgjengelig for offentligheten (publikum).

Men hva da med ordet "overfor" (fra paragrafen 201 ovenfor)? Ordbøkene⁵⁹ mine forklarer dette med: midt imot, vis-a-vis. Synonymer: andsynes, ansikt til ansikt, foran eller vendt mot. Aas-Hansen viser også til problemet med begrepet overfor, og hun tør ikke konkludere med at begrepet også skal gjelde for Internett – selv om hun ellers i rapporten lett bruker begrepet overfor⁶⁰ (om "via Internett") på andre områder enn selve domfellelsen etter paragrafer. Hun viser imidlertid til en dom som ble gitt til en person som har kommet med krenkende ord via telefonen (1952). Deretter trekker hun analogien mellom telefonsamtale og chat (som kan sies å være en tekstelefon samtale) – men derfra til å konkludere med at begrepet overfor kan benyttes på om "via Internett" gjør hun ikke. Da får jeg gjøre det!

---

⁵⁶ Jon Bing, "Internet", i Kompendiumnr. 520 "IKT i samfunn og arbeidsliv Del 1", Johansen (red.), AFSSO – Informatikkseksjonen, Høgskolen i Nesna, (2003), s 1 (i artikkelen – ikke kompendiet, som mangler egne sidetall)

⁵⁷ Ivar Windheim, "Hvor hender det?", Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 1997, URL:

<http://www.nupi.no/IPS/filestore/hhd9811.html>, 28.12.2006

⁵⁸ Ordnett, "Kunnskapsforlagets blå språk- og ordboktjeneste", URL:

<http://www.ordnett.no/ordbok.html?search=offentlig&publications=5&publications=21&publications=9&publications=2&publications=17&publications=23&publications=1&publications=22&publications=10&publications=16&publications=8&publications=3&publications=20&publications=15&publications=19&publications=18&publications=12&publications=11&publications=7&publications=14&publications=13&publications=6>, 18.11.2006

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ "Selv om det virker rimelig, fremstår det som uavklart om det er forbudt for voksne å prate om sex med eller overfor barn på internett, eller ei". Astri Aas-Hansen, Op. cit.. s 35

Det er med andre ord på høy tid at den lovgivende myndighet klarer å stable et lovforslag på bena som tar høyde for at Internett er en offentlig arena – og at seksualforbrytelser, eller forsøk på det, kan domfelles/straffes.

3.3 Med erfaringen ble jeg kanskje lei, kjedelig og avvisende?

Etter som sesjonene gikk sin gang til de faste tidene, ble jeg nok mer garvet og parerende i min språkbruk. Jeg var ikke så hektet på å gjøre ”en god forskerjobb” lenger – det følte veldig belastende å måtte logge seg inn og stålsette seg for hva som måtte komme. Med en gang noen spurte om jeg var kåt, eller hadde cam/MSN (se vedlegg 10-13), svarte jeg kontant nei (i stedet for å ”gjøre meg dum” og spørre med et ”hva?” eller ”hæ?”) – og fikk derfor ikke flere spørsmål fra den kanten.

Jeg opplevde da at det faktisk ble ”tørke” – jeg satt da i hele 4 minutter uten at noen tok kontakt via et privat vindu. Til slutt logget jeg meg av, og logget meg på med et nytt nick (jeg måtte jo være effektiv å få noe ut av chatten) – slik at jeg i alle fall fikk med noe prat den sesjonen.

I forhold til om jeg gjorde ”en god forskerjobb”, så vil jeg påpeke at jeg nå i etterkant ser at det var riktig av meg (ubevisst eller bevisst?) å innta en kjedelig og avvisende tone overfor de mer direkte spørsmålene. På den måten oppdaget jeg jo en metode for å bli kvitt dem. Det mener jeg er nyttig i forhold til undervisningsopplegget (og min fremtidige lærergjerning).

3.4 Var det forskjell på morgen-, ettermiddags- eller kveldssesjonene?

Den første chatteuken min (uke 38) tok for seg kun ettermiddags- og kveldssesjonene – og jeg synes de er tilnærmet like mht. seksuell ”aggressivitet”/språkbruk. Det var ikke slik at jeg bare traff på ”gærninger” på kveldstid (noen av mine chatter foregikk svært sent – til 15-åring å være – men det måtte bare bli sånn). Jeg var derfor spent på om morgensesjonene ville gi meg andre ”typer” møter. Ville det bare være ”kontormenn som slår på jobbpce-en kl. 08.00, drikker kaffe og laster ned bilder av barn”? Eller ville det være likesinnede (mao. en elev som var hjemme pga. sykdom/høstferie, og kjedet seg)?

Morgensesjonene skilte seg faktisk litt ut fra de andre sesjonene, innholdsmessig sett, i tillegg var det færre påloggede. Det var stort sett to typer; unge som kjedet seg (som ”meg”) – der noen antok at jeg hadde samme mål som dem (flørte/teste ut) – og menn over en viss alder (iflg. deres egne opplysninger) – som startet med å snakke om mine interesser, for så å anskueliggjøre sin egentlige agenda. Jeg opplevde færre henvendelser som startet med å spørre om jeg var kåt, noe jeg antar kan ha sammenheng med tidspunktet. Jeg antar videre at veldig mange av slike typer førstehenvendelser ofte blir brukt av ungdom som tester ut barrierer – og da helst på ettermiddags-/kveldstid når de er sammen med sine jevnaldrende. Jfr. Bergeruds rapport under overskriften; ”På lissom eller i ‘real life’?”⁶¹. Fra de voksne mennene var førstehenvendelsene av den ”ufarlige” typen.

”m36” pratet lenge før han forsiktig startet med å spørre meg ut om mine bryster, men da jeg avviste den slags prat mistet han interessen for meg og stoppet samtalen (vedleggnr. 14-17). ”Tom_32” var imidlertid mer pågående og prøvde å lirke ut MSN-adressen min. Jeg fortalte ham at mammaen min var streng mht. til min bruk av Internett osv., og at hun var datakyndig. Da begynte han å foreslå hvordan jeg kunne

---

⁶¹ ”Enkelte studier viser at unge opplever chatting på Internett som et rollespill, der chatteverdenen utgjør en parallell digital virkelighet hvor man kan gjøre og si ting man ellers ikke ville ha gjort og sagt”. Christine Hassel Bergerud. Op. cit.. s 12

lure henne, for eksempel si at hans MSN-adresse var en av mine venniners adresse (vedleggnr.18-20). Også denne samtalen gikk i stå, da han ikke fikk overtalt meg til at vi skulle se hverandre via kamera/gå over til MSN.

3.5 Er det gjengangere på chattekanalen?

Jeg fikk, i løpet av morgensesjonene, en lang chat med en gutt (Singel_Gutt_28) som ga seg ut for å være 28 år (i alle fall i nicket), men oppga selv at han var 18 år på spørsmål fra meg. Årsaken var visstnok at han da skulle få tilgang til kanaler der grensen var satt til 18 år (hvorfor skrive 28, når han allikevel er 18 år og dermed har tilgang til kanaler med 18 årsgrense!). Også han var meget ivrig på å få meg over til MSN – og avslørte til slutt at han ville vise meg utstyret sitt og hvordan det fungerte (vedleggnr. 21-23). Han oppga også sin mail, noe han tydeligvis har som vane. Tre dager senere brukte han nemlig et annet nick, ”Gutt_Cam_Msn”, og kontaktet meg som da var ”en annen jente” (vedleggnr. 24-26). Da spilte han mer på følelsene mine, han oppga at han hadde ingen venner på MSN, bare stesøstera, og ”gråt” da han skjønnte at jeg ikke ville snakke med ham via MSN.

Fremdeles hevdet han at han var 18 år, i tillegg oppga han de samme opplysningene ang. høyde/vekt/utseende. I forbindelse med hans alder, denne gang, sa han at han dessverre ikke kom inn på sider for de under 18 år (men det var jo ikke noe tall i nicket hans, derfor skulle jo ikke det være noe problem!), og han ba meg om å hjelpe ham til å finne ”snille jenter”. Samtalen vår endte med at ”jeg” lovet å viderefremidle hans e-postadresse til alle som var interessert i den (og det er herved utført).

Jeg har fundert litt på om vedkommende virkelig er 18 år, eller ikke. Iflg. Bergerud er det vanlig at ungdommene lyver på alderen⁶². Ved et tilfelle (vedleggnr. 22) tiltalte han meg som ”vennen” på en slik måte at jeg fikk følelsen av at han var eldre (slik som en eldre mann ville sagt til en ”liten og snill jente”), og ved den siste chatten skrev han at han var ny på MSN og derfor bare hadde lastet ned kule ikoner/smiley’s⁶³ – var det for å lokke meg over til MSN? Jeg er tilbøyelig til å tro at dette var en som utga seg for å være yngre, slik at jeg kunne fatte interesse for ham som potensiell kjæreste – men det er som sagt bare noe jeg tror. Uansett så er han tydeligvis en gjenganger på chatsiden, og ”fisker” etter jenter.

Den andre gjengangeren jeg oppdaget var ”Master4u”, han kontaktet meg (som opererte med to ulike navn/alder på sesjonene) både under ettermiddags- og kveldssesjonen samme dag (vedleggnr. 28-29). Han prøvde seg begge gangene på ”betalingssex”, men forsvant raskt da jeg nektet.

Ellers opplevde jeg at en av mine medstudenter (vi var hverandres ”bufferer” under de tøffe sesjonene, og holdt løpende kontakt under noen av chattene) ble kontaktet av noen av de samme personene som meg. Den ene ”felles” personen, ”alenefar_m_cam” var en av de verre (har dessverre ikke screenshots fra hans samtale), og senere fikk jeg se at han ble ”bannet” av @©mimmi⁶⁴ - grunnet hans ”overgripende” atferd (vedleggnr. 27). Det var for øvrig bare en av de mange jeg opplevde ble bannet under mine sesjoner, men ingen av de andre fikk ”slikt tilsnakk” av vokteren. Det er betryggende at chatreglenes intoleranse for holdes i hevd av vokteren – og at Kripos får beskjed – men

---

⁶² ”Ungdommene forteller at man ”tuller” om alder, om hvor man kommer fra, utseende, kjønn og av og til seksuell legning. At ungdommene ”tuller” om alder betyr at de sier at de er eldre enn de egentlig er.” Christine Hassel Bergerud. Op. cit. s. 11

⁶³ Ikoner/Smiley’s = smilefjes i et utall av varianter, brukes for å uttrykke følelser/sinnsstemninger i den elektroniske kommunikasjonen.

⁶⁴ Bannet = utestengt av chatvokterne på kanalen, @©mimmi = vokter.

det er nok bare en brøkdel av det som foregår vokterne får med seg. Utrolig mange av mine ”chattevenner” hadde navn som var pornografiske eller som hadde enten MSN eller CAM i nicket – og de ble ikke bannet!

4.0 Chattingen min sett i forhold til Dr. Beata Godejords kommunikasjonssteori

Jeg vil gjerne forsøke meg på å se på enkelte av mine chattesesjoner i forhold til Dr. Beata Godejord utledning om kommunikasjonssteorier. Slik jeg forstår hennes elektroniske forelesninger, så er kommunikasjon både en prosess og et fenomen, selv om det opp gjennom tidene har vært kommunikasjonsmodeller/teorier som forklarer det som enten/eller. Men hva er det som kjennetegner kommunikasjonen som en prosess, kontra et fenomen?

Dziedzic beskriver følgende elementer som er involvert i enhver kommunikasjonsprosess; sender (intention to send information), mottaker (intention to read information), beskjed (message) som består av ”objects, events and ideas” og ”language, time and experience), kanal (channel - hvor/hvordan foregår kommunikasjonen) og resultat (result). I tillegg vil også relasjonen mellom sender og mottaker spille inn, understreker hun⁶⁵.

I det henseende stemmer dette overens med chatten. Mine ”chattevenner” er hhv. sender/mottaker, alt ettersom hvem det er som skriver en ”message”.

Ser en på kommunikasjon som en prosess, så vil den kunne ses på som en-veis-transformasjon av informasjon mener Dziedzic, og peker på Harold Lasswells modell (1948) – der informasjonen går fra senderen (who) som en beskjed (what) enten skriftlig/muntlig (way) til mottaker (to whom) og får et gitt resultat (outcome)⁶⁶. Dette betyr at dersom vi ser på kommunikasjon som en prosess, så får vi en lineær modell der mottaker ses på som passiv, mens senderen er den aktive. Informasjonen går fra sender til mottaker uten ”å bli endret” (det forutsettes dermed også at senders informasjon mottas i akkurat den mening den er sendt – mao. ikke rom for at en leser/mottaker har en annen fortolkning/språkkultur/forståelse av beskjeden enn det mottaker har). Videre er det nærmest underforstått at meningen med kommunikasjon (fra senders side) er å influere/påvirke mottakeren med sin beskjed.

Ser jeg på mine chattesituasjoner som en prosess (innenfor Lasswells modell) oppdager jeg at selv om jeg til tider følte meg som den ”passive mottakeren” (følte jeg ble pepret av slibrige henvendelser), så strømmet jo informasjonen begge veier – vi byttet på å være sender/mottaker. Jeg responderte jo på samtlige henvendelser, noe som medførte (som oftest) videre kommunikasjon. Det følte allikevel som om ikke alle mine ”chattevenner” bedrev med ”utveksling av informasjon - toveiskommunikasjon”, men mer med propaganda. ”andre’15” så ikke ut til å lese/forstå mine forsøk på å bytte samtaletema – han fortsatte i samme gate med sine utførlige forklaringer på hvordan jomfrudommen kunne ”overvinnes”. Sånn sett passer Lasswells modell godt for å forklare hvordan kommunikasjon foregikk fra ”andre’15”s senderside – en vei. Men som mottaker fungerte ikke ”andre’15” etter modellen – han leste/forsto jo slettes ikke mine beskjeder, i alle fall agerte han ikke deretter.

---

⁶⁵ Beata Godejord, ”Com.Theo.1” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.1.ppt, lysbilde 4, 1.1.2007

⁶⁶ Beata Godejord, ”Com.Theo.2” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.2.ppt, lysbilde 4, 1.1.2007

Det var helt umulig for meg å påvirke/influere ”andre’15”.

I et fenomenologisk perspektiv, der den semiotiske modellen til Umberto Eco (1975) er basisen, er derimot hensynet til den aktive mottageren viktig ”*According to semiotic approach, communication is about generating meaning. Interpreted text (the ‘outcome’ of communication) does not have to be the same as message that has been coded by a sender. This is because the addressee is an active ‘reader’ and may be influenced by another subcodes (e.g. ideological, aesthetic)*”⁶⁷.” Dermed er det mottaker som ”avgjør” hva sender har sagt – det er mottakers forståelse som er ”den mest aktive”.

Setter jeg chatten med ”andre’15” inn i et fenomenologisk perspektiv, der mottakeren er den ”aktive”, kan det forklare hans evinnelige ”messages”. Han kodet mine meldinger annerledes enn det jeg mente, leste inn sin egen forståelse av hva vår kommunikasjon gikk ut på – og trodde nok at jeg, som ikke sluttet å respondere, var interessert i høre hva mer han kunne fortelle meg om ”livets realiteter”. Jeg ser jo at jeg selv delvis var skyld i hans fremferd – da jeg faktisk responderte spørrende/stilte meg tvilende til noe av hans kunnskap. Fra min side, som aktiv leser av hans meldinger, var jo det en fiktiv kommunikasjonssituasjon – jeg hadde selvsagt helt andre intensjoner enn ham (jeg var ute etter materiell til ”forskningsprosjektet” mitt) – derfor fortsatte vår kommunikasjon en lang stund.

Dziedzic mener at vi ikke kan se på enten mottaker eller sender isolert – de må ses på som ett – og henviser til Reiley (1965) som fremla modellen; ”Interactive model of communication”: ”*Communication interaction is not limited to a sender (S) and a recipient (R) of a message. Both elements: (S) and (R) are additionally involved in a number of interactions with their social environment which influences their communication*”⁶⁸. Essensen er derfor interaksjon, hevder Dziedzic.

Disse modellene er basert på datidens sosiale kommunikasjonsform (men ”gjelder” i dag også); face-to-face – der sender er synlig/hørbar/kjent. I dag har vi imidlertid en ny form for kommunikasjon; chat – der vi verken ser eller hører hverandre.

Kommunikasjonen er i tillegg skriftlig, men allikevel med et muntlig preg – der vi ser tekstene til/fra hverandre i sanntid. Den viktigste forskjellen er allikevel muligheten for anonymiteten – vi kan ikke vite hvem den andre er siden vi ikke hører stemmen (kan bestemme kjønn/alder/bosted ut fra dialekt) og heller ikke ser den andre (både mimikk/kroppsspråk hjelper oss til å forstå hva den andre sier/mener – samtidig som sender observerer vår reaksjon og kan ”justere”). Vi har kun den tekstlige informasjonen – og da også tegn/symboler i form av ikoner/smileys.

Når vi kommuniserer (face-to-face), kan vi ikke unndra oss vår status (kjønn, rase, alder eller vår non-verbalitet). Møter vi nye personer (eller kjente for den del) så kan vi til en viss grad bløffe oss på noen egenskaper, men vi er også smertelig klar over hvilket ansvar vi har i ”riktigheten” av det vi måtte finne på å fortelle – samtidig som vårt kroppsspråk, mimikk og intonasjon røper mer enn det vi sier: ”*93 % of the emotical impact of a message comes from a nonverbal source*”⁶⁹.

Vi må også ta hensyn til at vi ikke støter mottakeren bort med uetisk atferd –

---

⁶⁷ Beata Godejord, ”Com.Theo.2” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.2.ppt, lysbilde 5, 1.1.2007

⁶⁸ Beata Godejord, ”Com.Theo.2” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.2.ppt, lysbilde 8, 1.1.2007

⁶⁹ Beata Godejord, ”Com.Theo.9” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.9.ppt, lysbilde 2, 1.1.2007

såre/støte/krenke – da vil jo mottakeren enten forsvinne eller ”ta igjen” (ved grove overtramp er ikke politianmeldelser, med dertilhørende dom, uvanlig). Vi kan altså ikke tillate oss å ”slenge ut” hva som helst. I tillegg vil dette også ramme oss i forhold til ”resten av verden” – vårt rykte/status ”løper foran oss” og fører dermed til at også andre tar avstand fra oss.

Dziedzic viser til at chatkanaler genererer en ny type kommunikasjon – der samtalene kan være mer direkte og åpne (ikke nødvendigvis i positiv forstand – der en er åpen og ærlig): ”*Internet chatters may therefore speak more openly than they would in face-to-face interaction*”⁷⁰. Dette kan forklare noe av sjokket jeg fikk da jeg entret scenen (chatkanalen); dette var langt fra det jeg var vant til i min hverdag.

Som nevnt, så var de fleste av mine ”chattevenner” av den direkte typen; de spurte rett ut om jeg enten var kåt eller var villig til å tilby dem seksuelle tjenester. De ville også gjerne få vise meg hvordan de så ut ”in natura”. Hadde dette vært ”face-to-face”-samtaler ville nok ingen av dem ha spurt meg så direkte. I trygg forvisning om at jeg ikke vet hvem de er, kan de dermed tillate seg å si akkurat hva de vil. Men hva da med hensikten med kommunikasjonen, spør jeg meg. Jeg antar jo selv at det bare er en liten del av chatterne som er av den utprøvende typen (ungdom/barn som tester ut ord/uttrykk osv.). Hva med ”overgriperne” – de som har til hensikt å møte meg face-to-face for seksuelt samkvem?

De må jo faktisk tro at jeg har oppsøkt chatkanalen for nettopp å bli ”praiet” av dem (slik som ”andre’15”). Eller i alle fall tro at jeg kan overtales til å bli med på det de foreslår (slik som f.eks. Tom_32, Master4u eller daddycool_m_cam). Selv om jeg har vanskelig for å sette meg inn i/tro at det finnes barn/ungdom som er mer enn villige til dette, så hevder den svenske internettanalytikerens Mats Albinsson, i Svenske Redd Barna, at det faktisk finnes ”... en gruppe gutter og jenter, gjerne helt ned til 12 årsalderen som rett og slett er interessert i seksuell kontakt med voksne”⁷¹ – det fikk også de norske rapportskriverne, Grytbakk/Borgestrand, erfare under sin kartlegging av ungdom under 18 årsalderens salg/bytte av seksuelle tjenester i Trondheim (2004). Det gir meg derfor grunn til å anta at dette samfunnsproblemet ikke representerer unike tilfeller, men er heller ”toppen av isfjellet” – noe også alle møtene mellom overgriper og barn/ungdom, som skjer i Norge i dag, kan tyde på.

Men vil det si at dagens chatkanaler er ”offisielle” finn-din-seksualpartner-sted? Nei, mener jeg – men det er selvsagt et yndet sted for potensielle overgripere, siden de ikke løper så stor risiko for å bli oppdaget. Det fordrer imidlertid at ”overgriperne” ikke oppgir sitt rette navn/mobilnr/MSN før de er sikre på at ”offerlammet” er klart (villig til et seksuelt møte uten å varsle voksne – også virtuelle møter). Dette kan de gjøre ved en forsiktig fremtreden (”lodder stemningen”), slik som for eksempel jeg opplevde med ”Tom_32” som ønsket et virtuelt møte, men brukte lang tid på å formidle det (se meg via cam/MSN). Andre er mer direkte – som ”Master4u” og ”deilig_g18” – og spør om de kan kjøpe seksuelle tjenester (vedlegg 28-30). Samtlige av dem ga seg da jeg ikke gikk med på verken det ene eller andre. Det handler derfor stort sett om å stå imot alle slike henvendelser!

---

⁷⁰ Beata Godejord, ”Com.Theo.5” (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.5.ppt, lysbilde 7, 1.1.2007

⁷¹ Anne Grytbakk og Jannicke H. Borgestrand, ”Følelser i drift – Om ungdom under 18 år som selger/bytter seksuelle tjenester i Trondheim”, NTNU Samfunnsforskning AS, Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge, 2004, Arbeidsrapportnr. 17, s. 37

5.0 Hvordan bør man gripe dette an i skolen?

Jeg mener at det er flere ting vi bør ha øye for når et slikt høyaktuelt og samtidig sensitivt tema skal tas opp i skolen. For det første så er det ikke vanlig at elevene ser på oss (lærerne/foresatte) som fagpersoner i forhold til chat, eller IKT generelt. Som kjent er det stor forskjell på hva en lærer og en elev bruker datamaskinene sine til.

Lærerne har forhåpentligvis (god) kjennskap til de nyttige verktøyene (se her skinner det gjennom hva jeg mener); Excel, tekstbehandling, mail, powerpoint, bildebehandlingsprogrammer, pedagogisk programvare og sist, men ikke minst LMS (Learning Management System) – eller digitale læringsplattformer, slik som for eksempel Moodle eller It's Learning.

Mens elevene på sin side bruker datamaskinen til spill, laste ned musikk, chatte (enten på MSN eller åpne kanaler), lage hjemmesider osv. – noe de voksne (både foreldre/lærere) gjerne mener er ”forkastelig”. Holdningen hos læreren bør derfor justeres slik at ikke elevene ”lager en mur”.

Elevene må få forståelsen for, og opplevelsen av, at læreren er en ressursperson, både i forhold til den tekniske biten av chat, men også at læreren har forståelse for at elevene er nysgjerrige og vil teste ut verktøyet – og tolerere både språkbruk/sjargongen elevene via nettet (inntil en viss grad, selvsagt).

Det er ikke til å stikke under en stol at barn/unge ofte gjør det stikk motsatte av det vi voksne formaner mot (her: chatte/møte ukjente fra Internett) – slik har det vært ”til alle tider”. Men farene som lurar i dag, er nok større enn noen gang. Vår globale verden er plutselig blitt så liten, og avstanden så kort. ”Skumle menn” som vi hørte om via radio/tv/aviser – og som opererte på større steder langt fra oss – viser seg nå å faktisk ”komme inn i stua/barnerommet”, og det uten at vi klarer å stoppe dem. Eller kan vi det? Ingenting hadde vært bedre!

Men først og fremst må vi lære barn og unge at de må kunne takle slike henvendelser på en ”profesjonell” måte – lære dem å si klart fra at de ikke er interessert i verken å se/høre/møte dem som kun er ute etter ”en ting”. Akkurat som vi har advart dem i alle år mot å bli lokket inn i biler av fremmede.

5.1 Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet (L06) vektlegger den digitale kompetanse hos elevene – som den femte basiskompetansen, eller grunnleggende ferdighet – denne skal oppnås innenfor alle fag. Jeg vil her vise til flere aktuelle kompetansemål, som er aktuelle å arbeide mot i mitt undervisningsopplegg. Som kjent formulerer den nye læreplanen seg slik at elevene skal kunne..., etter 2., 4., 7. og 10. trinn (også mål for den videregående skolen). Jeg tar derfor bare med korte, relevante utdrag av disse:

KRL, etter 7. trinn:

- ”*samtale om aktuelle (...) etiske spørsmål og diskutere utfordringer knyttet til temaene (...) IKT og samfunn*
- *samtale om etikk i forbindelse med (...) forholdet mellom kjønnene, ulik kjønnsidentitet og forholdet mellom generasjonene*”⁷²

KRL, etter 10. trinn:

- ”*drøfte verdivalg og aktuelle temaer i samfunnet lokalt og globalt: (...) teknologiske utfordringer ...*

---

⁷² Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet *Læreplanverket for Kunnskapsløftet*, (midlertidig utgave juni 2006), s.77

- *reflektere over etiske spørsmål knyttet til mellommenneskelige relasjoner, familie og venner, samliv, heterofili og homofili, ungdomskultur og kroppskultur*⁷³

Norsk, etter 7. trinn:

- *”drøfte hvordan språk kan uttrykke og skape holdninger til enkeltindivider og grupper av mennesker*
- *presentere et fagstoff muntlig med mottakerbevissthet med eller uten hjelpemidler*
- *bearbeide digitale tekster og drøfte virkningene*
- *bruke digitale skriveverktøy...*
- *bruke bibliotek og digitale informasjonskanaler på en målrettet måte*
- *lage sammensatte tekster med bilder, utsmykninger og varierte skrifttyper til en større helhet, manuelt og ved hjelp av digitale verktøy*⁷⁴

Norsk, etter 10. trinn:

- *”drøfte hvordan språkbruk kan virke diskriminerende og trakasserende*
- *gjennomføre enkle foredrag, presentasjoner (...) tilpasset ulike mottakere*
- *bruke tekstbehandlingsverktøy*
- *bruke ulike medier, kilder (...) i egne norskfaglige og tverrfaglige tekster*
- *(...) reflektere over hvordan vi påvirkes av lyd, språk og bilder*
- *Bruke tekster hentet fra bibliotek, Internett og massemedier på en kritisk måte, drøfte tekstene og referere til benyttede kilder*⁷⁵

Ellers vil jeg vise til faget samfunnsfag, der det står forklart hva som menes med de grunnleggende ferdighetene (de fem basiskompetansene) innenfor faget. Den digitale ferdigheten er:

*”Å kunne bruke digitale verktøy i samfunnsfag inneber å (...), søkje etter informasjon, utforske nettstader, utøve kjeldekritikk og nettvett (...) Digitale ferdigheiter vil òg seie å vere orientert om personvern og opphavsrett, og kunne bruke og følgje reglar og normer som gjeld for internettbasert kommunikasjon.”*⁷⁶

5.2 Læringsteori

Jeg er tilhenger av den konstruktivistiske læringsmodellen, der særlig Jean Piaget (aktivitetspedagogikk) og Lev Vygotsky er mine inspiratorer. Vygotsky står her i et særskille mener jeg, siden han tar høyde for at ”språket former tanken” (og ikke som Piaget, som derimot hevder at ”tanken kommer før språket”) og dermed mener at språket er det essensielle for om læring finner sted eller ikke.

Vygotsky er også essensiell innenfor en nyere læringsmodell; den sosiokulturelle. Denne modellen vektlegger i større grad at vi påvirkes/lærer i de sosiokulturelle

⁷³ Ibid. s. 79

⁷⁴ Ibid. s. 46-47

⁷⁵ Ibid. s. 47-48

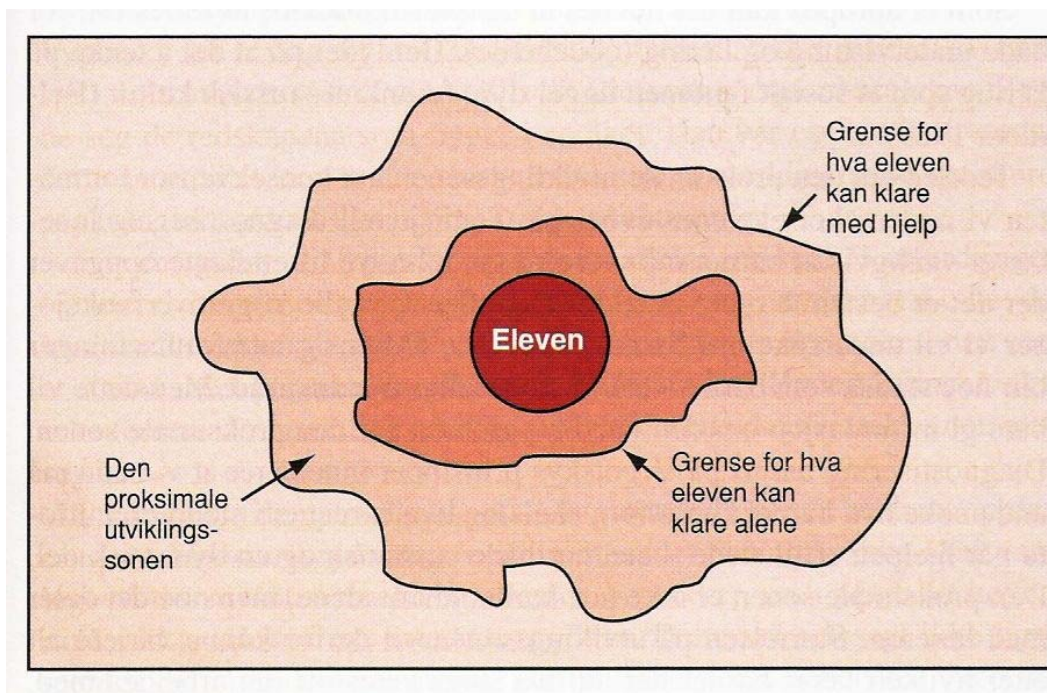
⁷⁶ Ibid. s. 120

samfunn vi opptrer i (med samfunn mener jeg også her "det virtuelle rom"). Ifølge Kjell Andersen, avd. for pedagogikk HIA, så kan Vygotskys syn på læring oppsummeres på følgende måte:

*"Ikke først og fremst noe som skjer inne i hodene – men noe som skjer i det sosiale samspill med andre. Sosialt fellesskap, kulturen og språket er viktige elementer i all læring. All intellektuell utvikling og all tenkning har utgangspunkt i sosial aktivitet"*⁷⁷.

Gunn Imsen (2001), hevder at et sentralt poeng hos Vygotsky er at: *"Den individuelle, selvstendige tenkningen er et resultat av sosial virksomhet. Det er ikke slik at individuell utvikling skaper sosial aktivitet. Det er omvendt. Utviklingen løper fra en tilstand der barnet kan gjøre ting sammen med andre og til en tilstand der det kan gjøre ting alene"*⁷⁸.

Vygotsky introduserte deretter begrepet "Den proksimale sone" – sonen for hva barnet kan lære i sosiale aktiviteter ved sosialt samspill.

Figur 2 Den proksimale sone (Imsen, Gunn: Figur 8.3 i "Elevens verden", 2001, s 159)

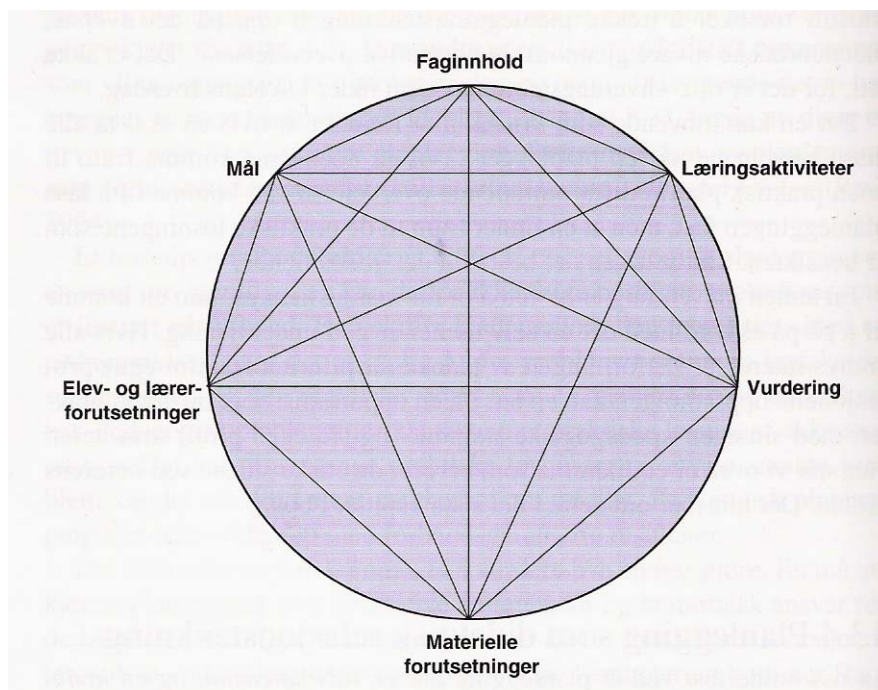
Innenfor feltet den proksimale utviklingssonen, er det vi som er sammen med barnet kan hjelpe til at barnet lærer. Vygotsky brukte begrepet "stillasbygger" for dette. En stillasbygger bygger et stillas som støtte, utfører arbeidet, tar bort stillaset – og arbeidet består. Overført til læring kan en si at det er vi som lærere/foresatte/eldre elever, som skal være stillasbyggere for den enkelte elev. Vi skal støtte og hjelpe dem til å konstruere sin kunnskap, sine ferdigheter og holdninger i forhold til temaet (her: chatting). Når de etter hvert mestrer selv, kan vi fjerne oss (stillaset).

⁷⁷ Kjell Andersen, "Læring og Læringsteorier", avd. for pedagogikk HIA, 2001, URL: <http://home.hia.no/~kjella/forelesninger/L%e6ringsteori.ppt>, 30.9.2006

⁷⁸ Gunn Imsen, *Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi*, 3. utg. (Oslo: Universitetsforlaget, 2001) s 157

5.3 Didaktisk relasjonstenkning

Didaktisk relasjonstenkning, iflg. Imsen, er en modell for planlegging av undervisning, som ble formulert av Bjarne Bjørndal og Sigmund Lieberg i 1978. ”Modellen bygger på ideen om at det er en sammenheng mellom følgende faktorer i undervisningen: mål, faginnhold, læringsaktiviteter, vurdering, elev- og lærerforutsetninger samt materielle forutsetninger (se figur 3). For å sette det på spissen: Hvis selvstendighet er målet, har det liten hensikt å styre elevenes læring gjennom kateterundervisning og gi dem lekse derfra til dit i læreboka”⁷⁹

Figur 3 Didaktisk relasjonstenkning (Imsen, 2000 s. 360)

Som det går frem av illustrasjonen, er det et gjensidig avhengighetsforhold mellom alle faktorene, påpeker Imsen, men en kan ikke si hva som er årsak og hva som er virkning. Det er ikke slik at jeg som lærer må starte med å definere målet og la det styre resten av undervisningen, jeg kan likeså godt starte med rammefaktorene (de materielle forutsetningene) eller elev- og lærerforutsetningene. Det viktige er å se helheten i undervisningsopplegget. Videre så er det ikke alle påvirkende faktorer som er synliggjort i denne modellen – hvor er f.eks. organisasjonsnivået, etterlyser Imsen. ”Heller ikke nærmiljøet og storsamfunnets innvirkning på skolens virkelighet kommer klart frem, selv om dette muligens kan rommes i henholdsvis elevforutsetningene og skolens mål”. Poenget er at denne modellen nettopp er en hjelp til planlegging av undervisningen – men den er altså ikke fullstendig, hevder Imsen⁸⁰

5.3.1 Faginnhold

Faginnholdet her er todelt. For det første så vil mange av elevene (særlig de eldste) ha kompetanse angående fenomenet chatting. Selv om jeg på forhånd har anskaffet meg chattekompetanse, og formidlet mine kunnskaper til kollegiet, så vil nok mange av elevene har større kunnskaper/ferdigheter enn meg. Her vil det dermed kunne være elever som lærer elever, og også elever som lærer voksne (enten den nå blir lærere/foresatte).

⁷⁹ Gunn Imsen: *Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk*. 2. utg. 1999, s. 360

⁸⁰ Ibid. s. 361

Holdningsaspektet, derimot, er det nok vi voksne som må ta ansvar for – selv om elevene kan være ypperlige bidragsytere – i alle fall er det viktig at de får fremsi sitt syn på saken.

Det andre faglige aspektet er den informasjonen vi skal hente digitalt eller eksternt. Her sikter jeg til nettvettregler, nettsidene til SAFT – foreldreundersøkelsen 2006 (Safety, Awareness, Facts and Tools), rapportene/temaheftene til Redd Barna, fagperson med god kjennskap til chat, overgrep vha. Internett og lover/regler/straff i forhold til temaet. På denne biten er det lærerne som må være veiledere og hjelpe elevene med å orientere seg.

5.3.2 Læringsaktiviteter

Som tilhenger av konstruktivisme og dermed også aktivitetspedagogikken til Piaget, er elevaktiviteten i sentrum for mitt opplegg. Men ikke minst er det språket som kommunikasjonsmiddel jeg vektlegger. Vygotskys tanker om at elevene lærer best i samhandling med andre, og at vi voksne skal være ”stillasbyggere”, vil gjennomsyre mitt opplegg. Jeg vil lage arbeidsgrupper bestående av 1 elev fra hvert av de fire trinnene, disse skal samarbeide og drøfte sine erfaringer med chat – både i forhold til den tekniske biten (ferdigheten), men også den kunnskapsmessige (hva vet de om chat) og sine holdninger til språkbruken/atferden. Ellers skal mye av elevaktiviteten organiseres slik at elevene sitter to og to sammen på en pc når de skal produsere tekster/presentasjoner/chatte. Ved utarbeiding av rollespill kan større grupper etableres, men alltid på tvers av trinnene slik at vi får en bredest mulig erfaringsbakgrunn og innspill fra ulike synsvinkler. Når foreldrene er til stede, vil det være dialogen som er i sentrum – selv om elevene også skal opptre som ”lærere” for de foresatte og lære dem opp på den tekniske delen av chatten.

5.3.3 Vurdering

Vurderingen av opplegget må gjøres fortløpende og i forhold til samtlige faktorer. For å kunne vurdere vil jeg at elevene skriver logger for hver dag vi har arbeidet med temaet – disse sendes på e-poster til den enkeltes kontakt- eller faglærer (med kopi til meg, som er hovedansvarlig/organisator for opplegget). Loggene kan hjelpe oss lærere i det videre arbeidet i forhold til hvordan en organiserer undervisningen, og om vi må justere enkelte av faktorene i den didaktiske relasjonsmodellen.

5.3.4 Materielle forutsetninger (rammefaktorer)

Jeg ser for meg et tverrfaglig opplegg, der hovedsakelig fagene KRL, samfunnsfag og norsk inngår. Videre kunne jeg tenke meg å bruke hele 4 årstrinn til opplegget (7.-10. trinn), der kontaktlærerne og faglærerne ble dratt med i temaarbeidet. Da skulle vi få minst fire ledige klasserom (med tilhørende pc-er), i tillegg til at vi kan beslaglegge eventuelle mediatek/datarom så mange timer som størrelsen på elevgruppen tilsier.

Til undervisningsopplegget er det behov for mange pc-er med tilgang til Internett. Dette finner vi på de fleste skoler i dag. I tillegg bør det være mulig for både elever og foreldre å chatte hjemmefra (som ekstra øvelse, helst i etterkant av opplegget, da jeg ikke vil at foreldrene tar sterk avstand fra chat på bakgrunn av ubehagelige chattepisoder som måtte oppstå). I dagens samfunn har størstedelen av de norske husholdningene tilgang til Internett hjemmefra, slik at de aller fleste også kan øve seg på å chatte hjemme⁸¹.

---

⁸¹ ”Syv av ti husholdninger har nå tilgang til Internett, og 80 % av disse er via bredbånd. Tre av fire husholdninger har tilgang til PC, og den blir brukt daglig av 66 prosent av befolkningen (...) 59 prosent av befolkningen har brukt Internett hver hverdag, flest menn (...) Ni av ti bruker Internett til

Brosjyrer og materiell fra SAFT og Redd Barna må bestilles inn i forkant. I tillegg ser jeg det som høyst nødvendig at de involverte lærerne (og rektor) er godt orientert på forhånd om hva temaet innebærer (de trenger dermed å skaffe seg en viss chattekompetanse) – noe jeg vil ta ansvaret for at de får.

Tidsbruken, for selve undervisningsopplegget, bør gå over tre uker, der samtlige timer fra de tre implementerte fagene inngår. I tillegg må vi bruke to kvelder med en ukes mellomrom der foreldrene innkalles/inviteres til samarbeid. Da bør det ideelt sett være en elev/voksen pr. maskin, slik at vi får effektiviserte chatteøkter – samtidig gir det rom for fortløpende diskusjon.

5.3.5 Elev- og lærerforutsetninger

Et tverrfaglig opplegg, som involverer 4 årstrinn, medfører normalt sett også flere lærere. De av lærerne som ikke vet så mye om IKT, og chatting spesielt, må kurses av meg som hovedansvarlig i forkant av prosjektet (se ovenfor). Det er viktig at vi alle ”snakker samme språk” og har noenlunde samme oppfatning av hvor vi vil med opplegget.

Siden elevene vil stille med ulik kompetanse, må de grupperes på tvers av trinn og på tvers av oppnådd grad i chattekompetanse.

5.3.6 Mål

Målet for prosjektet er å bevisstgjøre både elevene, deres foreldre/foresatte og samtlige lærere som er med i prosjektet, på hvilken fare chatting kan være, samtidig som vi i fellesskap skaper gode og trygge rammer for den fremtidige chatten. Jeg ønsker ikke på noen måte at foresatte/lærere skal innta den holdningen at chatting bør forbyes! Men vi må anskueliggjøre hvilke faremomenter det ligger i chatting for elevene, og ikke minst hva de voksne kan være behjelpelige med.

5.4 Hvilke instanser kan en dra nytte av?

Det er klart at jeg som lærer aldri kan ha fullgod kompetanse på spesielle fagfelt – dette er intet unntak. Jeg ønsker derfor å involvere fagpersoner og ”eksperter på området”. Med ”eksperter på området”, så er det området chattekunnskaper og –ferdigheter⁸² jeg sikter til. Og eksperter på dette området mener jeg er eldre elever (gjærne opptil 3 år eldre). Som fagperson ville jeg enten hatt en representant fra Redd Barna (som kjenner arbeidet/rapporten deres ut-og-inn) eller en representant fra myndighetene (f.eks. politi/Kripos/advokat med kjennskap chat/overgrep/lover) som kunne stille som foreleser/kunnskapsformidler en av foreldrekveldene. Ellers vil selvsagt materiell fra ”Redd Barna” og ”SAFT” være høyst aktuelle som læremidler.

5.4.1 Redd Barna

Redd Barna har gitt ut flere rapporter/hefter som kan benyttes i undervisningen, jeg kan tenke meg at to-tre av dem er aktuelle for mitt opplegg; ”Chattevenner er ikke som andre venner”, ”Barn som møter overgriper på internett” og ”Alle juger på nettet – og alle vet det. Ungdom og Internett”⁸³. De eldste elevene kan få i oppgave å lese tekstene og skrive utdrag fra dem, vha. tekstbehandler/presentasjonsverktøy – for så å forelese

---

kommunikasjon, ved bruk av for eksempel e-post, telefon og chatting (...) Familier med barn og familier med høy inntekt har i større grad enn andre tilgang til informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT). Mens 84 prosent av husholdningene med samlet bruttoinntekt på over 600 000 kroner har bredbånd, er andelen for husholdninger med inntekter under 200 000 kroner kun 39 prosent”. Statistisk sentralbyrå, *IKT i husholdningene*, 2006, URL: <http://www.ssb.no/emner/10/03/ikthus/>, 27.12.2006

⁸² Se chattekompetanse under pkt. 2.3 i oppgaven

⁸³ Ane Børrud, ”Alle juger på nettet – og alle vet det. Ungdom og Internett”, Hefte fra Redd Barna, 2003

for de yngre elevene gjennom tematimene. Deretter kunne alle elevene, på tvers av trinnene, ha forberedt noen rollespill til de to foreldrekveldene – der første tema skulle vært ”foreldre-som-vil-forby-all-chat-for-barnet-sitt” og den påfølgende ukens tema skulle vært det stikk motsatte; ”foreldre-som-setter-seg-inn-i-teknologien-og-bruken-av-Internet-og-chat-for-å-være-en-støtte-for-barnet-sitt”. Heftet, *Alle juger på nettet – og alle vet det. Ungdom og Internett*, skal i tillegg deles ut til samtlige involverte husstander, slik at de foresatte også får muligheten til å lese dem i etterkant av opplegget.

På nettstedet nettvett.no⁸⁴ ligger Redd Barnas nettvettregler (vedlegg nr. 31) for barn og unge. Disse kan elevene selv hente ut og vise foreldrene sine på den første møtekvelde, vha. av presentasjonsverktøyet Powerpoint kan hver regel illustreres ved hjelp av tekst, bilder, lyder eller animasjoner. Dette skal fungere som igangsetter for skole-hjem-samarbeidet.

5.4.2 Safety, Awareness, Facts and Tools (SAFT)

SAFT har flere tips i forhold til Internett⁸⁵ (vedlegg nr. 32). Disse skal gjennomgås og være gjenstand for diskusjon, både i klassen under temaarbeidet og på foreldrekveldene. Resultatene fra foreldreundersøkelsen 2006 vil også være aktuelle, i forkant både for lærerne/foreldre. Jeg ville derfor ha vist dem (på forkurset/formøtet) utdrag fra denne undersøkelsen, samt tatt med noen av tallene fra forrige undersøkelse (2003), slik at de fikk sett hvilke endringer som har skjedd i løpet av kort tid – det er både positive og negative endringer, men det mest positive er at flere foreldre/voksne faktisk har tatt igjen noe av det forspranget ungdommene/barna hadde på dem i forhold til bruken av Internett⁸⁶. Dette mener jeg lover godt for de kommende årene.

5.5 Undervisningsopplegget/foreldremøtene

Slik jeg ser det, så vil det altså være hensiktsmessig å involvere flere trinn – dette fordi vi ser at barn/ungdom gjerne påvirkes mer av jevnaldrende⁸⁷ (i tillegg er de eldre rollemodeller) enn av voksenpersoner – og foreslår derfor et tverrfaglig opplegg. Det bør gå over et tre uker, og skal innbefatte to sammenkomster/møter på ettermiddags-/kveldestid med foreldrene til stede – møtene bør være med ca. en ukes mellomrom, og første fellesmøte bør være etter en ukes skolearbeid. Min tanke er at elevene da både kan få fremlegge sine foredrag/presentasjoner/vise rollespill, samtidig som vi vil la dem lære sine foreldre å chatte via MSN (bare kjente adresser her, slik at chatteferdighetene kan oppøves hos foreldrene). Og at de i den påfølgende uken møtes igjen – da for å diskutere nettvett, chatte via åpne chattekanaler (og delta i private rom) og diskutere ubehagelige situasjoner som måtte oppstå under chattingen.

⁸⁴ http://www.nettvett.no/portal/page?_pageid=122,54964&_dad=intra&_schema=PORTAL&_p_d_i=121&_p_d_c=&_p_d_v=44239, 28.12.2006, 30.12.2006

⁸⁵ SAFT, ”SAFTs ti tips for trygg nettbruk”, 2006, URL: <http://www.saftonline.no/faktafraSAFT/2054/>

⁸⁶ ”Foreldres bruk av internett: 97% av foreldrene i utvalget bruker internett selv. Før var barn ofte eneste internett-bruker i familien. Dette gjelder ikke lenger. Den daglige bruken blant foreldre har økt kraftig. Nå oppgir 72% at de bruker internett daglig mot 51% ved målingen i 2003. Foreldrenes vurdering av egne internettferdigheter gir færre som mener at de er på nybegynnernivå (16% i 2006, 25% i 2003). Andelen som regner seg som minst gjennoMSNittlig bruker har økt fra 75% til 84% (...) Alt i alt mener foreldrene at fordelene ved internett klart er større enn ulempene, og 9 av 10 foreldre sier seg helt eller delvis enige i dette. –Jo eldre barna er, jo større enighet er det i at internett har klare fordeler (...) Foreldrene snakker noe med barna om trygg bruk av internett, og dette intensiveres jo eldre barna blir og jo mer de ferdes på internett alene.” SAFT, ”Foreldreundersøkelsen 2006”, 2006, URL: <http://www.saftonline.no/faktafraSAFT/2746/>, 29.12.2006

⁸⁷ ”Et viktig poeng hos Holthedal er at barn har en langt sterkere innflytelse på sosialiseringen av hverandre enn det som har vært vanlig oppfatning”, Gunn Imsen, *Elevers verden. Innføring i pedagogisk psykologi*, 3. utg. 2001, s 363

Foreldrene skal i forkant av opplegget ha hatt et møte med meg, som lærer/ansvarlig for undervisningsopplegget, der de har fått informasjon om hva vi skal holde på med – og få vite at jeg er avhengig av at foreldrene møter med ”et åpent sinn” og med intensjonen ”Hva kan jeg gjøre for at mitt barn ikke tar skade av chatting, men kan chatte trygt?”.

Ikke sånn å forstå at foreldrene skal godta all type chat/ordbruk, men på en slik måte at elevene vil bruke sine foreldre som samtalepartnere når de opplever noe ubehagelig – og at de sammen kan utforske chatsituasjoner og bli enige om hva som er akseptabelt/ikke akseptabelt.

Dette krever at foreldrene setter av tid til dette viktige temaet – og at de går helhjertet inn for det. Jeg tror derfor at temaopplegget bør legges til tidlig høst/alternativt januar – da dette viser seg å være de roligste tidene på året for de fleste. Det blir et intensivt opplegg, men jeg velger å skissere det slik fordi jeg ikke vil ha for lange opphold for foreldrene, samt prøve å unngå at noen havner i ”feil gate” (”chatting må forbys for våre barn/ungdommer”) i mellomtiden. Jeg er imidlertid ganske sikker på at holdningene hos de fleste vil veksle etter hvert som de ulike emnene tas opp/prøves ut, men at vi allikevel vil ”lande på rett sted” (jfr. mine mål for undervisningsopplegget).

6.0 Konklusjon

Hvordan konkluderer man i et såpass alvorlig og høyaktuelt tema? Jeg har ingen fasitsvar på om chatting er en risikosport eller en ufarlig fritidssyssele – for de fleste vil det nok også være tilfeldigheter som spiller inn om det kan kategoriseres som det første eller det andre. Bastante konklusjoner er uansett vanskelige å få alle til å godta, men jeg våger meg allikevel frem på med følgende påstand, vel vitende om at Christine Hassel Bergerud, hevder nøyaktig det samme i sitt forord⁸⁸; ”*Barn og unge har et grunnleggende behov for å bli sett og hørt – ikke bare i chatterom, men i familierom og klasserom av lyttende og støttende voksne*”!

Jeg hevder videre at dette fordrer tid og kunnskap fra aktive voksne rundt dem – og dersom det kun er ”den fremmede mannen” i chatterommet som utviser dette, MÅ vi kalle chatting for risikosport! Tar vi derimot chattingen med inn i våre familie- og klasserom, og vier nok tid til at elevene får trygge og gode rammer for chat, KAN vi kalle chatting for et mer eller mindre ufarlig fritidssyssele – selv om faren for at det løpes en viss risiko alltid er til stede. Jeg hevder derfor at det er VI, som voksne/ansvarlige rundt barnet/ungdommen/eleven, som er den store risikofaktoren her – og ikke nødvendigvis ”den fremmede chattevennen”; Er vi vårt ansvar bevisst?

---

⁸⁸ Christine Hassel Bergerud, *Chattevenner er ikke som andre venner*, Oslo: Rapport fra Redd Barna, (2004) s. 4

Litteraturliste:

Bøker:

Imsen, Gunn, **Elevens verden. Innføring i pedagogisk psykologi**, Oslo: Universitetsforlaget 3. utg. 2001

Imsen, Gunn, **Lærerens verden. Innføring i generell didaktikk**, Oslo: Tano Aschehoug 2. utg. 1999

Utdanningsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet, **Læreplanverket for Kunnskapsløftet**, midlertidig utgave juni 2006

Rapporter:

Bergerud, Christine Hassel, **Chattevenner er ikke som andre venner**, Oslo: Rapport fra Redd Barna, 2004

Grytbakk, Anne og Jannicke H. Borgestrand, **Følelser i drift – Om ungdom under 18 år som selger/bytter seksuelle tjenester i Trondheim**, Trondheim: Rapport fra Barnevernets utviklingssenter i Midt-Norge, Arbeidsrapportnr. 17, 2004

Aas-Hansen, Astri, **Barn som møter overgriper på internett. Fokus på rettspraksis**, Oslo: Redd Barna, Rapportnr. 02/04, 2004

Kompendium:

Bing, Jon, "Internet", i Kompendiumnr. 520 **IKT i samfunn og arbeidsliv Del 1**, Johansen (red.), AFSO – Informatikkseksjonen, Høgskolen i Nesna, (2003), s

Internett:

Andersen, Kjell, "Læring og Læringsteorier", avd. for pedagogikk HIA, 2001, URL: <http://home.hia.no/~kjella/forelesninger/L%e6ringsteori.ppt>, 30.9.2006

Chat.no, 2006, URL: <http://www.chat.no/>, 28.9.2006

Dziedzic, Beata, "Com.Theo.1" (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.1.ppt, lysbilde 4, 1.1.2007

Dziedzic, Beata "Com.Theo.2" (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.2.ppt, lysbilde 4, 5 og 8, 1.1.2007

Beata Godejord, "Com.Theo.5" (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.5.ppt, lysbilde 7, 1.1.2007

Beata Godejord, "Com.Theo.9" (elektronisk forelesning), 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/file.php/585/Lectures_and_Presentations_Beata/Com.Theo.9.ppt, lysbilde 2, 1.1.2007

Godejord, Per Arne, "Forkortelser i chat", 2006, URL: http://klasse.hinesna.no/mod/resource/view.php?id=18975&subdir=/Bakgrunnsmateriale_til_arbkrav1, 27.12.2006

Lovdata, 2001, URL: <http://www.lovdata.no/all/tl-19020522-010-023.html>, 30.9.2006

Microsoft Digital Advertising Solutions, 2006, URL: <http://advertising.MSN.no/Home/Article.aspx?pageid=171&articleid=395>, 28.9.2006

Ordnett, ”Kunnskapsforlagets blå språk- og ordboktjeneste”, URL: <http://www.ordnett.no>, 18.11.2006

Røssaak, Aleksander, ”Den store IRC-guiden. Alt du trenger å vite om IRC”, IT-Pro, 2004, URL: <http://itpro.no/art/5475.html>, 29.9.2006

Statistisk sentralbyrå, ”IKT i husholdningene”, 2006, URL: <http://www.ssb.no/emner/10/03/ikthus/>, 27.12.2006

Windheim, Ivar, ”Hvor hender det?”, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, 1997, URL: <http://www.nupi.no/IPS/filestore/hhd9811.html>, 28.12.2006

Internet and Kids

By Agnieszka Konieczna, Master Student of the Department of Media and Information Technologies, UZG, Poland

In 1996 the European Union Council took the first steps aimed at illegal content on the Internet. In 1997 the Telecommunication Council accepted a resolution concerning harmful as well as illegal content on the Internet. In January 1999 the Safer Internet Action Plan (SIAP) was put into action by the European Council. In this document a plan of long-lasting action was presented. It was created to promote safe Internet using also new technologies such as mobile phones, on-line games, chats and the like.

Particular points of the plan include: fighting contents that are considered illegal, unwanted or harmful, expanding the knowledge concerning internet threats and promoting safe environment.

Fighting illegal content is supported by a system that informing about them, removing immediately and punishing the people who are responsible for their distribution. The system is based on hotline spots appearing in Europe. In Poland there has been working so called "dyżurnet.pl" since 2004.

The role of such spots differs from the investigative one. They are mediators between the one who informs and the Prosecution Service. Hotline spots are also called "expert centres" to which one can turn to in order to get the information about what is considered illegal and what is not.

The blocking of the unwanted and harmful contents is realized by creating, testing and distributing computer applications that block the flow of unwanted materials. In Poland there are a couple of producers who deal with such applications. The most popular are: "Opiekun", "Cyber patro" and "Beniamin". The last one is free and can be used by schools and ordinary people without any time restrictions thanks to the treaty signed on June 21, 2006 between the Minister of National Education and the producer.

Promotion of safe environment is mostly based on distributing so called safe sites, improving positioning of those sites by adding links on pages taking part in the project. Forums as well as blogs take part in the promotion too. To support this idea there is Polish Coalition for Safe Internet. There are also many actions which serve to inform about the dangers of the Internet and way of dealing with them (Kid on the Net for example).

In order to join the actions Media and Information Technology Department of University of Zielona Góra together with Nesna University College organized a research project called "Kid's Digital World". This is a part of the Norwegian initiative "Getting Involved", also initiated by Nesna University College in cooperation with Save the Children Norway.

During the academic year 2006-2007 students carried out a research in Pedagogical Media Threats classes (the lecturer was by dr Beata Dziedzic). It was based on monitoring one of the virtual environments used by kids on the Internet, namely chat. One of the aims was to study worrying behaviours that could influence children's development negatively.

The observation gave the students opportunity not to reveal their identity and appear as much younger people, with little life experience and lower level of education. It helped to join the community of teenagers using chat. Sessions were carried out during the classes. Students were not allowed to provoke topics connected with sex but just to observe and respond to particular questions.

Students were only monitoring those chat rooms where children or teenagers were present.

Research work was completed with reports and presentation which indicated that this particular Internet environment has a certain level of danger because of lack of protection against abusers. It was also observed that the conversations between the young users were at a very low level and the use of internet cameras to show naked genital organs served as an invitation to so called cyber sex.

The reports from the “Kid’s Digital World” project gave rise to further action connected with constant informing and educating all those who are part of the virtual world.

I got interested in the cyber threats even more because I am a mother of two boys aged 12 and 10. They have been using the Internet for over 6 years. That is why I decided to include that problem in my scientific work and write an MA article on children protection on the Internet as well as conduct a research which will answer the question: What is parent’s realization of Safe Internet Action Plan?

Within Safe Internet Action Plan (SIAP) there are so called Awareness spots all over Europe. Their activity concentrates on making people aware of the threats that may appear on the Net.

Currently the Awareness Net is present in 21 countries. Their cooperation is coordinated by InSAFE organization. Polish Awareness spot has begun its work on January 1, 2005. It is called Safe IT (SIT). It is a consortium of Nobody’s Children Foundation (Fundacja Dzieci Niczyje) and Research and Academic Computer Network (Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa). The foundation is a coordinator of the Awareness project in Poland.

Nobody’s Children Foundation is a non-governmental organization with a non-profit aim. Since 1991 it has been dealing with helping children, their families and care-takers. The foundation also runs help centres for suffering children and organizes many conferences, trainings or social campaigns devoted to the topic of children suffering.

Research and Academic Computer Network (Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa) has been present on Polish market since December 1993. It is a pioneer of Polish Internet and currently one of the leading data-communication operators in Poland. In its structures there are high-qualified CERT specialists (Computer Emergency Response Team) whose experience and knowledge gave rise to “Dyżurnet.pl” (information spot dealing with illegal contents on the Internet).

In February 2004 the Foundation started a social campaign called “Kid on the Net”. Since 2005 it has been organized as a part of SIAP, by the consortium of Nobody’s Child Foundation and Scientific and Academic Computer Net. The main partner of the campaign is Polish Telecommunication plan entitled “Education with the Internet PT”. The whole plan is supported by the Minister of National Education or by Ministry of the Interior and Administration and Ombudsman for Children’s Rights.

The campaign was divided into three parts: education campaign, media campaign and local activities.

The education campaign is conducted by teachers and volunteers in primary schools and middle-high schools as well as among parents. There were written special lesson plans concerning safety on the Internet. The content of the lesson plans is connected with the plot of www.sieciaki.pl. They have been published in the form of a book and their electronic version is available on www.sieciaki.pl.

There are also teaching materials like posters, stickers and leaflets for participants of those special classes.

The materials are distributed during meetings with teachers or conferences, on the behalf of volunteers or through the post.

The first part of the media campaign had the slogan “You never know what is on the other side”. On many TV and radio stations in Poland there were released adverts referring to the dangers connected with children making friends with strangers on the Net. The same idea was used in newspapers. In the biggest cities in Poland (18 cities) there were distributed posters and billboards introducing the action.

What is more, for the need of campaign a song was composed (“Sieciaki”) by the Polish leading hip-hop groups.

The second part of the campaign is currently taking place with the leading slogan “Internet- a view of the world, the whole world”. In this edition the main goal was making adults pay attention to dangerous contents their children may come across during using the Internet (pornography, drastic scenes, xenophobia, and racism).

The campaign for the youngest carries the slogan “Give safe answer to dangerous questions”. Its aim is to remind children to act cautiously during any on-line contacts.

There were also special teaching materials used like posters, pop-up adverts on the Internet, radio and television spots or city lights.

The consortium of Nobody’s Child Foundation and Scientific and Academic Computer Net conducted in Poland (as a part of Awareness plan) special conferences dealing with the safety when using the Internet. There were present different people and organizations (teachers, non-profit organizations, non-governmental organizations, police, media, internet providers and many others).

The last such a conference took place on December 5th, 2006 in Gorzów Wielkopolski. I was present there as an Internet Administrator of the Community Centre I worked in at that time.

On the conference there was presented the realization of SIAP in Poland and discussed current issues. Among the teachers the most popular were workshops where they were given materials to work with children. There were also workshops devoted to legal issues connected with internet crime and ways of dealing with this phenomenon (for the Prosecution Service).

I used my presence there to create personal cooperation with Nobody’s Child Foundation. It turned out to be fruitful as I received an authorization and was able to present research results from February 2007. The main goal of this research was to measure social perception of phenomena that carry signs of psychological or verbal violence aimed at teenagers aged 12-17, with the use of electronic media (mobile phones, the Internet).

I presented my results on a seminar titled “Kid’s Digital World”. The seminar took place during Pedagogy Days in Zielona Góra, organized by Media and Information Technology Department, University of Zielona Góra on April 25-26, 2007.

Safe Internet Day is another part of Safer Internet Action Plan. In Poland these days are organized by the consortium of Nobody’s Child Foundation and Scientific and Academic Computer Net. The action is also supported by the Union of Audio-Visual Producers. In 2007 that day was celebrated in Poland for the third time.

A very important thing about that day was its internationality. ETwinning and Insafe connected to involve teachers as well as students from different parts of Europe in a joint work devoted to safety on the Internet.

According to information given on the Safe Internet Day site, there were about 500 actions carried out in Poland which were connected with the festival.

The most popular educational forms were programs conducted during computer classes. The lessons were supported by ready-to-use lesson plans I have mentioned about earlier. It is essential to add that there were many interesting ideas from children who were coming up with their own sets of rules how to use the Internet safely.

Other educational forms involved special issues of school newspapers and art contest titled: "Safety on the Net" or "The figure of a paedophile."

Schools involved in the organization of Safe Internet Days took care of popularizing the most important information. I mean expositions, notes in school newspapers, short articles on the Internet and so on. What are more many workshops for teacher and other school workers were organized. They could possess some knowledge and then pass it to their students.

The Safe Internet Day is also aimed at adults. Here the most important were leaflets, meetings and many others.

On February 8, 2007 the Safe Internet Day was also celebrated in Primary School nr 7 in Zielona góra. I became the coordinator of actions planned for that day.

Two days earlier in the school's TV studio there was the audition "Gość siódemki" to which I was invited. Children from the fourth class asked me questions which earlier had been collected by the students. The questions referred to the practical use of the Internet. The kids were very interested in the process of downloading files and legal conflicts connected with that procedure. I was also asked questions like: Is there any punishment for copying pictures? Is it possible to download viruses when visiting some web sites? The audition was released on the Safe Internet Day as a point opening the festival.

Next the children from class 4-6, divided into two groups took part in workshops. I prepared a multimedia presentation thanks to which we discussed point by point the most important slogans connected with safe Internet. Volunteers were writing down the most important rules on large pieces of paper which after the presentation were placed in the school corridor. At the moment the posters are in the school computer workroom.

The students acted out some scenes which I had prepared earlier. They were also practising how to answer safely to dangerous questions they may be asked when using the Internet.

Before the Safe Internet Day the students had been informed about the contest concerning a poster as well as an appropriate slogan promoting safe Internet. Posters created by the students were presented and the winners were announced.

In the workshops took part over 300 students from 4-6 class.

Younger children were working in their classrooms. They were doing on-line crosswords, drawing the figures of Sieciaki, they were listening to the songs of Sieciaki and they were watching special cartoons created by the Sieciaki project crew.

All the participants had a great fun. All of them were given special stickers with the Internet advice which I was given from Nobody's Child Foundation.

The parents had been talking about the Safe Internet Day with their children as on the meeting I organized they knew all the details connected with that day.

I also visited some other primary schools in Zielona Góra. The main goal was to show the parents the possible activities their children may be involved in while surfing the Internet. I was also giving a piece of advice as far as ways of dealing with the threats are concerned.

I divided the meetings into two parts. The first part was theoretical (threats and the Internet) and the second- practical, where I presented how to install programmes like the one called 'parental control'. The parents asked me many questions and they took some notes. Each of them was given a copy containing pieces of advice connected with problems with the Internet as well as an example of a contract that can be signed by a parent and a child. The contract takes into account rules of using the Internet. The parents were also informed about the hotline spots which they can use to inform about any irregularities present on the Internet.

I was distributing leaflets and brochures created by the Nobody's Child Foundation which became very popular among parents. That is why they are now the focal point of my meetings.

The Internet together with its advantages and disadvantages is an indispensable attribute of today's society. Media education and especially its branch dealing with pedagogical threats aims at spreading the knowledge that would help parents and educators in the process of preparing children and teenagers to become aware media receivers.

Social campaigns realize their plans; however, their message reaches too little number of receivers.

The same is with volunteer actions which also bring intended effect; however, as it is in case of social campaigns, they reach too little number of receivers. It is extremely important to find way to each and every parent and educator and to equip them with all the necessary information that they need to create a safe environment to start working with the Internet. As we all know its importance is indisputable nowadays. Only appropriate education, media education is able to realize all the requirements concerning Safe Internet for every child. Only in that way we are able to educate a new generation of fully-fledged members of web society.

Aldersverifisering

Av Jonas Tindvik Furu, CamillaFalch og Thomas Bogevoid, studenter ved IN116, HiNe

1. Innledning

Vi har fått i oppgave fra Redd Barna å utrede følgende problemstillinger. I noen tilfeller lager barn og unge profiler der de utgir seg for å være eldre enn de er. Kombinasjonen av et ønske om å eksponere seg, delta i kule nettsamfunn og oppgi at de er eldre enn de er, kan gjøre dem ekstra sårbare for å bli utnyttet av overgripere.

Vi forutsetter også at en kan snu på problemstillingen og prøver derfor også å belyse problemområdet rundt voksne som utgir seg for å være yngre enn de er, med hensikt på å komme inn på barn og unge. Hvordan kan man avdekke riktig alder deltakere i ulike nettsamfunn? Hva slags systemer finnes for å begrense tilgang til nettsteder/nettsamfunn basert på alder? Redegjør for ulike alderskontrollsystemer som er i virksomhet enten på Norske eller utenlandske systemer. Hva slags begrensninger har disse systemene?

2. Hoveddel

2.1 Beskrivelse av temaet

2.1.1 Begreper

Aldersverifisering:

Teknisk løsning for å bestemme alder for en bruker av et system.

Chat:

Program/nettsted for direkte kontakt mellom 2 eller flere personer.

System:

Samling av tjenester lagt tilgjengelig på Internett. Eksempel på tjenester kan være chat, sosialnettverksbygging, bildedelingstjenester.

Sosial nettverksbygging:

Nettsted / Nettsamfunn som har som mål å tilby relasjonsbygging (venneliste).

Profileringssider:

Nettsteder som gir mulighet for å søke i andres profiler og opprette egne profiler.

Mange av disse har også rangeringssystemer hvor en kan gi poeng til hverandre for å oppnå "status". Poeng kan hos mange tilbydere kjøpes, f.eks. ved hjelp av mobiltelefon.

Database:

Sentral samling av informasjon (i denne sammenheng personinformasjon)

2.2 Fremgangsmåter for å løse oppgaven (metode)

Vi har sjekket opp en del nettsteder med hensyn på hvilken informasjon en må benytte for å registrere seg, med spesiell vekt på verifisering av alder. Vi har i hovedsak konsentrert oss om norske nettsteder og disse kan vi dele inn i fire hovedgrupper:

- En oppgir alder selv uten noen form for kontroll.
- Fødsels- og personnummer
- Mobiltelefonnummer

- Kredittkortnummer

For å sjekke hvilken informasjon som må oppgis for de enkelte metodene har vi opprettet fiktive kontoer. Der vi har forsøkt å utgi oss for å være både mindreårig som ønsker å komme inn på områder med voksent innhold, men også "voksne" med hensikt å komme i kontakt med mindreårige.

2.3 Analyse

2.3.1 En oppgir alder selv.

Dette er den vanligste "kontroll" metoden ved opprettelse av profiler.

Her gikk vi inn på DEILIGST.NO og opprettet en fiktiv bruker. Her må en oppgi en fødselsdato, det er imidlertid ingen kontroll bortsett fra at mailadressen eksisterer, og ikke er brukt tidligere på det aktuelle nettstedet, her DEILIGST.NO. Denne typen sider har gjerne et antall påkrevde felter som for eksempel: Fødselsdato, navn, adresse, nick(alias) og mailadresse. Denne typen informasjon kan i utgangspunktet benyttes for å bestemme om denne brukeren er konsekvent i sine opplysninger. Det Amerikanske firmaet IDology⁸⁹ har laget et konsept for å verifisere alder, de refererer til en studie fra Mars 2005 hvor 31% av alle 13-18 åringer (7th - 13th grade) har vært uærlig med alderen for å komme inn på et nettsted. Firmaet foreslår å benytte et konsept som baserer seg på påkrevd informasjon (som nevnt ovenfor), og så slår opp på kilder som anses som sikre for å verifisere om denne personen er den han/hun gir seg ut for og at den oppgitte alderen er korrekt. Det har i den senere tid dukket opp flere aktører som ønsker å tilby denne type tjenester, men det ser ut til at de fleste ikke spesifikt har alder som satsningsområde, men heller sikter på å identifisere en person en gang og så tilby denne tjenesten til andre nettsteder. Det vil da være avhengig av de forskjellige bruksområdene om alder er en vesentlig del av den informasjonen som verifiseres. Eksempler på denne typen tilbydere er Microsofts Cardspace90 og OpenId⁹¹.

Vi vil påstå at fra ungdommens ståsted så er anonymiteten en viktig faktor for å bruke slike tjenester. Dette er fordi vår generasjon har lært opp barn i at anonymitet på nettet er positivt. Barna har derimot ikke sett koblingen til det å utlevere seg i form av tekst eller bilder. Dette har resultert i at barna har blitt ganske flinke til å anonymisere brukerne, ved å bruke alias som ikke kan kobles til person. Men de er dårligere på å passe på hva slags informasjon de utleverer når de først har fått seg en konto på sånne tjenester.

En annen faktor som gjør at barn og unge foretrekker å være anonym er mobbing over nettet. Bruken av alias altså anonymisering av person, har gjort det lettere å mobbe og nye grupper mobbere har oppstått, da de som tidligere har vært en svak gruppe kan mobbe på nett uten å være redd for å bli identifisert i f.eks. skolegården. Det er også mye lettere å opprette eksklusive grupper på nettet hvor en kan velge sin vennekrets uten at dette blir kjent i den "fysiske verden". Den andre siden av dette er de som blir utsatt for mobbing, de har også et ønske om å kunne være anonyme for sine mobbere.

Prisen for denne anonymiteten er at en overgriper lettere vil kunne menge seg med ofrene uten å bli avslørt. Da det er lettere å få kontakt med jevnaldrende enn om en angir sin korrekte alder og kjønn. Slik vi ser det så er anonymitetsprinsippet en grunn for å få barn og unge til å opprette profiler på slike tjenester på nett. Vi kan ikke se noe galt i anonymiteten, så lenge den

---

89 [Http://www.idology.com/age.html](http://www.idology.com/age.html)

90 http://en.wikipedia.org/wiki/Windows_CardSpace

91 <http://en.wikipedia.org/wiki/Openid>

er reel. Barn og unge må skoles i hva slags informasjon de legger igjen på slike såkalte anonyme nettsteder, hvilket bruk som kan gjøres av dette i ettertid, og at denne informasjonen aldri forsvinner. Da nettilgang og bruk av Internett er noe som kommer inn i barn og unges liv tidligere og tidligere er dette er noe som burde legges inn i en undervisningssituasjon. Det er også viktig at voksne, foresatt har innsikt og kunnskap om internett og problemområder rundt utlevering av seg selv enten ved å legge ut bilder, eller personlig informasjon, slik at de kan veilede og oppdra sine barn til tryggere bruk av internett. Vi føler det er viktig at opplæring om denne typen tjenester kommer som en del av oppdragelse og læring. Det er og viktig at voksne er tilgjengelig for å hjelpe unge som skal chatte, dette slik at en kan informere om hva en bør unngå og hvorfor. Vi har også sett i media i det siste, bla artikkel i Aftenposten⁹² 5/6-07, at voksne av i dag heller ikke har den nødvendige kunnskap om følger ved å utlevere seg selv og sin familie, ved hjelp av bilder og personlig informasjon på nettet, som gjør det mulig for evt overgripere å finne og oppnå kontakt med barna.

Vi har her listet opp fordeler og ulemper ved denne typen profiltjenester hvor en oppgir alle opplysninger selv uten noen form for kontroll, punktene nedenfor tar for seg fordeler og ulemper sett fra flere ståsteder f.eks. brukerne, politiet, samfunnet forøvrig:

Fordeler	Ulemper
<ul style="list-style-type: none"> • Anonymt • Baserer seg på ærlighets-/tillitsprinsipper • Fra ungdommens ståsted, fleksibelt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Umulig å etterprøve/sjekke • Baserer seg på ærlighets-/tillitsprinsipper • Lett å misbruke • Brukeren registrerer seg ikke med et reelt navn, men oppretter et "alias" som reflekterer deres mentale alder/tilstand. For eksempel "sweet96". Det vil da være enkelt for en overgriper å kunne presentere seg som ola97 og på denne måten oppnå kontakt.

2.3.2 Fødsels- og personnummer

Her gikk vi inn på PENEST.NO og opprettet der en bruker med fiktivt navn og fødselsdato. Vi så da at det var mulig å få verifisert alderen en hadde oppgitt ved registrering. Dette fremkom tydelig på de profiler som hadde gjennomført denne verifiseringen. Ved å gå inn på egen profil kunne vi oppgi fødsels- og personnummer og dermed oppnå verifisering.

92 <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article1820098.ece>

» **Tast inn personnummeret ditt.**
les instruksjoner i rammen under.

- Ved å verifisere personnummer har du mulighet til å bekrefte for andre brukere din virkelige **alder og kjønn**. Alle som verifiserer alder vil få en liten logo ved siden av profilen sin som bekrefter dette for andre brukere. Er du også over 18 år vil du kunne ha bilder i X-posed kategorien.
- **Opplysningene vil ikke bli lagret, og det er ingen mulighet for at det kan bli misbrukt eller knyttet opp mot bildene dine!**
- Din alder og kjønn vil bli oppdatert i profilen din etter verifisering.
- **HUSK: KJØNN BLIR OGSÅ ENDRET ETTER PERSONNUMMER, Taster du inn en gutte personnummer så blir profilen endret til en gutte profil!!**

Tast inn personnummer:

Verifiser alder

Vi foretok da ett søk på "personnummer" på GOOGLE og fikk da listet opp Wikipedia⁹³ ganske høyt i lista. Der fant vi ganske lett ut hvordan en bygger opp et gyldig norsk personnummer. Ut fra den beskrivelsen fant vi en nummerserie som ga oss riktig århundre, vi passet på å få rett kjønn (ut fra 3 siffer i personnummerdelen). Og regnet så ut de to siste sifrene som er rene kontrollcifere, med formelen fra Wikipedia⁹⁴ som vi la inn i excel:

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	0	4	1	0	8	8	3	8	7	6	6
2											

Kolonne J: $=11-\text{mod}((3*A1+7*B1+6*C1+1*D1+8*E1+9*F1+4*G1+5*H1+2*I1);11)$

Kolonne K: $=11-\text{mod}((5*a1+4*b1+3*c1+2*d1+7*e1+6*f1+5*g1+4*h1+3*i1+2*j1);11)$

For å sjekke at formelen ga korrekt resultat forsøkte vi med egne fødsels- og personnummer, dette fungerte.

- Ved å verifisere personnummer har du mulighet til å bekrefte for andre brukere din virkelige **alder og kjønn**. Alle som verifiserer alder vil få en liten logo ved siden av profilen sin som bekrefter dette for andre brukere. Er du også over 18 år vil du kunne ha bilder i X-posed kategorien.
- **Opplysningene vil ikke bli lagret, og det er ingen mulighet for at det kan bli misbrukt eller knyttet opp mot bildene dine!**
- Din alder og kjønn vil bli oppdatert i profilen din etter verifisering.
- **HUSK: KJØNN BLIR OGSÅ ENDRET ETTER PERSONNUMMER, Taster du inn en gutte personnummer så blir profilen endret til en gutte profil!!**

Din alder har blitt verifisert.
Kjønn: **Gutt**
Født: 4-10-1988
Alder: 18

[Tilbake](#)

93 Anonym, Fødselsnummer, <http://no.wikipedia.org/wiki/Personnummer>, (sist aktiv 29.05.2007)

94 Anonym, Fødselsnummer, <http://no.wikipedia.org/wiki/Personnummer>, (sist aktiv 29.05.2007)

Som vi viste i eksemplet over, er bruk av fødsels- og personnummer en av de farligste metodene for aldersverifisering, dette på grunn av den falske tryggheten den gir. På nettsamfunn som benytter denne tjenesten så har man fått verifisert av et norsk firma at personene man chatter med er den alderen de påstår de er. En overgriper som benytter ett slikt falskt fødsels- og personnummer, kan dermed lettere oppnå tillit mellom seg selv og ofrene.

Vi har her listet opp fordeler og ulemper ved denne typen profiltjenester hvor en benytter fødsels- og personnummer for å verifisere alder, punktene nedenfor tar for seg fordeler og ulemper sett fra flere ståsteder f.eks. brukerne, politiet, samfunnet forøvrig:

Fordeler	Ulemper
<ul style="list-style-type: none"> • Krever en viss innsikt i oppbygning av personnummer og bruk av formler for å komme seg rundt. • Opplevs som sikker (de fleste vil ikke prøve å gå rundt) 	<ul style="list-style-type: none"> • Falsk sikkerhet

2.3.3 Mobiltelefonnummer

En forholdsvis vanlig kontrollrutine, men ser ut til å være mer rettet mot tjenester der en kan kjøpe tjenester. Som eksempel på denne typen kontroll har vi benyttet tjenesten BLINK.NO.

Profil på Blink:

- Gikk inn på www.dagbladet.no/blink
- "Registrer ny bruker"
- Følgende felt måtte utfylles:
Fornavn, etternavn, mobiltelefon nr, fødselsnummer, kjønn, brukernavn og passord, registreringskode (en engangskode for å forhindre falske registreringer).
- Nå kunne brukeren vi opprettet logge seg inn på Blink.
- For å kunne ta i bruk tjenestene måtte man registrere noen detaljer om "meg selv". Disse opplysningene var følgende:
"Blinknavn", "Bosted" og "Kjønn".
- Etter dette var fylt ut kom vi videre til "Verifiser mobilnummer". Først måtte vi bekrefte at mobilnummeret vi har registrert tidligere var korrekt.
- Etter å ha svart "ja" på dette fikk vi tilsendt en kode på sms, og måtte fylle ut denne koden i et felt for å komme videre.
- Fikk vi opp en side at vår bruker var registrert og mobilnummeret var verifisert.
- Tjenesten BLINK kunne tas i bruk.

Vi har nå registrert en bruker som er en gutt på 14 år som kommer fra Ski. Med et mobilnummer som tilhører et av medlemmene i dette prosjektet.

Hvorfor Blink opererer med mobilnummer verifisering, sitat⁹⁵:

"Vi bruker ikke mobilnummeret ditt for å få andre opplysninger om deg, og nummeret gis eller selges ikke videre. Nummeret vil ikke være synlig for andre. Bare norske mobilnumre kan verifiseres. Det betyr at du må ha et norsk mobilnummer for å kunne logge deg på Blink. Er du under 18 år må du få foresatte til å bestille for deg. Dette gjelder uansett om du skal beholde ditt eksisterende mobilnummer eller ha nytt mobilnummer."

Etter vår forståelse av disse nettsamfunnene er ikke denne tjenesten basert på noe som helst aldersverifisering, men kun ute etter å tjene penger. Disse nettsamfunnene opererer med såkalte "chips" som man kjøper ved bruk av SMS, dvs. poengbaseret system som øker tilgang til andre tjenester og profiler, og lokker brukere til å legge ut mer vågale bilder av seg selv for å oppnå flere poeng.

Vi har her listet opp fordeler og ulemper ved denne typen profiltjenester hvor mobiltelefonnummeret benyttes for å verifisere at personen er den han/hun gir seg ut for, punktene nedenfor tar for seg fordeler og ulemper sett fra flere ståsteder f.eks. brukerne, politiet, samfunnet forøvrig:

Fordeler	Ulemper
<ul style="list-style-type: none"> • Lett å bruke • Garanterer at brukeren har norsk mobilnummer, på norske nettsamfunn • Ingen lagring av mobilnummer (ungdom)	<ul style="list-style-type: none"> • Ingen sjekk av alder • Ingen lagring av mobilnummer (politiet)

2.3.4 Kredittkortnummer

Dette var tidligere en ganske vanlig metode, for å begrense tilgang til voksent materiale. Bakgrunnen til dette var at en antok at en måtte være atten år for å få kredittkort. I Norge stemmer dette fortsatt, men i en del land i verden er det nå mulig å få kredittkort for yngre personer. En annen grunn til at dette ikke benyttes så mye lengre var muligheten for å finne kredittkortnumre på nett, og at en fort kunne få tak i for eksempel foreldrenes kort. Denne typen steder interesserer seg utgangspunktet ikke for alder men for betaling, de kan operere på denne måten fordi de holder seg innenfor norsk lovgiving i og med at en må være 18 for å få kredittkort i Norge (Vergemålsloven §§ 1,2).

Denne tjenesten har tradisjonelt sett vært veldig populær på nettsamfunn og sider som inneholder voksent materiale. Her kjøper man vanligvis på gitt varighet, f. eks 3 mnd, 6 mnd og 12 mnd.

---

95 Anonym, http://blink.dagbladet.no/verify_cellphone.html, Verifisering av mobilnummer

Ingen aldersverifisering, det baserer seg kun på kredittkortbetalingen og en ansvarsfraskrivelse i form av en kontrakt.

Denne metoden brukes også for å få tilgang til overgrepsmateriale på nett, "Operation Ore"⁹⁶ er med på å belyse en svakhet ved denne metoden. I 1999 slo det britiske politiet til mot overgrepssider som brukte en kredittkort basert aldersverifisering laget av Landslide productions. Denne aksjonen førte til at 7250 mistenkte ble identifisert, 4283 husholdninger ble ransaket, 3744 arrestasjoner, 1848 anmeldelser, 1451 dømt, 493 advarsler, 879 pågående etterforskninger (på det tidspunkt rapporten ble skrevet), 140 barn fjernet fra mistenkte farlige situasjoner og minst 35 selvmord. Denne aksjonen førte til at mange pedofile ble arrestert og dømt. I 2003 ble operasjonen imidlertid etterforsket nærmere, en av hovedkritikkene var at det britiske politiet ikke hadde undersøkt om kredittkortene i Landslide sin database var blitt brukt til og aksessere overgrepsmateriale. En annen ting som ble oversett var det faktum at en del brukere av disse overgrepssidene brukte kredittkortinformasjon som var stjålet, så politiet arresterte innehaveren av kortet men ikke nødvendigvis brukeren av sidene. Når politiet endelig sjekket Landslide sin database, så fant de 54348 tilfeller av stjålet kredittkort informasjon registrert i databasen.

Vi har her listet opp fordeler og ulemper ved denne typen profiltjenester hvor en benytter kredittkortnummer for å legitimere at en er myndig. Med den hensikt å få tilgang til voksent materiale. Punktene nedenfor tar for seg fordeler og ulemper sett fra flere ståsteder f.eks. brukerne, politiet, samfunnet forøvrig:

Fordeler	Ulemper
<ul style="list-style-type: none"> • I Norge må en være 18 for å få kredittkort. • Firmaer er villige til å integrere det I sine nettløsninger fordi de tjener penger på det • Lett å hindre gjenbruk av "lånte" kort (utløpsdato/sperring) • Bedre mulighet for å oppspore I forhold til de andre løsningene 	<ul style="list-style-type: none"> • I Norge må en være 18 for å få kredittkort. (u) • Kredittkortnummer kan misbrukes • Lett å "låne" fra foreldre og andre • Koster penger (ungdom) • Dersom du er bosatt I et land hvor de opererer med en yngre aldersgrense (nederland) • Kun kortets gyldighet valideres, ikke at personen er av en gitt alder.

96 http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Ore

3. Forslag til løsning

- Det sentrale folkeregister (DSF) tilbyr online sjekk av alder ved hjelp av navn og fødsels/personnummer til firmaer som opererer på det norske markedet.
- Sjekken returnerer et ja/nei svar, til om alderen stemmer.
- Eventuelt kan en ha to typer tjeneste. En som verifiserer alder. Og en mer anonymisert utgave hvor en kun får en aldersgruppering til svar, f.eks.: Voksen, Ungdom eller Barn.
- Alle sjekker vil resultere i at menneske som blir sjekket mottar en melding om dette fra DSF.
- Hvis en alderssjekk er gjort uten at personen har bedt om dette, så er det en indikasjon på at noen har prøvd å utføre et identitetstyveri.
- Identitetstyveri er dekket i straffelovens § 182 av i dag.

Vi føler at denne sjekken mot DSF vil ivareta Datatilsynets innvendinger mot offentlige sjekker, da det krever en inngående kjennskap til mennesket som skal sjekkes, og at det eneste som vil returneres er Ja eller Nei til om alderen stemmer. For at man skal kunne kjøre sjekken så må man kjenne til navnet slik det er registrert hos DSF og fødsels- og personnummer. Kjenner man til et menneskets fødselsnummer så kjenner man jo til alderen også. Dermed vil ikke denne sjekken kunne misbrukes for å oppnå dypere kjennskap til et menneskes privatliv. Som et insentiv til bruk av denne løsningen, kan en merke tjenesten med "Redd Barna Godkjent". Dette vil gi barn og unge en lett måte å kjenne igjen "flinke" tjenester. Og tjenestene kan oppnå god omtale ved å ha denne verifisering, noe som gjør at de kan oppnå flere brukere. For at denne tjenesten skal være attraktiv er det samtidig viktig at en spesifiserer at verifiseringsinformasjonen, f.eks. fødsels- og personnummer, ikke skal lagres hos den som driver tjenesten, men kun benyttes i verifiseringsøyemed.

En forutsetning for å gjøre en slik type løsning mest mulig sikker er ved å registrere en gyldig e-post adresse hos DSF. Når sjekken kjøres så kan eventuelt DSF sende en bekreftelsesmail med link som ber deg om å godkjenne at du ønsker at denne verifisering skal kjøres hos den tilbyderen du ønsker å registrere deg hos. Dette er for å begrense risikoen for misbruk av andres personopplysninger.

En annen risiko ved denne løsningen vil være ett mer utstrakt bruk av fødsels- og personnummer og siden mange ikke går rundt og husker dette vil det muligens gjøre at man skriver det ned, som igjen kan føre til at disse opplysningene kommer på avveie. En annen faktor ved denne løsningen vil kunne være at registrering oppleves for rigid og tungvint slik at en velger tjenester som ikke bruker verifiseringstjenester, det vil også alltid være en risiko at de som ønsker å utfordre grenser velger tjenester som er litt på kanten for spennings skyld.

4. Diskusjon

En teknisk løsning vil ikke løse problemet i seg selv. Den vil kun gjøre det mulig for de enkelte chatte/dating stedene å tilby aldersverifisering, det tvinger ikke brukerne til å benytte steder med denne typen verifisering. For at en skal komme problemet til livs er det nødvendig å tilby en opplæring til barn, ungdom og foresatte i hvilke konsekvenser/problemer som kan oppstå ved å misbruke, feilopplyse og/eller gi seg ut for andre på denne typen nettsteder/samfunn. Herunder faller også andres misbruk av opplysninger som en legger ut om seg selv f.eks. bilder, telefonnummer og adresse. Så lenge det finnes useriøse tilbydere, og/eller brukere som ikke ønsker å benytte aldersverifiserings løsninger vil risikoen alltid være tilstede for at snuskemenn kan få tilgang til mindreårige.

En er også avhengig av at merking av nettstedet som benytter denne typen tjenester er tydelig, og at dette gir en merverdi for målgruppen.

En naturlig konsekvens av de aldersverifiseringsmetodene som er tilgjengelig idag, er mangelen på et ønske om å videreutvikle teknologien.

Av de fire hovedsverifiseringene vi har vært igjennom i denne rapporten, så vil brukerne av disse systemene ved første øyekast oppfatte dem som gode nok. Tilbyderne som bruker disse verifiseringsløsningene vil ikke ha noen grunn til å implementere nye løsninger for brukerne sine, siden brukerne oppfatter de eksisterende løsningene som gode nok. Dette er en klassisk "ond" sirkel. Eneste måte å komme ut av denne sirkelen på er ved å gi mindreårige brukere opplæring og oppdragelse i at løsningene ikke er gode nok.

Firmaer virker lite interesserte i å lage løsninger som vil oppfattes som kompliserte eller ekskluderende for hovedmålgruppen deres, som gjerne består av tenåringer. Ut fra beskrivelsen av de fire hovedområdene i aldersverifisering så kan man klart se manglene til de forskjellige løsningene. Resultatet av dette blir jo at man risikoutsetter den delen av befolkningen som ikke har lært seg å nyansere den informasjonen de blir presentert. Med bakgrunn i disse premissene så kan man trekke den konklusjonen at ingenting vil forandre seg før firmaene får et insentiv for å legge om kontrollrutinene sine med tanke på alder, for eksempel god pr ved å oppnå en verifisering fra Redd Barna. Vi har lagt fram en eksempelløsning som baserer seg på eksisterende teknologi, og som er omfattet av eksisterende lovgivning. Personvernet vil være beskyttet under denne løsningen og unges behov for anonymitet vil også oppfylles. De enkelte tilbydere av tjenester må ta ansvaret for å beskytte sine brukere, ved å implementere skikkelige aldersverifiserings rutiner.

5. Konklusjon

I denne rapporten har vi presentert de forskjellige aldersverifiseringsmetoder av profiler på internett. Vi har vist at de metoder som er i bruk i dag har liten eller ingen reell verifikasjon i seg. Telefonnummer gir en grei verifisering av at personen har en telefon med norsk nummer, men utover dette er det ingen garanti for hvem dette faktisk er. Kredittkortnummer er for lett å finne tak i via nettet og det er forskjellige aldersgrenser for tildeling av slike kort i forskjellige land. Tillitsprinsippet har vist seg å være for lett å misbruke. Systemer som kun baserer seg på fødsels- og personnummer har vi gjennom vårt forsøk vist er lett å gå utenom ved hjelp av enkle søk på søketjenester. Vi har derfor kommet med forslag til bedring av situasjonen, denne typen løsning som vi foreslår må følges av informasjon og opplysning rundt problemområdene. Det er viktig at man skjønner gevinsten av å benytte en slik teknisk løsning selv om man da blir tvunget til å oppgi reelle opplysninger og seg selv.

Vi kan konkludere med at de eksisterende løsningene er for dårlig til å kunne brukes som en sikker verifisering av alder. Og at en teknisk løsning i seg selv ikke vil kunne bedre dette problemområdet rundt aldersverifisering på internett. Den løsningen vi har foreslått vil kunne bedre dagens situasjon, men er helt avhengig av en grundig opplæring i nettvett på barneskolen så tidlig som mulig. Herunder faller også opplæring av foreldre og foresatte, slik at også de kan delta i å sikre barnas netthverdag.

Profil på nett

Av Jim Arthur Nilsen, Kenneth Eliassen og Jan Ove Stupforsmo, studenter ved IN116, HiNe

Innledning

Vi fikk i oppgave fra redd barna å lage en rapport om barns profiler i nettsamfunn på Internett. Som IT studenter har vi kanskje ett litt annet syn på saken og kan kanskje belyse noen av sidene ved slike tjenester og konsekvensene ved bruken som kanskje ikke tenkes på til vanlig. Det har vært en del saker i media i det siste der det uttrykkes bekymring for utviklingen, spesielt med tanke barns bruk av slike populære tjenester som Facebook, Penest.no, Nettby o.l sider. For hva legger egentlig barn ut av informasjon om seg selv, sin familie og venner, og kan man stole på at det man legger ut kan fjernes om det skulle være ønskelig? Slike tjenester er i hovedsak uskyldige, og for flesteparten av brukerne er det uproblematisk og de kan ha glede og nytte av slike tilbud.

Men som med alt annet, så kan all ny teknologi misbrukes, vi må si oss enig med vår foreleser, Per Godejord at *”all ny teknologi som kan misbrukes, blir misbrukt før eller siden”*. Så det er ikke sidene i seg selv som er farlige, det er hvilken informasjon man legger ut på slike sider, og hva den kan brukes til.

Om Ole på 12 år møter sine venner på Nettby.no og de diskuterer hverdagslige ting som fotball, jenter og kanskje de planlegger å møtes etter skolen for å spille fotball på skoleplassen, er det noe farlig? I utgangspunktet nei, men om diskusjonen foregikk på et åpen forum som den ofte gjør. Da kan man lese at Ole skal spille fotball på skoleplassen og om Ole har skrevet hvilken skole han går på så vil personer som leser informasjonen vite hvilken skoleplass det gjelder og kan gjenkjenne Ole fra bilder han har lagt ut av seg selv.

Siden vi lever i et teknologisk samfunn er det kanskje bra at barna får leke seg på nett og blir trygg på bruken av slik teknologi. Det er ikke så mange år tilbake at man ble sett på som en nerd om man satt inne foran datamaskinen, mens i dag er vel bruken av nett og datamaskiner blant unge en verdagslig sak og kanskje en mote som gir deg en viss status i venneflokken. Men barn, og en del voksne, er som regel ikke klar over hva som kan hentes ut av informasjon av en slik profil, bilder f.eks. inneholder skjult informasjon, så fordi om man er forsiktig bør man kanskje tenke seg om to ganger før man blottlegger seg for hele verden.

Bruk av profiler på nett

Vi har tatt for oss nettsamfunnet Nettby. Vi valgte Nettby fordi det er et stort nettsted for personer i alle aldre og veldig populært blant de yngre.

Vi kunne ikke gå inn å se på profiler på Nettby uten å være en innbygger. Så vi opprettet egne profiler slik at vi kunne starte søk barn i alderen 9 til 15 år for å finne ut hvilken informasjon de barna gir ut om seg selv.

Vi har gått igjennom 70-80 forskjellige profiler til barn, der vi har sjekket hovedsiden til profilen, gått igjennom dagbøkene, filer som barna har lagt ut, opplistninger i kalenderen og sett på barnas egne lenker.

Hva slags spørsmål må barn besvare for å få en profil?

Vi gikk inn hos Nettby for å opprette en ny profil. Det var ingen bestemte felter som var merket at måtte utfylles så vi prøvde å utelukke mest mulig informasjon, og fylte inn informasjon etterhvert som vi fikk beskjed at påkrevde felter måtte fylles ut.

For å opprette en profil hos Nettby må følgende besvares:

Eget Navn*

Kallenavn

E-Mail Adresse

Mobilnummer**

Alder

Kjønn

Bosted

* Det er ikke nødvendig og fylle ut eget navn, står lite informasjon om dette på siden der man oppretter egen profil. Som en ny bruker vil du få informasjon at Navn, kallenavn, alder, kjønn og bosted vil være tilgjengelig for andre brukere.

** Mobilnummer er en nødvendighet når en skal registrere seg som ny bruker.

Det sto ikke forklart hvorfor mobilnummer var en nødvendighet for oppretting av en ny profil så vi tok kontakt med en byvakt⁹⁷ for å få svar på dette.

Her er svaret vi fikk.

1 dag, 19 timer av byvakt *****

Vi ønsker å bruke mobilverifisering på Nettby av sikkerhetsmessige årsaker. Vi ønsker ikke at Nettby skal misbrukes, og det at en profil "godkjennes" ved at det kobles sammen med et mobilnummer gjør at vi eventuelt kan utestenge personer basert på tlf. nr. dersom de misbruker tjenesten. Mobiltelefon er også betalingsform for våre tjenester, og vi gjør det dermed enklere for deg å bestille dette dersom du ønsker dette. Vi ønsker også at våre borgere skal vite at det ikke er mulig å opprette et utall falske profiler. Vi selger ikke ditt

---

97 http://www.nettby.no/help/city_watchers.php

mobilnummer videre, og vil heller ikke sende deg informasjon pr sms med mindre du har samtykket til dette da du registrerte deg. Ingen borgere kan se ditt mobilnummer.

Hva slags opplysning legger barn ut om seg selv?

Etter å ha sett gjennom flere profiler av personer under 16 år på Nettby, fant vi ut at det er en enkel sak å spore opp de fleste brukerne og deres familie om det var ønskelig. Vi fant profiler med informasjon som lett lar oss spore dem, som f.eks hvilken skole de går på, idrettslag, tettsted, og i enkelte profiler fant vi også telefon nummer. Om informasjonen ikke var skrevet direkte på profilen så ligger det som regel masse informasjon i dagboka, gjestebok og i kalenderen som er nok til å kunne identifisere og spore opp vedkomende.

De fleste som har en profil har bilde av seg selv, og det er også vanlig å laste opp bilder av familie og venner, men vi tror ikke det er alle personene som er avbildet som vet de ligger på nett. Fant et eksempel der en gutt på 9 hadde lastet opp bilde av sin far, på bilde er faren avbildet i bokser shorts, og det virket som han var nettop stått opp, med håret som sto alle veier. Teksten under bildet fortalte at far ikke viste noe om det, og det tror vi er et problem at det ligger bilder av personer på nett som ikke vet det. Når noen tar et bilde av deg kan du ikke vite med sikkerhet hvor det havner, og med digitale kameraer i stort sett alle mobiltelefoner er det en økt fare for at du havner frivillig eller ufrivillig i et bilde som kan finne sin vei til nettet.

Vi sendte et spørsmål til byvaktene på Nettby, der vi lurte på muligheten for å få fjernet bilder av seg selv man ikke ønsker skal ligge på nett. Til svar fikk vi et utklipp av lovverket på nettby som sier at byvakter kan gå inn og fjerne, endre og slette profiler. Så om du skulle finne bilder på en profil som du ikke liker, kan du få det fjernet. Men det er jo forutsatt at du finner det og vet at det ligger der, samt at det ikke oppstår konflikt med vedkomende som har lagt ut bilde, for byvaktene kan jo ikke vite hvem som egentlig er på bilde. Et annet problem er om det er tatt kopier av bildet, noe som er veldig enkelt, da er det nesten umulig å vite hvor det havner. Om et bilde først er havnet på internett, er det vanskelig å få det fjernet helt.

En ting som de fleste kanskje ikke er klar over, er at det ligger masse skjult informasjon i et jpg bilde, såkalt Exif info. Denne inneholder informasjon om når bilde ble tatt, hvilket kamera som er brukt, oppløsning på bilde, blender åpning og annen teknisk informasjon, og denne informasjonen følger bildet og alle kopier. Den kan også inneholde informasjon om hvem som tok bilde, og kommentarer, men dette forutsetter da at vedkommende som tok bilde har fylt i det.

En annen ting som er ganske vanlig i dag er hjemmesider, og her kan man legge ut hva man måtte ønske uten at byvakter eller andre sletter eller bestemmer hva du skal legge ut. I flere Nettby profiler som var nøktern med hensyn til informasjon, fant vi linker til hjemmesider som inneholdt både bilder, adresser, mobilnummer og annen personlig informasjon.

Et problem med slike nettprofiler, sett fra sikkerhetsperspektiv er det at man ikke vet hvem som er inne og ser på profilen og hvilke hensikter de har, eller om de tar med seg bilder og informasjon videre. Med den digitale teknikken i dag, kan man med litt trening lage manipulerte bilder som er vanskelig å avsløre som juks, og dermed skape inntrykk av hendelser og personer som aldri har funnet sted.

En ting er jo den informasjonen som blir lagt ut, men vi tror ikke det skulle være noe problem å få vite akkurat det vi ville fra et barn på Nettby. Vi tror barn er ganske troskyldige og naive, så det skulle med stor sansynlighet være enkelt å bli “venn”, og skape et tillits forhold og dermed få tak i alt fra navn, adresse, mobilnummer og eventuelt avtale å møtes.

Som eksempel på profiler vi fant har vi en profil til en jente på 14 år der det var oppført fornavn og litt om hva hun liker og ikke liker, en meget uskyldig profil, men ved en nærmere undersøkelse fant vi at hun hadde linket direkte til sin egen private hjemmeside der hun hadde oppført fullt navn og adresse. Det var også oppført mange spesielle sær trekk for denne jenta og fullt navn til begge foreldre, og detaljer om hennes privat liv som hvor hun brukte å spise når hun var ute og hvor hun brukte å være å handle. Dette synes vi er litt for mye informasjon, som kanskje ikke burde være lagt ut.

En annen profil som vi synes var mye bedre med hensyn på sikkerhet er en profil til en jente på 15 år som var veldig god når det kom til utgivelse av personlige opplysninger om seg selv. Det var kun oppført fornavn og litt om hennes fritidsysler uten å henvise til noen spesielle lag eller lokaliteter. Og hun hadde presisert om at du ville vite etternavnet hennes måtte du bare ta kontakt med faren. Hun hadde ingen linker til personlige hjemmesider eller andre profiler. Virket som hun var veldig godt opplyst om hva som var lurt å legge ut av informasjon av seg selv og hva man bør unngå.

Finnes det lett tilgjengelige ordninger for å fjerne informasjon fra nettsted, dersom barnet eller deres foresatte ønsker det?

Alt av filer, lenker, dagbok innlegg som man legger ut på sin egen profil kan man enkelt fjern, fordi det står greit og ryddig oppsatt på profilredigeringen hvordan man sletter eller redigerer tingene man har lagt ut.

Skriver man gjestebokinnlegg hos en annen bruker eller legger igjen beskjeder i grupper kan man ikke fjerne disse selv, da må man høre med selve brukeren eller en som administrerer gruppen om de kan fjerne innlegg. Om innlegg ikke blir fjernet da kan man ta kontakt med en byvakt som kan fjerne dette for deg(fyller inn etter svar fra byvakt).

Da vi gikk igjennom flere forskjellige profiler fant vi en gutt på 14 år som hadde lagt ut eget mobilnummer på profilen sin og oppfordret folk til å ta kontakt. Vi valgte å kontakte en byvakt og høre om det å legge ut sitt eget mobilnummer på profilen. Vi fikk som svar at det ikke var imot reglementet å legge ut nummer men at de ofte fikk fjernet det og annen personlig informasjon hos barn. Byvakten gikk ikke inn og redigerte dette bort, men tok og sende en privat melding til denne gutten og oppfordret han til å fjerne denne informasjonen.

Om man legger igjen beskjeder i andres gjestebøker eller i forskjellige grupper inne på nettby så vil en byvakt kunne fjerne innlegg som en bruker har gjort, men det er noe de helst ikke gjør siden de sier at man helst ikke skal legge ut innlegg som man kanskje vil ha fjernet i ettertid.

Konklusjon

Det er helt umulig å hindre overgripere i å bruke slike sider for å komme i kontakt med barn, men det er noen enkle tiltak som kanskje kan gjøre det vanskeligere for en overgriper å kunne lokalisere noen ved hjelp av informasjonen på profilen.

Barn bør læres fra tidlig alder hvordan de skal opptre på slik sider, burde kanskje integreres allerede fra første klassen på barneskolen da vi har merket oss at barn begynner allerede i 6-7 år alderen å lage egne profiler på nett.

Det at slike tjenester har en form sensur på hva som kan legges ut er bra, men den bør være mer integrert og restriktiv sånn at all informasjon som skal legges ut, spesielt av barn under 16 år, bør gjennomgås av en administrator før det postes på nett. Slik kan vi hindre at mye av den ”farlige” informasjonen som fullt navn, tlf nr o.l aldri blir lagt ut.

På bakgrunn av det arbeidet vi har gjort for Redd Barna og gjennomgang av over 70 profiler av barn under 16 år, synes vi at barn flest er flinke til å være kritisk med hvilken informasjon de legger ut om seg selv, det brukes sjeldent fullt navn, adresse eller telefon nummer, men det er fortsatt relativt enkelt å skaffe dette gjennom å lese gjesteboka, dagbok og kalender funksjonen.

Det har vært en del om facebook og andre slike sider i nyhetene og media som vi tror har hatt en positiv effekt. Men siden nettet er et så åpent fora, så kanskje barn og voksen burde være enda mer kritisk til hva de legger ut. Ting som havner på nett kan være vanskelig å få fjernet, når det først er spredt. Vi tror barn er lett påvirkelig og troskyldig av natur og dermed er det kanskje en fordel at foreldre holder et lite øye med hva barn foretar seg på nett. Det å ha en åpen kommunikasjon mellom voksne og barn om bruken av nettet tror vi er et viktig tiltak.

Kilder:

<http://www.nettby.no/>

Kursleder i samfunnsinformatikk Per Godejord

Ulike filtre på Internett

Av William Richvoldsen, Dagfinn Myrvang, Thomas Antonsen, Jørgen Sætermo og Ståle Bergeng, studenter ved IN116, HiNe

1. Innledning

Internett er i løpet av kort tid blitt allemannseie, med de fordeler og ulemper dette innebærer. I dag brukes nettet i stor grad også av barn, og de kan lett bli offer for uønsket informasjon. Sider med vold, porno og overgrepsmateriale kan være sterkt skadelig for barn. Redd Barna har sammen med Nye Kripos satt i verk tiltak som skal beskytte barn mot slike visuelle overgrep. Vi skal i "Prosjektoppgave om ulike filtre på Internett" se på hvilke filtre som er tilgjengelig i dag mot uønsket innhold på nettet, hvordan disse fungerer og hva de beskytter mot. Er filtersensur entydig positivt, eller finnes det andre måter å hindre at barn blir utsatt for dette? Vi ser vel at det er vanskelig å skape et trygt rom på nettet for barn bare ved ytre begrensninger. Heller ikke på dette feltet kommer man unna ansvaret for holdningsskapende arbeid som gir barna et "indre filter".

Filter skal beskytte barn mot uønsket innhold på nettet, og ett av disse er **Kripos's nettverksfilter**, CIRCAMP. Vi valgte å se på dette fordi det allerede er installert av mange store nettleverandører, for å filtrere bort materiale som faller in under § 204a i straffeloven.

Av filtre som er beregnet på den enkelte arbeidsstasjon har vi sett på **Net Nanny**, **Magic Desktop** og filtret i **Internet Explorer**. Vi har valgt å se på disse filtrene fordi vi mener at de representerer et godt utvalg av de filtre som er på markedet i dag.

Vi har brukt Internet og notater fra forelesning av Kripos og Redd Barna som kilde. I tillegg har vi testet ut Net Nanny, Magic Desktop og filteret i IE. Resultatet av disse prøvene kommer vi tilbake til under avsnittene for de forskjellige filtrene. Vårt inntrykk av de forskjellige filtrene er ikke helt entydig, noe som klart fremgår av konklusjonen.

1.1 Hva er et Internetfilter

Et Internet-filter ligger mellom en brukers datamaskin og sidene på Internet. Det begrenser brukernes adgang til innhold som er definert i filtrene som uheldig. Slike filtre brukes gjerne til overvåkning og Internet-sensur. Et filter kan registrere trafikken som passerer. Et filter fungerer ved at all internett-trafikk til din datamaskin passerer igjennom det.

En detalj som sjelden kommer fram i media om slike filtre er at "total overvåkning" av Internet-trafikken er en forutsetning for effektiv filtrering.

Det finnes to hovedtyper av filtre, de som er installert hos de forskjellige internett tilbydere, og de som ligger på brukerens maskin.

Et filter som ligger på tilbydernes servere filtrerer all trafikk som passerer gjennom, enten ved å søke etter adresser til blokkerte sider eller spesielle ord og uttrykk.

De filtre som ligger lokalt på brukerens maskin derimot, filtrerer bare internett trafikk bare til og fra denne maskinen. De fleste filtrene av denne typen søker etter bestemte ord som enten er definert på forhånd av leverandøren, eller de kan legges til av den som administrerer maskinen.

De fleste av oss bruker en eller annen form for filter på maskinene daglig uten å tenke over det.

Det være seg i form av forskjellige brannmurer, antivirusprogrammer og spam-filter.

Dette er filter som skal skjerme oss mot ondsinnede angrep og plagsom reklame.

2. Beskrivelse av de forskjellige filtrene.

2.1 Kripos's nettverksfilter

CIRCAMP (Cospol Internet Related Child Abusive Material Project).

Dette er et filter som har til formål å begrense adgangen til sider på Internet som inneholder materiale av typen overgrep mot mindreårige. Mindreårige er her definert som personer under 18 år.

I motsetning til filtre som installeres på egen PC, er dette et filter som opererer på serverne hos tilbyderne av Internet (Internet Service Providers).

Alle de store operatørene i Norge, Danmark og Sverige har installert dette filtret. Tilbydere i New Zealand har et lignende filter.

Det arbeides med å få det installert i Finland og Nederland, det endelige målet er å få det installert i hele EU-området.

2.1.1 Virkemåte

Filteret virker ved at DNS-oppslag for et domene som Kripos ønsker å blokkere ikke returnerer den virkelige adressen, men en adresse som peker til en annen side enn den brukeren ønsket. Brukeren får se stoppsiden fra Kripos.

DNS (Domain Name Service) er nærmest å betrakte som 'limet' som holder Internet sammen ved at det oversetter navn (URL's) på nettsider til IP-adresser. routerne på Internet bruker IP-adresser for å sende data til rett mottaker. De kan ikke bruke et navn som f. eks 'www.hinesna.no' direkte.

Filteret kan omgås ved bruk av såkalte mellomtjenere som er en form for mellomledd mellom brukeren og en aktuell nettside. Navnet til den ønskede nettside sendes til mellomtjeneren som befinner seg på et nettverk uten filter. Den finner adressen på en DNS server som også er uten filter, henter innholdet 'i sitt navn' og sender det tilbake til den opprinnelige adressen hvor brukeren er.

Oppfinnsomheten er stor i det å lage løsninger som omgår begrensninger i trafikken på Internet.

Da dette er et offentlig dokument vil vi ikke beskrive i detalj hvordan filtret virker, og dermed opplyse om måter å omgå det.

Det er KRIPOS som står for oppdateringen av filteret, krypterte lister sendes ut til internettleverandørene som legger de inn i sine servere.

Stopp!

Nettleseren din har nå forsøkt å kontakte et nettsted som benyttes i forbindelse med distribusjon av overgrepssbilder av barn (**barnepornografi**) - noe som er straffbart etter norsk straffelovs §204a.

Dersom du har innvendinger mot at sidene er sperret, eller mener en slik sperring ikke er korrekt, kan du ta kontakt med Nye Kripos på tlf. 23 20 80 00 eller ved å **sende oss en email**.

Hvis du ønsker mer informasjon, eller ønsker å tipse Nye Kripos, gå til <https://www.tips.kripos.no>.

Nye Kripos og internettleverandørenes samarbeidsprosjekt mot seksuell utnyttning av barn på Internett

Selv om "alle" er enige om at å bruke Internet til å spre overgrepss materiale er svært uheldig av mange årsaker, er der i media, flere tildels gode argumenter, både av praktiske og prinsipielle årsaker, for og imot den type filter som det her er snakk om:

1. Kan begrense ytringsfriheten.

Med filtrering av nettsider kan opplysninger som myndighetene ønsker å holde borte fra offentligheten fjernes, og ikke være gjenstand for debatt.

2. Teknologien kan brukes i andre sammenhenger enn det den opprinnelig var tenkt til.

Opprinnelig var teknologien tenkt brukt til filtrering av overgrepsmateriale mot barn, men det er også mulig å bruke den til å filtrere alt myndighetene ønsker.

3. Bra at spredning av overgrepsmateriale begrenses. Reduserer etterspørselen fra de som produserer denne type materiale og dermed antallet overgrep.

Filtret fører til ca 15000 treff på stoppsiden hver dag. Vi vet ikke hvor mange forskjellige brukere dette representerer, men vi må kunne anta at det å treffe på denne siden får mange til å tenke seg om.

4. Beskytter brukere av Internet mot at de av vanvare kommer inn på sider med overgrepsmateriale.

Dette gjør det å surfe på nettet til en tryggere aktivitet ettersom kan være snart gjort å klikke på en lenke eller skrive inn en nettadresse til en side man tror inneholder noe annet en den i virkeligheten gjør

2.1.2 Konklusjon

Det virker som om dette filteret er noe av det mest effektive som er laget så langt. Selv om brukere med god innsikt i Internets virkemåte kan finne måter for å unngå at de blir stoppet, vil det uten tvil være effektivt for å begrense tilgangen til sider med overgrepsmateriale for personer uten denne kunnskapen.

Det vil kanskje også virke preventivt fordi det setter fokus på et alvorlig samfunnsproblem, og i neste omgang får mange til å ta et personlig standpunkt som er imot den type virksomhet som seksuelle overgrep mot mindreårige representerer. Det er grunn til å anta at for hver potensiell 'kunde' som blir borte fra dette markedet, vil motivasjonen blant tilbydere av materialet også bli mindre.

Selv om det finnes mange legitime argumenter mot enhver form for filtrering av data på Internet, er distribusjon av barneporno et så stort problem at det kan forsvare bruk av en viss grad av sensur, som filtre i realiteten er. Når det er sagt så bør brukerne av Internet være på vakt mot at denne type teknologi brukes av myndighetene til å sile bort informasjon som de vil 'skåne' innbyggerne fra. Dette gjøres allerede i betydelig omfang av regimer som tydeligvis ikke har sansen for fri utveksling av nye ideer.

Fordelen er at det ikke skal installeres på brukerens maskin og dermed lett omgås av brukerne.

De fleste som surfer på Internet er også eier av maskinen som de bruker, og har full råderett over hvilke programmer/filtre de vil ha installert. Dette betyr at om filtret skulle hvert installert på den enkelte maskin ville det sannsynligvis bare bli installert på et fåtall av maskinene.

2.2 Net Nanny

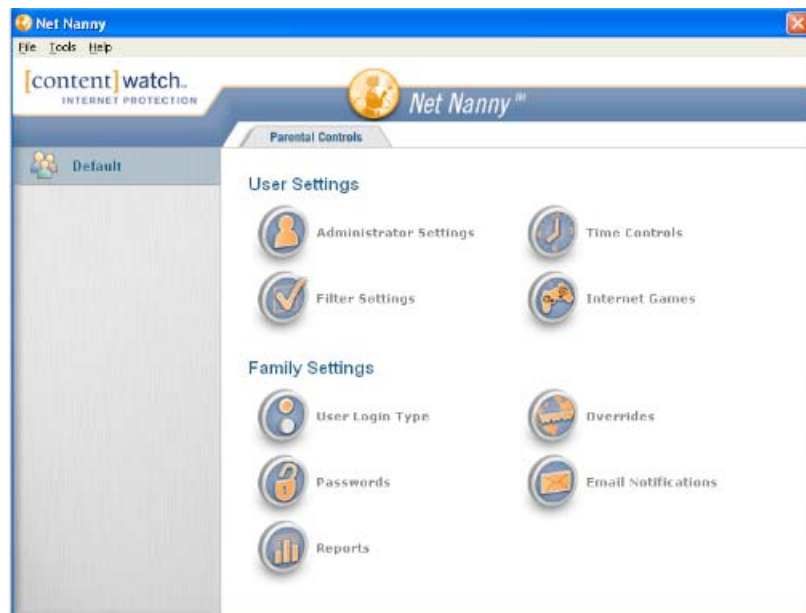
Net Nany er et av flere ganske like filtre for bruk på lokal datamaskin, noen av de andre er CYBERsitter, CyberPatrol, MaxProtect, Filterpak og Netmop. Ettersom virkemåten for de forskjellige filtrene er ganske lik vil vi her se på virkemåten for Net Nanny.

Net Nanny gir mulighet for innstillinger og rapportering via nettet. Det analyserer og filtrerer innholdet i web sider på en dynamisk måte. Det vil si at nettsider som blir blokkert på et gitt tidspunkt på grunn av voldelig innhold, kan på et senere tidspunkt tillates dersom det voldelige innholdet blir fjernet. I stedet for å blokkere innholdet kan Net Nanny vise en advarsel om forkastelig materiale, brukeren kan selv velge om han vil fortsette inn på disse sidene.

Net Nanny kan varsle foresatte via e-post straks barnet forsøker å gå inn på en side med uønsket materiale. En annen praktisk egenskap er at administrator raskt kan få tilgang til blokkerte sider ved hjelp av et passord.

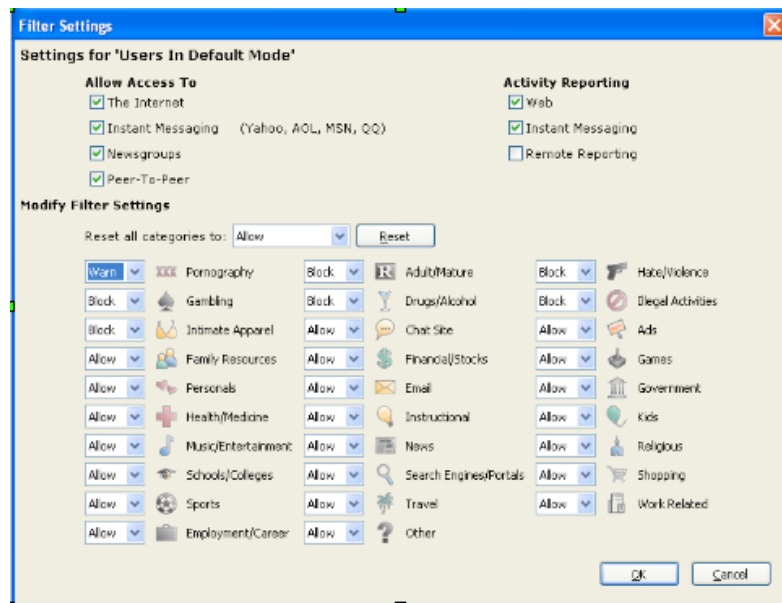
2.2.1 Som administrator

Gir Net Nany tilgang til en enkel og grei starside med en nesten selvforklarende meny, hvor man med et klikk får tilgang til det verktøyet man ønsker å bruke. Herfra settes de innstillinger man ønsker skal gjelde for filtret.

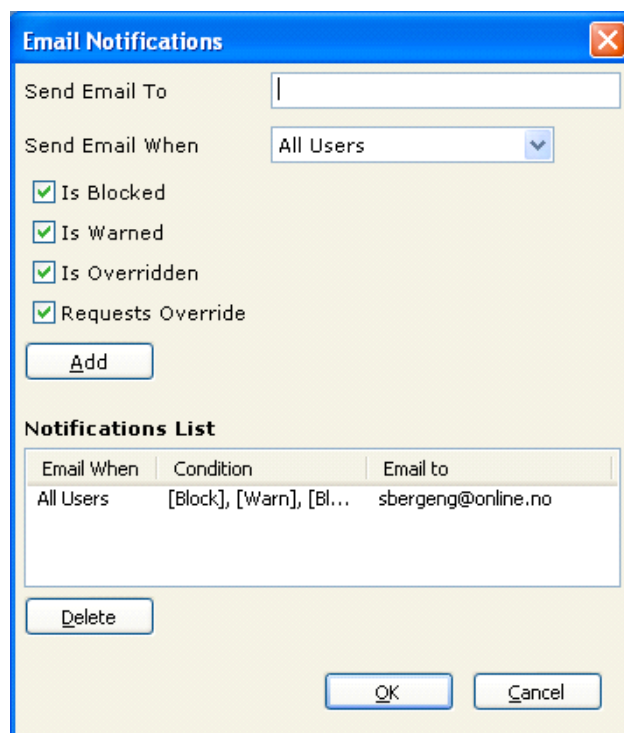
2.2.2 Filter innstillinger

Her har administrator mulighet til å tillate eller nekte tilgang til forskjellige tjenester. Han kan også justere innstillingene for selve filtret, de forskjellige kategoriene kan settes til en av tre verdier: Warn, Block og Allow. Settes en kategori til Warn vil det vises en advarsel dersom man prøver å gå inn på en web side med innhold som faller inn under denne kategorien. Block vil føre til et varsel om at siden er sperret av Net Nanny, denne kan åpnes ved å taste inn et forhåndsbestemt passord. Settes kategorien til Allow vil ikke brukeren merke noe til filtret.

2.2.3 Varsel via e-post

Her kan administrator sette egenskapene for e-post varsling, legge til e-post adressene det skal sendes varsel til dersom en bruker forsøker å få tilgang til et område som er filtrert. Om man ønsker å bruke e-post varsling må vurderes ut fra i hvilken grad det er riktig å overvåke brukeren. En e-post vil se omtrent slik ut:

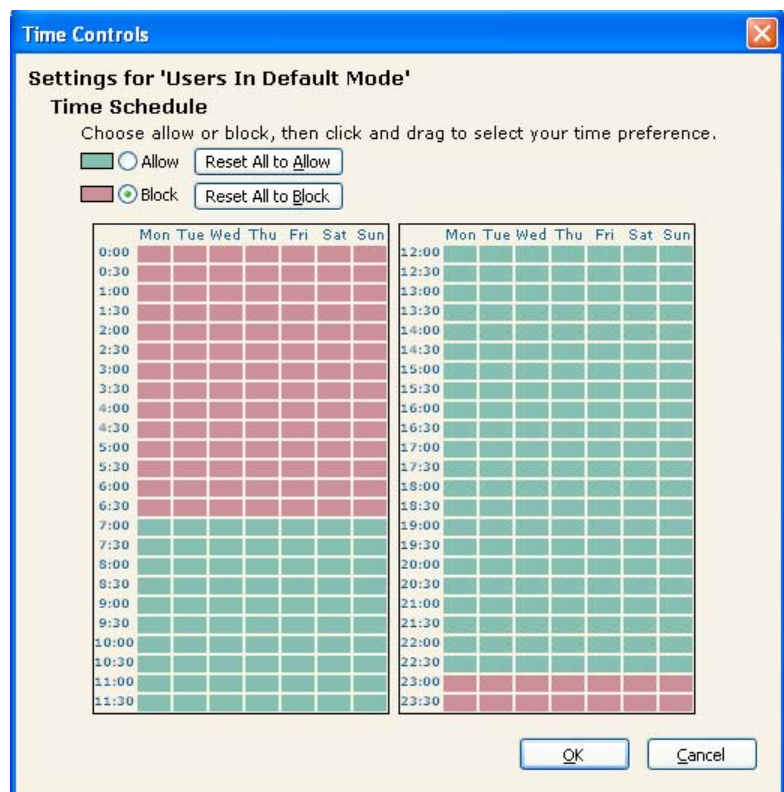

Fra: relayserver@contentwatch.com
Sendt: 31. mai 2007 23:42
Til: epost@et.ellerannet
Emne: ContentProtect Alert!
Profile Alert from ContentProtect:
Date : Thursday, May 31, 2007
Time : 11:38 PM
User Name : Users In Default Mode
Action : Block!
Attempted Site : erotikknet.no/index.php
Categorized As : Adult/Mature, Drugs/Alcohol

2.2.4 Tidskontroll

Gir administrator mulighet til å angi til hvilke tidspunkter Internet skal være tilgjengelig. Dersom bruker forsøker å få tilgang til Internet utenom disse angitte tidspunkt vil det komme opp en melding om at han ikke har tilgang til nettet.

For at administrator skal kunne gjøre de innstillingene som er beskrevet må han logge inn på Net Nanny. Det må også oppgis passord for å kunne avinstallere filtret.

2.2.5 Konklusjon

Etter å ha prøvd filtret i praksis er konklusjonen at det stort sett holder hva det lover, det gir administrator ganske stor frihet til å konfigurere filtret. Men filtret vil nok være mest egnet for ganske små barn, opptil ca 12 år, ettersom det er ganske enkelt å komme forbi filtret. Dette til tross for at det tydeligvis er lagt ned en del arbeid for å gjøre det vanskelig.

Et søk på google om hvordan man "disable Net Nanny" var alt som skulle til. En av mulighetene er å gå via StupidCensorship.com. Dette er en side som er laget for å komme rundt Internet filtrering. Her kan man skrive inn nettadressen til den siden man ønsker å gå til og vil komme inn via noe som kalles "Circumventor".

En annen enkel måte å komme rundt filtret på, er å starte maskinen med en Ubuntu live cd, som er et fullt ut fungerende Linux operativsystem som i sin helhet kjøres fra cd-en.

Dersom filtret brukes til å begrense barns tilgang til uønskede sider vil man derfor ofte lure seg selv. Det er etter vår mening bedre å lære barn og ungdom sunne nettvvaner. Dette kan gjøres ved å bruke litt tid sammen med dem og prøve å følge litt med på hva de holder på med ute på nettet.

2.3 Magic Desktop

For de som ønsker full kontroll over hvilke programmer, nettsider og aktiviteter de små har tilgang til, er magic desktop et alternativ til filtre som bare filtrerer nettverkstrafikk. Programmet som er utviklet av EasyBits er beregnet på de minste PC-brukerne, fra 2 til 12 år.

Magic Desktop tilbyr et skjermet skrivebordsmiljø, hvor brukeren bare har tilgang til utvalgte programmer. Dette er gjort ved å lage et skrivebords «skall» som åpnes i fullskjerm. Kort forklart fungerer Magic Desktop som et eget operativsystem som kjører fra Windows, men administratoren kan tillate brukeren av Magic Desktop å benytte enkelte windowsprogrammer, f. eks spill.

2.3.1 Installasjon

Magic Desktop leveres på norsk av blant annet Telenor, installasjonen var lettforståelig og gav ingen problemer i Windows Vista, det skal også fungere på andre operativsystemer. Ved første gangs bruk får man opp en veiviser som lar administrator angi hvilke nettsider og programmer brukeren har tilgang til.

Her er det også viktig at man velger å deaktivere Windows hurtigtaster, slik at man ikke kommer ut til Windows igjen med f. eks win-tasten eller alt-tab.

2.3.2 Brukeropplevelse

Svært brukervennlig, selv de minste barna klarer å finne frem til sine filer og programmer. Systemet gir mulighet for flere brukere, så om det er flere barn i familien kan alle ha hvert sitt område å jobbe med, og ikke minst tilgang til forskjellige nettsider/programmer/tjenester etter hvor gamle de er.

Magic Desktop er også full av animasjoner, og brukeren kan selv bytte skrivebords oppsett etter hva de liker.

2.3.3 Programmer

Magic Desktop kommer med noen standardprogrammer for nettsurfing, e-post, tegning og spill. I tillegg kan administrator velge programmer fra Windows som brukeren får lov til å starte. Her er det viktig å merke seg at de windowsprogrammene man tillater ikke er kontrollert av Magic Desktop, slik at om man f. eks tillater Internet Explorer vil brukeren ha full nettilgang uten filtrering.

2.3.4 Internet

Magic Desktop kommer med egen nettleser, hvor administrator kan legge til sider som brukeren får lov til å åpne. Det er ikke mulig å komme inn på nettsider som ikke er lagt til i 'favoritter' av administrator. Det følger også med egen e-postklient hvor administrator kan bestemme hvem brukeren får ha kontakt med over e-post.

2.3.5 Sikkerhet

Magic Desktop hindrer tilgang til tjenester som administrator ikke har godkjent. Det er viktig å merke seg at administrator nøye må tenke gjennom hvilke windowsprogrammer man gir tilgang til. Eldre brukere vil finne måter for å komme rundt systemet på, f.eks ved å starte maskinen på nytt. Det er mulig å få Magic Desktop til å starte automatisk, men det er fortsatt mulig å komme rundt ved å bruke sikkerhetsmodus, eller forskjellige live cd-er som lar brukeren kjøre komplette operativsystemer fra cd.

2.3.6 Konklusjon

Magic Desktop gir et trygt brukermiljø for små barn, den som administrerer programmet har full kontroll over hva brukeren får bruke maskinen til. Programmet er svært barnevennlig og lar selv de minste barna finne frem til enkle tegneprogrammer, spill og morsomme nettsider for barn. Men på grunn av alle begrensningene har jeg liten tro for at Magic Desktop er brukbart for eldre barn, og de som allerede har fått bruke datamaskiner uten restriksjoner.

2.4 Internet Explorer's filter

Vi har brukt versjon 7.0.5730.11, med engelsk språk.

2.4.1 Gjennomgang

Internet Explorer bruker hovedsaklig noe som kalles Content Advisor. Denne finner man ved å velge Internet Options, og så gå inn på Content. Her finner man Content Advisor, med 2 innstillinger: Enable/Disable, og Settings. Enable/Disable er en av/på knapp, mens under Settings finner man alt av innstillinger for Content Advisor.

Det første man må gjøre for å bruke Content Advisor er å lage et Supervisor Passord, som man må ha for å gjøre endringer eller overstyre filteret. Deretter kan man bestemme hvilke kategorier man skal innføre restriksjoner for, og hvilken grad av restriksjoner man skal innføre. Det er kun 3 innstillinger, Unrestricted, Limited og None. Unrestricted slipper alt gjennom. Limited blokkerer innhold som ikke er i kunstnerisk, medisinsk, utdannings-, sports- eller nyhetssammenheng. None blokkerer alt i en kategori.

De kategoriene som man kan lage restriksjoner i er

- Content that creates fear, intimidation, etc.
- Content that sets a bad example for young children
- Depiction of alcohol use
- Depiction of drug use
- Depiction of gambling
- Depiction of tobacco use
- Depiction of weapon use
- Incitement/depiction of discrimination or harm
- Language
- Nudity
- Sexual material
- User-generated Content
- Violence

I tillegg kan man legge inn sider som alltid blir tillatt, eller alltid blir blokkert. Man kan også legge inn om man vil at brukere skal kunne se sider som ikke har klassifiseringer, eller om man vil at man skal kunne se en side som er blokkert ved å skrive inn Supervisor Passordet. I tillegg kan man endre hvilket klassifiseringssystem man vil bruke. Det er også et par avanserte valg, der man kan velge hvilke klassifiseringsbyråer man vil hente klassifiseringene fra, og man kan legge inn forhåndsdefinerte PICSRules⁹⁸ definisjoner.

Content Advisor bruker ICRA (var før Internet Content Rating Association) som nå er en del av Family Online Safety Institute. Disse har utviklet et system av merkelapper som eieren/administratoren av en internettside kan legge på siden, slik at alle nettlesere med Content Advisor kan lese av at denne siden inneholder for eksempel Language og User-generated Content.

---

⁹⁸ Med PICSRules kan man lage profiler som inneholder filtreringsregler, som kan filtrere enten fra URL'ene selv eller via PICS egne identifiseringsregler.

2.4.2 Virker det?

Det at filteret kun virker hvis tilbyder legger til de korrekte merkelappene til nettsidene sine, er i våre øyne den største svakheten til dette filteret.

I den uformelle testen vi tok av filteret, var det kun "legale" sider som hadde merkelapper, som for eksempel www.washingtonpost.com, www.newyorktimes.com og www.whitehouse.com. Derimot hadde store og velkjente porno-sider, som for eksempel www.sex.com, www.porn.com og www.playboy.com ikke merkelapper. Dette gjelder også kjente rasistiske sider som www.kkk.com. Disse ble stoppet fordi de ikke hadde merkelapper, men det blir også majoriteten av internetsider. De fleste norske sidene, også de store som www.startsiden.no, www.vg.no, og www.dagbladet.no, mangler merkelapper og vil bli stoppet.

2.4.3 Konklusjon

Dette filteret er i nesten alle sammenhenger ubrukelig. Den eneste måten man kan bruke det på er ved å blokkere alle sider, og skrive inn en liste med sider som blir automatisk godkjent. Det er tungvint og bryter med intensjonen til dette filteret, dvs. at man skal kunne surfe fritt og trygt på Internet.

3 Oppsummering

Etter å ha sett på forskjellige filtre har vi kommet frem til en del synspunkter på hva som fungerer og hva som ikke fungerer. Vi har sett på filtre som installeres på maskinen hjemme, samt Telenor/Kripos (CIRCAMP) filtret som Internet leverandøren kjører på sine servere. For mobiltelefoner finnes bare KRIPOS filteret, men telefonabonnement kan registreres med alder slik at tjenestetilbydere kan verifisere alder ved tilsending av media som bilder, video, og lyd.

KRIPOS filteret er det eneste filteret som virkelig er effektivt for bekjempelse av overgrepsmateriale. Siden filteret kjører sentralt og de fleste internett kundene i de landene som har installert filteret vil treffe på "stopp siden", vil en stor del av trafikken til slike sider stoppes.

Dette har flere fordeler, først fordi folk som egentlig ikke lette etter overgrepsmateriale vil få opp stoppsiden og ikke lete videre etter slikt innhold. Et annet viktig argument er at man reduserer antall treff på sider som har publisert overgrepsmateriale, på sikt kan det føre til mindre inntekt og mindre overgrep mot barn.

CIRCAMP som det er tiltenkt i dag fungerer bra, og det er svært vanskelig å finne argumenter mot et filter som bare filtrerer bort overgrepsmateriale. Men teknologien kan også brukes til kraftig nettsensur.

Enkelte land har innført tilsvarende filter hvor staten kontrollerer hvilke nettsider befolkningen får lese. Vi kan se for oss å bli nektet tilgang til F.eks utenlandske nettaviser fordi "noen" mener innholdet strider mot det de tror er bra for oss.

Motstanderne av filtre skriker høyt om ytringsfrihet og konspirasjon Det er vel ingen konspirasjon mot det frie ord at vi ikke får se småunger bli seksuelt misbrukt? Burde ikke det i seg selv være nok? Eller bør ytringsfriheten settes høyere?

Om man skal være for eller i mot et slikt filter avhenger i hvilken grad man kan stole på de som har kontroll med filtret. Etter vår mening er det flere gode grunner mot filtrering av informasjon fordi det kan føre til begrensninger av ytringsfriheten. Ytringsfriheten er en av bærebjelkene i vårt samfunn, begrenser vi den for mye kan det gå ut over demokratiet. En av de viktigste grunnene for å bruke filtret fra Kripos er bekjempelse av overgrepsmateriale. Så lenge det bare brukes til å bekjempe denne type kriminalitet mener vi at det kan forsvares.

Regjeringen oppnevnte ved kongelig resolusjon 11. januar 2002 et utvalg for å utrede lovtiltak mot datakriminalitet (Datakrimutvalget). Datakrimutvalget har arbeidet med en bred gjennomgåelse av straffeloven og straffeprosessloven for å avdekke behov for ytterligere lovendringer.

Den 12. februar 2007 ble det lagt frem et nytt lovforslag mot datakriminalitet. Lovforslaget har fått debatten om ytringsfrihet til å blusse opp igjen. Om dette vil forandre vårt syn kommer an på hvordan den endelige lovteksten blir seende ut og på hvilken måte den blir håndhevet.

De andre filtrene vi har sett på, Net Nanny, IE, og Magic Desktop er såkalte lokale filtre som man installerer selv. Net Nanny er et av mange svært omfattende filtre med mange muligheter. De bruker ordsøk for å bestemme om nettsiden skal stoppes. De fungerer ofte bra, men de har en tendens til å nekte tilgang til vanlige sider med lovlig innhold, for eksempel nettaviser hvor søkeordene "Sex", "Vold", "overgrep", "barn" osv. går igjen.

Internet Explorer sitt content advisor er en annen type, filteret baserer seg på ærligheten til de som lager nettsider og krever at nettsidene er merket med hva slags innhold de har. Er sidene ikke merket kan man velge om man skal vise, eller blokkere siden. IE filteret virker helt ubrukelig, et fåtall sider har denne merkingen, og om man velger å blokkere alle sidene uten merking vil man hele tiden få opp en melding om at siden er blokkert.

Magic Desktop er en variant som passer godt for små barn. Her har man valgt å lage et brukermiljø med tilgang til bare trygge tjenester som man på forhånd har godkjent. En fin måte å la små barn utforske datamaskiner uten fare for at de kommer borti noe skummelt. Så lenge hensikten er å la de minste barna få en forsiktig og trygg tilnærming til bruk av nettet er dette et brukbart filter. Magic Desktop er samtidig så begrensende, at vi ikke ser hvordan større barn skal akseptere det uten ville protester.

Felles for disse filtrene som baserer seg på ordlister, er at de ikke er nøyaktige nok i sine søk, eller for begrensende. Enten blokkerer man all trafikk utenom forhåndsgodkjente sider, eller så blokkerer de mange sider som ikke inneholder noe skadelig materiale.

Det å lære barn gode nettvaner og ha et kritisk blikk på hva som finnes av materiale ute på nettet er nok viktigere en å filtrere bort det en mener er skadelig. Dersom barn lærer seg at de ikke kan stole på alt og alle som de treffer på nettet vil de være tryggere. Det er derfor viktig å opplyse barn om at de ikke bør oppgi navn, tlf. nr og andre personlige opplysninger til fremmede personer de kommer i kontakt med på nettet. Det er også viktig og prøve å følge med på hva barna foretar seg ute på nettet, ikke bare for å kontrollere men også for å kunne snakke med dem om det de måtte komme bort i. For på denne måten å bevisstgjøre dem om muligheter og farer.

Referanser

Telenorfilteret:

<http://kid.telenor.net/>

Wikipedia:

http://no.wikipedia.org/wiki/Kripos'_barnepornofilter

Artikkel fra tiden før filteret ble tatt i bruk:

<http://www.digi.no/php/art.php?id=109770>

Om filteret, på engelsk:

<http://www.prnewswire.com/cgi-bin/stories.pl?ACCT=109&STORY=/www/story/09-21-2004/0002255282&EDATE=>

Telenor:

<http://www.online.no/datasikkerhet/barnepornofilter.html>

Advarsel som vises ved forsøk på å åpne en blokkert side:

<http://kid.tele2.no/>

Artikkel i 'Digital media news for europa' :

"TDC activates child porn filter":

<http://www.dmeurope.com/default.asp?ArticleID=10886>

Artikkel i 'The Independent', 31-05-2007:

How to find a safe space on the Internet.

Children can avoid danger on sites shared with millions of people - if they are protected.

<http://education.independent.co.uk/schools/article2595658.ece>

Beskrivelse av Kripos/Telenor filter mot overgrepsmateriale som spres via mobiltelefon.

07-06-2005:

<http://www.pressemeldinger.no/read.asp?recno=2936>

For ytterligere informasjon, vennligst kontakt:

Informasjonssjef Atle Lessum, tlf. 415 05 645,

atle.lessum@telenor.com

Informasjonssjef Esben Tuman Johnsen, tlf 905 08 400,

esben-tuman.johnsen@telenor.com

Med kommentarer fra leserne:

<http://iskwew.com/blogg/2007/03/30/kan-siden-din-leses-i-kina/>

Kan siden din leses i Kina?

<http://greatfirewallofchina.org/test/>

Kritisk artikkel i FARMAND, August 07, 2005:

http://www.farmann.no/arkiv/2005/08/Internet_filter.html

Net-Nanny

<http://Internet-filter-review.toptenreviews.com/netnanny-review.html>

<http://Internet-filter-review.toptenreviews.com/>

Magic Desktop

<http://magicdesktop.easybits.com/>

<http://www.online.no/at/sikkerhet/magicdesktop.html>

PICSRules

<http://www.w3.org/TR/REC-PICSRules>

EPILOG

Av Førstelektor Per A. Godejord, Seksjon for Informatikk, HiNe

Prosjekt ”Gå inn i din tid!” er inspirert av et dikt Nordahl Grieg skrev til ungdommen, ved starten av den spanske borgerkrig (1936 – 1939). Mens den spanske borgerkrig vekket ungdommer fra hele verden til dyst mot fascismen, vekker kampen mot seksuelle overgrep mot barn knapt nok overskrifter i media. Riktignok kan aviser ta frem krigstypene dersom politi i flere land slår til med massearrestasjoner etter en vellykket aksjon både på og utenfor Internett, men den daglige kampen mot slike overgrep forbigås i taushet.

I motsetning til da den spanske borgerkrig raste, samles ikke ungdom fra alle verdens hjørner til kamp og våre politikere virker lite villig til å bidra med annet enn ord. Kampen mot seksuelle overgrep mot barn og bruken av Internett som videreformidlings- og møtekanal av overgrepbilder er en viktig kamp. Og som alle slike kamper blir den fort preget av svart-hvitt holdninger, der ethvert synspunkt som ikke umiddelbart kan defineres som for, blir kategorisert som mot.

Som forelesere og studenter i Samfunnsinformatikk er det vår plikt og både kjempe motseksuelle overgrep mot barn, og for retten til anonymitet på Internett. Alle har vi en soleklarrett til privatlivets fred når vi surfer i cyber space.

Denne retten er imidlertid ingen rett til å begå kriminelle handlinger eller å videreformidle lidelse og fornedrelse av andre. Det å ha frihet til å være anonym er en frihet med ansvar. Et ansvar for å bekjempe tyranniet enten det er i form av totalitær overvåking av borgere eller seksuelle overgrep mot barn.

Denne type ansvar kommer imidlertid ikke av seg selv. Det er lett for teknologistudenter å fokusere kun på det tekniske, uten å ta seg tid til å reflektere over hvilke virkinger teknologien har på samfunnet. Og det er tilsvarende lett for forelesere å hoppe over denne delen av informatikkstudiet. Tekniske variabler er lettere å forholde seg til enn filosofiske og etiske sider ved en teknologi.

Det er dette ”Prosjekt Gå inn i din tid” forsøker å gjøre noe med. Gjennom et klart definert prosjekt, med et tema som er både aktuelt og ubehagelig, søker vi og nå frem til den enkelte informatikkstudents hjerte så vel som intellekt. Som vist i dette heftet har informatikkstudentene reagert positivt på prosjektet og faget samfunnsinformatikk har gått fra å være et lite populært fag til å bli et av de mest populære. Om dette vil føre til at vi fra og med nå kan tilføre samfunnet informatikere som er mer bevisst på samfunnsrelaterte utfordringer er selvsagt umulig å svare på. Men vi kan uansett håpe.

Også i forhold til lærere er denne bevisstheten viktig. Å være lærer i dagens samfunn, der IKT er så til de grader innvevd i dagliglivet er en helt annen situasjon enn for kun ganske få år siden.

Om redaktører og forfattere

Dr. Beata Godejord

Utdannet innenfor Media- og kommunikasjonsteori, samt engelsk, lærerutdanning og fjernundervisningspedagogikk. Doktorgradsspesialisering knyttet til Chattemiljø.

Førstelektor Per Arne Godejord

Utdannet i informasjonsvitenskap og jus, og med førstelektorsspesialisering i Samfunnsinformatikk. Leder og utvikler Prosjekt Gå inn i din tid, og med pågående doktorgradsarbeide innenfor det å undervise i Samfunnsinformatikk.

Eva Rekkedal

Adjunkt og lærer i barneskolen. Tidligere student ved IKT og Læring 1, HiNe.

Agnieszka Konieczna

Tidligere Masterstudent ved Institutt for Media og Informasjonsteknologi, Universitetet i Zielona Gora, Polen.

Jonas Tindvik Furu, Camilla Falch, Thomas Bøgevd, Jim Arthur Nilsen, Kenneth Eliassen og Jan Ove Stupforsmo, William Richvoldsen, Dagfinn Myrvang, Thomas Antonsen, Jørgen Sætermo og Ståle Bergeng

Er alle Bachelorstudenter ved Informatikk/Informasjonssystemer, Høgskolen i Nesna.

Fredrikke – Organ for FoU-publikasjoner – Høgskolen i Nesna

Fredrikke er en skriftserie for mindre omfangsrige rapporter, artikler o.a som produseres blant personalet ved Høgskolen i Nesna. Skriftserien er også åpen for arbeider fra høgskolens øvingslærere og studenter.

Hovedmålet for skriftserien er ekstern publisering av Høgskolen i Nesnas FoU-virksomhet. Høgskolen har ikke redaksjonelt ansvar for det faglige innholdet.

Redaksjon

Hovedbibliotekar

Trykk

Høgskolen i Nesna

Omslag

Grafisk design: Agnieszka B. Jarvoll

Trykk: Offset Nord, Bodø

Opplag

Etter behov

Adresse

Høgskolen i Nesna

8701 NESNA

Tlf.: 75 05 78 00 (sentralbord)

Fax: 75 05 79 00

E-postmottak: ninfo@hinesna.no

Oversikt utgivelser Fredrikke

Hefter kan bestilles hos Høgskolen i Nesna, 8700 Nesna, telefon 75 05 78 00

Nr.	Tittel/forfatter/utgitt	Pris
<u>2007/8</u>	Hva viser småbarnsforskningen om barns sosiale utvikling i tidlige leveår? : en kritisk gjennomgang av psykoanalytiske, læringspsykologiske og tilknytningsteoretiske forklaringer / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2007/7</u>	Lese og skrive og regne er gøy... : arbeid med begynneropplæring i lærerutdanningene ved Høgskolen i Nesna 2003-2007 / Anne-Lise Wie (red.)	160,-
<u>2007/6</u>	Dannelsesperspektivet i lese- og skriveopplæringen og ansvarsfordeling som grunnlag for videre utviklingsperspektiver / Elsa Løfsnæs	220,-
<u>2007/5</u>	Language learning - additional learning - learning environment - teachers's role : classroom studies in Czech Republic and Poland / Harald Nilsen	70,-
<u>2007/4</u>	På den åttende dag : en reise i en lærers erfaringer / Harald Nilsen	35,-
<u>2007/3</u>	The School Reform – 2006: Knowledge Promotion : a critical view Den norske skolereformen – 2006: Kunnskapsløftet : et kritisk blikk / Harald Nilsen	30,-
<u>2007/2</u>	Holocaust : rapport fra et dramaforløp med utgangspunkt i Joshua Sobols' skuespill "Ghetto" / Tor Helge Allern	200,-
<u>2007/1</u>	Curriculumtenkning innen TIMSS : metodeutvikling	120,-
<u>2006/11</u>	Forskjellighet og likeverdighet : en dekonstruktiv lesning av kunnskap og utdanning i den fådelte skolen / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/10</u>	Små skoler i små samfunn : å studere utdanning og læring i kontekst / Anita Berg-Olsen	50,-
<u>2006/9</u>	Bruk av Moodle som læringsystem og et sosialt samspill mellom studenter / Tom Erik Nordfonn Holteng og Laila Matberg	40,-
<u>2006/8</u>	Veiledning av nyutdannede lærere på Helgeland : nyutdannede lærere – halvfabrikata eller ferdigvare? / Knut Knutsen	100,-
<u>2006/7</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 26.-27.januar 2006 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2006/6</u>	Psykologisk subdeprivasjon hos barn i tidlige leveår og konsekvenser for den semantiske og fonologiske språkutviklingen / Oddbjørn Knutsen	50,-
<u>2006/5</u>	Phonetics : A Practical Course (cd-rom) / Patrick Murphy	100,-
<u>2006/4</u>	Barn og unges digitale hverdag : lærere og lærerstudenter diskuterer overgrepssproblematikk i digitale medier / Per Arne Godejord (red.)	250,-
<u>2006/3</u>	News og BitTorrent som verktøy for formidling av overgrepssmateriale : studentrapporter fra Prosjekt Gå inn i din tid, 1.år bachelor informatikk, HiNe / Per Arne Godejord (red.)	40,-
<u>2006/2</u>	Learning Management System og foreleserens opplevelse av jobbytelse / Laila Johansen Matberg og Tom Erik Nordfonn Holteng	50,-
<u>2006/1</u>	Samspillets betydning for den semantiske og fonologiske språkutviklingen i tidlige leveår / Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2005/11</u>	IKT-basert norskundervisning i utlandet / Ove Bergersen (red.)	85,-
<u>2005/10</u>	Drama Nettverk : rapport fra samling på Nesna 20. – 23. oktober 2004 / Anne Meek m.fl. (red.)	95,-
<u>2005/9</u>	Slik vi ser det : hva synes studenter om sin egen IKT-kompetanse etter avsluttet allmennlærerutdanning? / Laila J. Matberg og Per Arne Godejord (red.)	35,-
<u>2005/8</u>	Praksiskvalitet i allmennlærerutdanningen : en studie av adopsjonspraksis ved Høgskolen i Nesna / Kåre Johnsen	90,-

<u>2005/7</u>	Argumenter for og erfaringer med fysisk aktivitet i skolen hver dag : en analyse av et utvalg relevant litteratur og prosjekter i og utenfor Nordland / Vidar Hammer Brattli og Kolbjørn Hansen	55,-
<u>2005/6</u>	Praksisorientert lærerutdanning : presentasjon og evaluering av Dalu 2003 (rapport 1 og 2) / Hallstein Hegerholm	145,-
<u>2005/5</u>	Kjønnsrelatert mobbing i skolen : utfordringer for lærerprofesjonen / Arna Meisfjord	30,-
<u>2005/4</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet (2.utg) / Patrick Murphy	45,-
<u>2005/3</u>	Om styrking av samisk språk og identitet med vekt på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 27.-28.januar 2005 / Knut Berntsen (red.)	60,-
<u>2005/2</u>	Norsk som minoritetsspråk – i historisk- og læringsperspektiv / Harald Nilsen (red.)	75,-
<u>2005/1</u>	Mobbing i skolen : årsaker, forekomst og tiltak / Oddbjørn Knutsen	55,-
<u>2004/13</u>	IKT skaper både variasjon og læring / Per Arne Godejord	30,-
<u>2004/12</u>	Deltids allmennlærerutdanning : opplæringsboka som verktøy i praksisfeltet / Patrick Murphy	45,-
<u>2004/11</u>	www.fruktkurven.no : systemering och utveckling av ett webbaserat abbonemang system / Peter Östbergh	90,-
<u>2004/10</u>	Utvikling av studentenes reflekterte og praksisrelaterte læring / Elsa Løfsnæs	90,-
<u>2004/9</u>	Utvärdering av IT och lärkulturer : ett samarbetsprojekt mellan Umeå Universitet och Høgskolen i Nesna / Peter Östbergh, Laila Johansen og Peter Bergström	85,-
<u>2004/8</u>	Med sparsomme midler og uklare odds : oppfølgingstilbud for nyutdanna lærere / Harald Nilsen og Knut Knutsen	100,-
<u>2004/7</u>	Prosessen bak det å ta i bruk mappe som pedagogikk og vurderingsform / Tom Erik N. Holteng og Hallstein Hegerholm	60,-
<u>2004/6</u>	Utdanning og forskning innenfor samiske miljø på Helgeland og Västerbotten : rapport fra seminar i Hattfjelldal 22. – 23.januar 2004 / Knut Berntsen (red.)	70,-
<u>2004/5</u>	Behov for kompetanseheving innenfor reiselivsnæringa på Helgeland / Knut Berntsen og Ole Johan Ulriksen	35,-
<u>2004/4</u>	Evaluering av databasert undervisning av 3Bi ved Sandnessjøen videregående skole / Johannes Tveita	20,-
<u>2004/3</u>	Skolens verdigrunnlag i et rawlsiansk perspektiv / Ole Henrik Borchgrevink Hansen	25,-
<u>2004/2</u>	Multiplikasjon i småskole og på mellomtrinnet / Bente Solbakken (red.)	45,-
<u>2004/1</u>	Humanistisk eklektisme i spesialpedagogisk rådgivning / Oddbjørn Knutsen	45,-
<u>2003/9</u>	RedBull NonStop 2002 : utveckling av et web-baserat resultatrapporteringsystem för en 24 timmars mountainbike tävling / Peter Östbergh	50,-
<u>2003/8</u>	"Kan du tenke deg å jobbe for Høgskolen i Bodø" : om Høgskolen i Nesnas etablering av informatikkutdanning i Mo i Rana / Geir Borkvik	25,-
<u>2003/7</u>	Lærerutdannere i praksisfeltet : hospitering i barnehage og grunnskole / Oddbjørn Knutsen (red.)	55,-
<u>2003/6</u>	Teori og praksis i lærerutdanning / Hallstein Hegerholm	50,-

<u>2003/5</u>	Nye perspektiver på undervisning og læring : nødvendige forskende aksjoner med mål om bidrag av utvidet innhold i lærerutdanningen / Jan Birger Johansen	30,-
<u>2003/4</u>	"Se tennene!" : barnetegning – en skatt og et slags spor / Nina Scott Frisch	35,-
<u>2003/3</u>	Responsgrupper : en studie av elevrespons og gruppekultur - norsk i 10.klasse våren 2003 Korgen sentralskole / Harald Nilsen	80,-
<u>2003/2</u>	Informasjonskompetanse i dokumentasjonsvitenskapelig perspektiv / Ingvill Dahl	40,-
<u>2003/1</u>	"Det handler om å lykkes i å omgås andre" : evalueringsrapport fra et utviklingsprosjekt om atferdsvansker, pedagogisk ledelse og sosial kompetanse i barnehager og skoler i Rana, Hemnes og Nesna kommuner i perioden 1999-2002 / Per Amundsen	80,-
<u>2002/1</u>	Augustins rolle i Albert Camus' Pesten / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/6</u>	Etniske minoritetsrettigheter og det liberale nøytralitetsidealet / Ole Henrik Hansen	35,-
<u>2001/4</u>	Evaluering av prosjekt "Skolen som grendesentrum" / Anita Berg-Olsen og Oddbjørn Knutsen	70,-
<u>2001/3</u>	Fra Akropolis til Epidaurus / Tor-Helge Allern	40,-
<u>2001/2</u>	Hvordan organisere læreprosessen i høyere utdanning? / Erik Bratland	45,-
<u>2001/1</u>	Mjøs-utvalget og Høgskolen i Nesna : perspektiver og strategiske veivalg / Erik Bratland	30,-
<u>2000/11</u>	Implementering av LU98 / Knut Knutsen	120,-
<u>2000/9</u>	Moralsk ansvar, usikkerhet og fremtidige generasjoner / Kristian Skagen Ekeli	40,-
<u>2000/8</u>	Er dagens utdanningsforskning basert på behavioristisk tenkning? : drøfting av TIMSS' læreplanmodell fra et matematikdidaktisk synspunkt / Eli Haug	90,-
<u>2000/7</u>	Sosiale bevegelser og modernisering : den kommunikative utfordring / Erik Bratland	50,-
<u>2000/6</u>	Fådeltskolen - "Mål og Mé" / Erling Gården og Gude Mathisen	60,-
<u>2000/4</u>	Bidrar media til en ironisk pseudo-offentlighet eller til en revitalisering av offentligheten? / Erik Bratland	40,-
<u>2000/3</u>	FoU-virkomheten ved Høgskolen i Nesna : årsmelding 1998 / Hanne Davidsen, Tor Dybo og Tom Klepaker	35,-
<u>2000/2</u>	Maleren Hans Johan Fredrik Berg / Ann Falahat og Svein Laumann	150,-
<u>2000/1</u>	TIMSS-undersøkelsen i et likestillingsperspektiv : refleksjoner rundt dagens utdanningssektor og visjoner om fremtiden / Eli Haug.	30,-
<u>1999/2</u>	Kjønn og interesse for IT i videregående skole / Geir Borkvik og Bjørn Holstad	20,-
<u>1999/1</u>	Fortellingens mange muligheter : fortellingsdidaktikk med analyseeksempel / Inga Marie Haddal Holten og Helge Ridderstrøm.	70,-